

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta
Institut tvůrčí fotografie

**FOTO-
GRAFIE
BEZ TVÁŘE II**

**PHOTO-
GRAPHY WITH
UNSEEN FACES II**

TEORETICKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE
BcA. Zuzana Malina Černohousová
OPAVA 2024

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**

FILOZOFICKO-
PŘÍRODOVĚDECKÁ
FAKULTA V OPAVĚ

itf Institut tvůrčí
fotografie FPF
Slezské univerzity
v Opavě

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta
Institut tvůrčí fotografie

FOTO-
GRAFIE
BEZ TVÁŘE II

PHOTO-
GRAPHY WITH
UNSEEN FACES II

TEORETICKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

BcA. Zuzana Malina Černohousová

Studijní obor: Tvůrčí fotografie

Vedoucí: Mgr. Štěpánka Bielešová, Ph.D.

Oponent: Mga. Dita Pepe, Ph.D.

OPAVA 2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Akademický rok: 2024/2025

Zadávací ústav:	Institut tvůrčí fotografie
Studentka:	BcA. Zuzana Malina Černožousová
UČO:	47684
Program:	Filmové, televizní a fotografické umění a nová média
Obor:	Tvůrčí fotografie
Téma práce:	T: Fotografie bez tváře II
Téma práce anglicky:	T: Photography with Unseen Faces II
Zadání:	<p>Práce Fotografie bez tváře II navazuje na předcházející autorčin výzkum, který se úzce dotýkal fenoménu skrytého obličej ve fotografické a výtvarné tvorbě, a to v časovém rozmezí od počátku vzniku fotografie až po fotografii současnou. V historicko-teoretické části práce autorka analyzuje, jakým způsobem současní autoři reflektují starší vzory a zda a jak je rozvíjejí směrem k novým obsahům a formám. Autorka se v práci zaměřuje na postižení objektivních – významotvorných a subjektivních motivů fotografií, na nichž nějakým způsobem nedochází ke zobrazení tváře či jiných obličejových detailů. Jednotlivé motivy pak autorka ilustruje na tvorbě vybraných autorů z historie i současnosti, a to ať už z oblasti domácí, tak i zahraniční fotografické scény. Zavádí také pomocné kategorie motivů, které k aplikaci této formy autora vedou, a popisuje techniky a autorské přístupy, s jejichž pomocí fotografie „bez tváře“ vznikají. Podstatným prvkem práce pak je úvaha nad jedinečnými obsahy a významy, které vznikají v interakci mezi autorem, divákem a dílem, tj. fotografií „bez tváře“. Esejistický přístup k tématu rozvíjí otázku týkající se rozdílu prožitku diváka nad fotografií, na níž je tvář skryta oproti prožitku té samé fotografie s tvář konkrétní a rozpoznatelnou. Dílčím cílem práce pak je sestavení podrobného přehledu autorů z Institutu tvůrčí fotografie v Opavě, kteří programově s fotografií „bez tváře“ pracují. Práce by také mohla být odrazovým můstkem pro další bádání nad daným fenoménem, který autorka považuje obecně za aktuální. Klade si také doplňující otázku, zda a jak bude téma v budoucnu dále reflektováno, třeba i v tvorbě umělé inteligence, a jak na ni budou reagovat nové generace fotografů.</p>
Literatura:	<p>Maria Kronfeldner, On Hiding Faces. https://blog.apaonline.org/2021/01/04/on-hiding-faces/. The Unseen Eye (Photographs from the Unconscious). Photographs by W. M. Hunt. Introduction by William A. Ewing.. https://aperture.org/books/the-unseen-eye/. https://www.renemagritte.org. https://www.anothermag.com/art-photography/10506/what-magrittes-secret-photos-teach-us-about-the-surrealist. Thames & Hudson, Photography as a Fine Art. Fundacio Mapfre La Subversión de las Imágenes (surrealismo, fotografía, cine).</p>
Vedoucí práce:	Mgr. Štěpánka Bielezsová, Ph.D.
Datum zadání práce:	13. 5. 2024
Souhlasím se zadáním (podpis, datum):	

.....
prof. PhDr. Vladimír Birgus
vedoucí ústavu

Abstrakt:

Práce *Fotografie bez tváře II* navazuje na předcházející autorčin výzkum, který se úzce dotýkal fenoménu skrytého obličejve ve fotografické a výtvarné tvorbě, a to v časovém rozmezí od počátku vzniku fotografie až po fotografii současnou. V historicko-teoretické části práce autorka analyzuje, jakým způsobem současní autoři reflektují starší vzory a zda a jak je rozvíjejí směrem k novým obsahům a formám. Autorka se v práci zaměřuje na postižení objektivních – významotvorných a subjektivních motivů fotografií, na nichž nějakým způsobem nedochází ke zobrazení tváře či jiných obličejových detailů. Jednotlivé motivy pak autorka ilustruje na tvorbě vybraných autorů z historie i současnosti, a to ať už z oblasti domácí, tak i zahraniční fotografické scény. Zavádí také pomocné kategorie motivů, které k aplikaci této formy autora vedou, popisuje techniky a autorské přístupy, s jejichž pomocí *fotografie bez tváře* vznikají. Podstatným prvkem práce pak je úvaha nad jedinečnými obsahy a významy, které vznikají v interakci mezi autorem, divákem a dílem, tj. fotografií *bez tváře*. Esejistický přístup k tématu rozvíjí otázku týkající se rozdílu prožitku diváka nad fotografií, na niž je tvář skryta oproti prožitku té samé fotografie s tváří konkretizovanou a rozpoznatelnou. Dílčím cílem práce pak je sestavení podrobného přehledu autorů z Institutu tvůrčí fotografie v Opavě, kteří programově s fotografií *bez tváře* pracují. Práce by také mohla být odrazovým můstkem pro další bádání nad daným fenoménem, který autorka považuje obecně za aktuální. Klade si také doplňující otázku, zda a jak bude téma v budoucnu dále reflektováno, třeba i v tvorbě umělé inteligence, a jak na ni budou reagovat nové generace fotografů.

Klíčová slova:

fotografie, výtvarná fotografie, výtvarné umění, výzkum, umělecký výzkum, tvář, fotografie bez tváře, motiv bez tváře, kategorizace motivů, identita, iluze identity, ochrana identity, prožitek, surrealismus, mysticismus, historická paměť, rodové otázky, politika, vláda práva, konceptuální vnímání, tělo, současná fotografie, manipulovaná fotografie, intermediální fotografie, konceptuální fotografie, environment, společnost, historie umění, věda, Střední Evropa, ITF

Abstract:

Photography With Unseen Faces II builds on the author's previous artistic research, which closely touched on the phenomenon of the hidden face in photographic and artistic creation, in the time span from the beginning of photography to contemporary photography. In the historical and theoretical part of the thesis, the author analyses how contemporary artists reflect older patterns and whether and how they develop them towards new contents and forms. The author focuses on the objective - meaning-making and subjective motives of photographs that do not in any way depict the face or other facial details. The author then illustrates the individual motifs with the work of selected artists from history and the present, both from the domestic and foreign photographic scene. She also introduces the subsidiary categories of motifs that lead the author to apply this form, and describes the techniques and authorial approaches that have been used to create *faceless* photographs. An essential element of the thesis is then a consideration of the unique contents and meanings that emerge in the interaction between author, viewer and work, i.e. *the faceless* photograph. The essayistic approach to the topic develops the question concerning the difference of the viewer's experience of a photograph in which the face is hidden versus the experience of the same photograph with the face concretized and recognizable. A partial aim of the thesis is to compile a detailed overview of authors from the Institute of Creative Photography in Opava who work with *faceless* photography. The work could also be a springboard for further research on the phenomenon, which the author considers to be generally topical. It also asks the complementary question of whether and how the topic will be further reflected in the future, perhaps in the creation of artificial intelligence, and how new generations of photographers will respond to it.

Keywords:

photography, fine art photography, fine art, research, artistic research, face, faceless photography, faceless motifs, categorization of motifs, identity, illusion of identity, identity protection, experience, surrealism, mysticism, historical memory, gender issues, politics, rule of law, conceptual creation, conceptual perception, body, contemporary photography, manipulated photography, intermedia photography, conceptual photography, environment, society, art history, science, Central Europe, ITF

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jsem pouze citované zdroje, které uvádím v bibliografických odkazech a poznámkách v textu.

Souhlas se zveřejněním:

Souhlasím, aby tato diplomová práce byla zařazena do Univerzitní knihovny Slezské univerzity v Opavě, do knihovny Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a zveřejněna na internetových stránkách Institutu tvůrčí fotografie FPF SU v Opavě.

Poděkování:

Poděkování z celého srdce patří především vedoucí mé práce Mgr. Štěpánce Bielezové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady, užitečné příspěvky a veškeré nezbytné, formální i neformální konzultace. Odvahu se do tématu znovu pustit, správné nasměrování a prvotní nástin kategorií a možné práce s obsahem mi pomohl dodat MgA. Ing. Branislav Štěpánek, za což jsem mu opravdu vděčná. Velmi děkuji také prof. PhDr. Vladimíru Birgusovi a celému skvělému týmu Institutu tvůrčí fotografie za příležitost se skrze fotografii a účast na výukách a aktivitách institutu intenzivně rozvíjet ve svém profesním, ale i osobním životě. A nakonec děkuji svým dětem Šimonovi Matyášovi a France Johance, protože veškerý čas věnovaný fotografii a mému profesnímu rozvoji netrávím s nimi, a přesto mi jsou oporou a inspirací.

OBSAH:

ÚVOD	1
KAPITOLY	
1. PILAR MONTANEROVÁ	2
2. KONTINUITA VÝZKUMU	6
3. REFLEXE AKTUÁLNÍCH SPOLEČENSKÝCH TÉMAT A FORMULACE MOTIVŮ BEZ TVÁŘE	7
4. MOTIV <i>BEZ TVÁŘE</i> V AKTUÁLNÍCH TVŮRČÍCH A KURÁTORSKÝCH PROJEKTECH	10
4.1 PŘÍPRAVA NA TMU	10
4.2 BEZ TVÁŘE	18
4.3 RENÉ MAGRITT	21
4.4 MOTIV BEZ TVÁŘE V SOUČASNÉM VÝTVARNÉM UMĚNÍ	25
5. KRAJINA ZA ZRCADLEM? FOTOGRAFIE BEZ TVÁŘE JAKO VSTUPNÍ BRÁNA K NOVÝM VÝZNAMŮM	32
6. DIFERENCIACE MOTIVU BEZ TVÁŘE	33
6.1. KATEGORIZACE MOTIVŮ	35
7. TVŮRČÍ NÁSTROJE A AUTORSKÉ PŘÍSTUPY	38
8. VÝZKUM MOTIVU BEZ TVÁŘE V SOUČASNÉ FOTOGRAFII - AUTOŘI A STUDENTI INSTITUTU TVŮRČÍ FOTOGRAFIE	48
8.1. ŽIVOTNÍ PROSTOR [ENVIRONMENT]	48
8.2. PRÁVO A POLITIKA [RULE OF LAW]	67
8.3. IDENTITA	74
8.4. ANONYMITA	112
8.5. TĚLO	120
8.6. SPOLEČENSKÉ OTÁZKY	124
8.7. HISTORICKÁ PAMĚT	137

8.8. RODOVÉ OTÁZKY	144
8.9. MYSTICIZMUS, TAJEMNO, MAGIČNO	154
8.10. FOTOGRAFIE JAKO UMĚLECKÝ VÝZKUM	161
9. SOUČASNÁ MEZINÁRODNÍ FOTOGRAFICKÁ SCÉNA	183
10. INTERVIEW S VYBRANÝMI AUTORY	194
ZÁVĚR	202
POUŽITÁ LITERATURA	
INTERNETOVÉ ODKAZY	
JMENNÝ REJSTŘÍK	

ÚVOD

Jako malá jsem po tajnu prozkoumávala fotografické vybavení mého strýčka a později ho přemlouvala, aby mě vzal s sebou do temné komory (zatemněné koupelny) a dovolil mi nahlédnout, jak přivádí na svět lapené odrazy světla. Na jedné z fotografií, na kterou se mu podařilo zachytit mě, a já byla u toho, když ji vyvolával, si svou tvář zakrývám paží a odvracím se ke stěně. Živě si to pamatuji. Představa, že mě někdo fotografuje, mě děsila, a byla jsem také velmi dotčená, že se mu to podařilo. Navíc i s tou emocií.

Portrét autorky, c.1985, ©Roman Martinec

O tři dekády později jsem již byla matkou dvou dětí a začala fotografovat svého syna, který taktéž velmi často odvracel tvář, vkládal si před ni různé předměty, které byly po ruce, nebo ji skrýval v dlaních. To se prohlubovalo s postupujícím teenagerovským věkem a umocnilo dobou pandemie Covid-19, jež nás na dlouhý čas uvěznila v našich domovech a symbolicky možná i v našich myslích, plných nespočtu vzpomínek a témat ke zpracování.

Z vlastního projektu *Drž se svých snů*, 2022

Neustále mě to přivádělo k přemítání o důvodech a tendencích nutících nás odvracet tvář před fotoaparátem. Sbírala jsem si k tomu fotografické poznámky a zkoumala rozdíl mého prožitku snímku s tváří viditelnou oproti výjevu *bez tváře*. Shromažďovala jsem příklady fotografické a výtvarné tvorby, ve které je tato forma uplatněna a všímala si také, kdy je přítomnost fyzické postavy člověka významotvorná, a kdy je motiv *bez tváře* vyjádřen naopak i jeho úplnou absencí.

1. PILAR MONTANEROVÁ

V létě 2017 na naší první cestě po ostrově Mallorca, který se spolu se svým proslulým světlem vyhledávaným umělci postupně stal mým pravidelným útočištěm, si mě našla tehdy důležitá inspirace, díky které jsem si uvědomila, jak moc mě motiv *bez tváře* přitahuje a oslovuje.

Když moje malá dcerka v knihkupectví *Centra současného umění Es Baluard*¹ v hlavním městě Palma de Mallorca hravě vyházela z police několik knih a já se je jala s omluvou narovnat zpět a uchránit nás tak výtkám paní prodavačky, zůstala mi v rukou svou titulní stranou nastavená publikace s malbou ženy bez tváře. Ta kniha nesla název *La pintora sense rostre / Malířka bez tváře*, a představovala opomíjenou a téměř zapomenutou mallorskou umělkyni Pilar Montanerovou. Zmiňovala jsem ji již ve své bakalářské práci, ale jelikož se mé pochopení jejího symbolického významu neustále rozvíjí, ráda bych tuto pozoruhodnou ženu zahrnula také do této práce jako důležitý inspirační prvek v mém výzkumu.

Pilar Montanerová de Sureda (Palma de Mallorca, 1876 - Valldemossa, 1961) studovala malířství u Joaquina Sorolly (1863 – 1923) v Madridu. Z manželství s Joan Suredou (1896 – 1947) vzešlo čtrnáct dětí. Tři z nich zemřeli ve velmi ranném věku. Některé z nich se v dospělosti staly po vzoru svých rodičů spisovateli a umělci.

Impresionistická malířka žila nejdříve ve velmi dobrých podmínkách, obklopena uměním a kulturou. Palác Rei Sanxo ve Valldemosse (Mallorca), hlavní sídlo rodiny Sureda-Montaner, se stal kulturním centrem, kde dlouhou dobu pobývali významní spisovatelé a intelektuálové². Někteří utvořili tzv. skupinu výletníků obdivující přírodní krásy a světlo ostrova nazvanou *Confradía de la Belleza*, jejíž byla Pilar Montanerová, jako jediná žena, součástí. V článku publikovaném v roce 2009 popisuje spisovatel José Carlos Llop rodinu Sureda jako

---

¹ *Fundació Es Baluard Museu d'Art Modern i Contemporani de Palma*, Plaça de la Porta de Santa Catalina, 10 • 07012 Palma <https://www.esbaluard.org/en/>

² Spisovatel, básník a politik Joan Alcover, básník, diplomat a představitel katalánského modernismu Gabriel Alomar (1854 – 1926), spisovatel, kritik a překladatel Màrius Verdaguer (1885 – 1963), představitel uskupení Generace 98 Azorín (1873 – 1967), španělský spisovatel, filozof a kritik umění Eugenio d'Ors (1882 – 1954), velmi významné osobnosti Rubén Darío (1867-1916) a Miguel de Unamuno (1864 – 1936), dále pak malíři Santiago Rusiñol (1861 – 1931), severoamerický John Singer Sargent (1856 – 1925), již zmiňovaný Joaquín Sorolla, Anglada Camarasa (1871 – 1959), Antonio Gelabert (1921-1956), Joaquín Mir (1873 – 1940) a mnozí další.

kosmopolitní kruh a přirovnává ji ke skupině *Bloomsbury*³, zejména pro její roli při sdružování umělců a spisovatelů.

Pilar Montanérovou a její tvorbu obdivoval také arcivévoda Ludvík Salvátor Toskánský⁴ (Florencie, 1847 – Brandýs nad Labem, 1915), člen habsburského rodu, moderní evropský myslitel, věčný cestovatel, etnograf, geograf a spisovatel vydávající knihy převážně v Praze a jeden z prvních aktivních ekologů Evropy. Ludvík Salvátor⁵ byl ale především velký podporovatel umění a umělců, žil a působil mezi Českem a Mallorkou a byl důležitou součástí evropských kulturních a uměleckých výzkumů a vazeb.

V kontextu tohoto kulturního dění byla Pilar Montanerová jednou z mála mallorských žen své doby, které se mohly věnovat tvorbě, a která jako jedna z prvních žen bořila stereotypy rodinného života. Procestovala Evropu, aby mohla navštívit nejvýznamnější galerie, zatímco o děti se staral manžel a chůvy. Její talent rozvíjela pod vedením malíře Joaquína Sorolly v jeho ateliéru v Madridu. Ten Montanérovou velmi podporoval, dával jí osobní lekce a podle uchované korespondence Juan Suredovi právě tento valenciánský mistr vyjádřil, že *“o děti by se měl starat manžel a Pilar by měla malovat”*. Po finančních kolapsech svého muže o palác ve Valldemosse a většinu svého majetku však brzy přišli. Zažila mnohé ponížení a odsouzení, cestovala za prací na pevninu. Poslední léta svého života strávila na Mallorce ve skromnosti, avšak důstojně, smířená a spokojená. Její impresionistická díla později s prvky surrealismu, s jejími oblíbenými motivy olivovníků a jejich vztahů, portréty a výjevy z venkova a každodenního místního života byla vystavena ve významných galeriích v Barceloně a Madridu.

Pilar Montanerová celý život tvořila souběžně s péčí o své děti, prakticky v neustálém stavu těhotenství (pozn. na ostrově je známa jako *embarazada permanente*), obklopena významnými tvůrci a osobnostmi

---

³ <https://serradetrabantana.net/en/-/la-familia-sureda>

⁴ Eva Gregorovičová: *Z historie habsburské linie v Toskánsku. Ludvík Salvátor Toskánský (1847 – 1915), vědec a cestovatel*. Národní archiv, 2020, ISBN 978-80-7469-102-7, www.nacr.cz

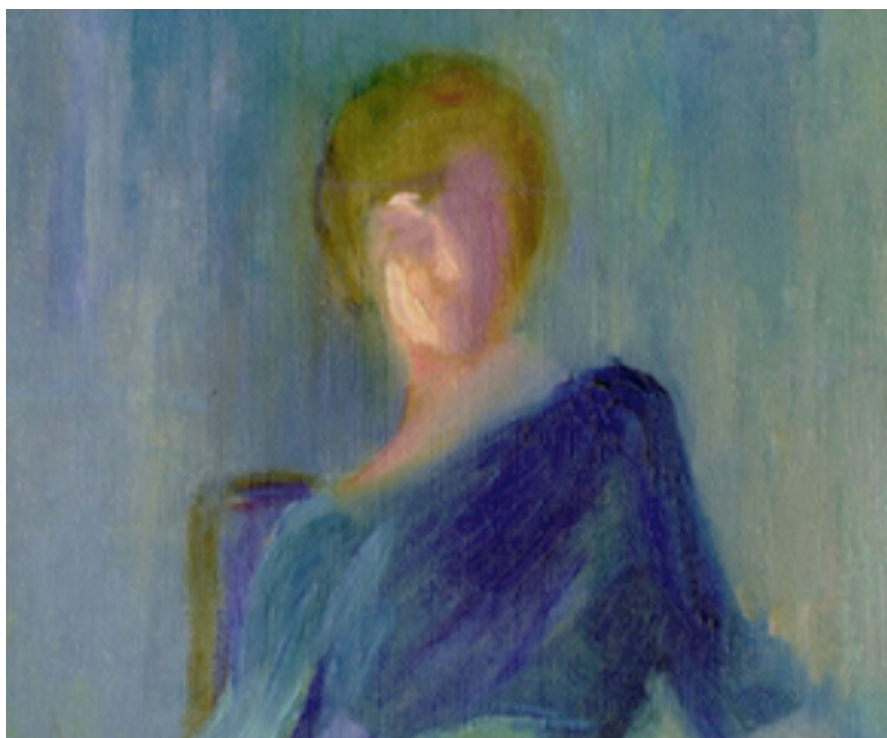
⁵ <https://www.ludviksalvator.cz/zivotopis.htm>

intelektuálního života – muži, přesto, její umělecký talent nikdy nebyl využit naplno a nedočkala se ani zahrnutí do historické paměti umělecké scény ostrova, celého Španělska, a už vůbec ne Evropy.

Malířka, na kterou “velké dějiny” neprávem nakonec přeci jen zapomněly, se dočkala uznání jen stěží. Stala se vlastně malířkou *bez tváře*. Její odkaz se snaží udržovat živý její vnučka sochařka Catalina Sureda⁶ (*1957), která žije v Palmě de Mallorca a tvoří ve svém ateliéru ve Valldemosse.

Proč Pilar Montanerovou takto široce představují? Její skica k portrétu ženy z Valldemosy, jež nebyla nikdy dokončena, předznamenala symbolicky formu *bez tváře* jako vyjádření motivů identity, společenských stereotypů, rodových otázek a témat historické paměti.

Pilar Montanerová, skica k portrétu ženy

Tento nedokončený portrét byl použit na titulní stranu dokumentárního filmu o Pilar Montanerové, který natočil režisér Luis Ortas a produkoval

---

⁶ *Photoillustrata*, projekt pro umělecký výzkum, Catalina Sureda | On-going interview, vlastní rozhovor, <https://www.photoillustrata.art/post/catalina-sureda-on-going-interview>

Jaume Carrió⁷ a tím jakoby sám o sobě spolu s titulem *La pintora sense rostre* předznamenal příběh této neprávem historií zapomenuté umělkyně.

Její život a to, jak byla vnímána, je příkladnou ukázkou v některých společnostech stále přetrvávajících tendencí - co nejvíce "zneviditelnit" obávané lidské kvality a svobody. Jsou to tendence, které se musejí neustále sledovat kritickým okem, rozporovat, otevírat a "léčit", protože je od nich velmi blízko k silnému narušení demokratických principů a potlačování základních lidských a tvůrčích svobod.

2. KONTINUITA VÝZKUMU

Pro svou bakalářskou práci⁸ jsem si téma *bez tváře* zvolila jako přirozené vyústění mého stále narůstajícího zájmu o odkrývání významů zakrytých tváří ve fotografii a výtvarném umění. Byla začátkem mého výzkumu skrytého obličje ve fotografii, a to od jejich počátků až po fotografii současnou. Nalezla jsem bohatý výběr ukázek různých technik, jimiž se tohoto jevu záměrně či náhodně dociluje. Uvažovala jsem o významech, které může autor do díla vkládat nebo divák prožívat. Pokusila jsem se načrtnout základní filozoficko-teoretický rámec pro hlubší výzkum o motivu *bez tváře* ve fotografii. Zde se mi neustále vkrádala velmi důležitá a smyslurčující otázka, jaký je rozdíl v prožitku diváka fotografie či uměleckého díla, na němž není divákovi umožněno setkat se s tváří vyobrazených, oproti prožitku té samé fotografie s tváří zachycenou a rozpoznatelnou.

Začala jsem se soustředit na významy a symboliku, a velmi častou souvislost s tématy identity v mnoha jejich úrovních. Paradoxně mne ve výzkumu utvrdily události spojené s pandemií Covid-19 a reflexe GDPR politiky ve vizuálním umění. V rámci bakalářské práce jsem se zaměřila na výběr těch nejzajímavějších souborů evropských autorů, především pak ze Střední Evropy, a to tak, aby byly zároveň ukázkou jak mnoha existujících motivů, tak technik v nich aplikovaných.

---

⁷ <https://www.esbaluard.org/actividad/pilar-montaner-la-pintora-sense-rostre-la-pintura-sin-rostro/>

⁸ *Fotografie bez tváře*, 2022 <https://itf-new.slu.cz/sprava-studentu/workdetail/2453>

V bakalářské práci jsem si tak skrze základní výzkum, týkající se výskytu a užití této formy vyjádření umělci od počátku vzniku fotografie po současnost, otevřela prostor pro hlubší analýzu a pokračování v dalším uměleckém výzkumu. Pokusila jsem se shromáždit dostatečné množství teoretického i obrazového materiálu pro vytvoření kategorizace motivů, jejich deskripci na základě pečlivé analýzy témat, která autoři skrze své práce tímto způsobem komunikují, a stylů a technik, které k docílení takového vizuálního efektu využívají.

Na závěr své bakalářské práce z roku 2021 vznáším otázku, zda-li se následkem GDPR a dalších okolností naší doby stane fotografie bez tváře postupně nejběžnější a tou nejvíce využívanou formou v současné fotografii. A dodávám: *“Níépce nazval process vytváření obrazů na fotografické desce heliografií, tedy psaním sluncem. Fox Talbot nazývá fotoaparát tužkou přírody⁹. Fotografie bez tváře je možná současným zrcadlem do vnitřních světů”*.

V další části práce prozkoumám, zda-li motiv a forma fotografie bez tváře tento význam možná i přesahuje.

3. REFLEXE AKTUÁLNÍCH SPOLEČENSKÝCH TÉMAT A FORMULACE MOTIVU BEZ TVÁŘE

Jeden moudrý muž pravil, že stav společnosti lze velmi dobře určit podle toho, jak se v ní daří ženám.

Pravdivost této velmi jednoduché a moudré myšlenky se mi po hlubší analýze podařilo přímo či nepřímo vysledovat v mnoha zobrazovaných a zpracovávaných tématech, ať už jsou to témata identity a stavů mysli, environmentální otázky, rodové otázky, témata kolektivní a individuální paměti, a další motivy vznikajících uměleckých děl a fotografických souborů.

Evropa 2024. V našem každodenním životě je těžké vyhnout se informacím o válce na Ukrajině, která v plném rozsahu vypukla zrána

---

⁹ William Henry Fox Talbot, *The Pencil of Nature*
<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/267022>

24. února 2022 ruským útokem na Ukrajinu, a stále pokračuje s nevratnými dopady na miliony lidských životů a naše životní prostředí a hodnoty. Jedná se o největší konflikt v Evropě od konce druhé světové války a o jeden z největších konfliktů na světě ve 21. století. Ničí těžce budované podmínky pro fyzické a mentální svobodně se rozvíjející prostředí zakotvené v hodnotách občanské společnosti.

Více než kdy jindy si uvědomujeme, jak zásadní je rozvíjet uvědomění si kvality našich poměrů a nutnosti je vnímat, rozvíjet a hlavně chránit. Jsou dvě oblasti, které jsou pro naše tvůrčí počiny a umělecký výzkum naprostým základem. A jsou také základem pro oblasti výzkumu, vzdělávání, veškerá jednání a iniciativy ve všech dalších oblastech lidské společnosti.

První základní oblastí, jejíž dobrý stav podmiňuje naši kreativní existenci, je fyzický prostor – ŽIVOTNÍ PROSTOR [ENVIRONMENT]. Všechna města, obce, krajiny, které nám poskytují fyzický domov, životní prostředí, zdroje obživy, útočiště a inspiraci musejí být neustále opečovávána. Je to země, ze které vzchází život. Plodná, úrodná. Zemi je možné užívat, zúrodnovat, nutné ji chránit. Ne vydrancovat, ničit. Ve zdravé společnosti "neznásilní ženu, aby dala dítě".

Druhou oblast bych nazvala jakýmsi zdravým mentálním prostorem – je to tzv. SVĚT PRÁVA [RULE OF LAW]. Tvoří ho systém založený na hodnotách právního státu, demokracie a občanské společnosti, systém institucí, které sledují bedlivě a nepřetržitě jakékoliv mocenské snahy, ať už mezi jednotlivci, nebo vládními institucemi a nadnárodními společnostmi. Je to ochrana určitého mentálního prostoru, ve kterém se můžeme svobodně – v našem případě umělecky – vyjadřovat a rozvíjet, komunikovat své myšlenky a názory, jež jsou také vyslyšeny.

Jakmile žijeme ve stabilním svobodném mentálním, a zdravém fyzickém prostoru, tak, jak jej vnímám, můžeme řešit všechny ostatní výzvy a rozvíjet všechny ostatní oblasti našich životů. Můžeme se věnovat snahám o jejich změnu, zlepšení, nápravu, ať už se jedná o sociální témata a boj s chudobou, rozvoj a aplikaci medicíny a schopnosti pomáhat léčit nemoci, rozvoj porozumění LGBTQ+ komunity, podmínek

rodičů v profesním životě, začleňování menšin nebo nutnost změnit vzdělávací systém, imigrace, témata ekologie (Green Deal, Blue Deal, ad.), veškerá lokální témata, často fotograficky komunikované osobní prožitky, názory a traumata, zdánlivé maličkosti každodenních životů, které jsou pro nás důležité.

Všech těchto témat k řešení je ve společnosti nespočet, nekonečně, každý člověk nějaké má, každé určité lidské společenství nějaké má, a všechna se nacházejí mezi těmi dvěma oblastmi – zdravým neustále opečovávaným životním prostředím – našim fyzickým prostorem k životu, a mentálně stabilním rámcem svobodné společnosti založeném na vládě práva.

Pokud jsou tato dvě prostředí výrazně narušena, pak nezbývá prostor a podmínky pro žádnou tvorbu a umělecké vyjádření.

Většina umělců pracujících s vizuálním jazykem zachycuje, dokumentuje, interpretuje, vede dialog, vyzývá či reaguje na některou z blastí "mezi" životním prostředím a světem práva a politiky, a poukazuje na důležitost svého tématu, abychom jej v záplavě všech ostatních nepřehlédli.

Pak jsou tu ti, kteří se zabývají zkoumáním samotného prostředí, našeho životního prostředí [environmentu], vztahu člověka k němu. A ti, kteří se ve své tvorbě zaměřují právě na zkoumání a poukazování na otázky svobody, světa práva a politiky [rule of law], občanské společnosti a další politické problematiky – to jsou většinou tvůrci, kteří se již nacházejí v zemích a krajinách se silně narušenými svobodami. A pokud jsou to členové společností s již úplnou absencí občanských svobod, pak – pokud stále tvoří – žijí v exilech a mimo tato narušená území. A nakonec jsou umělci, kteří ve své tvorbě více či méně osahávají, co by mohlo přesáhnout tyto oblasti, které zachycujeme. Co je samou podstatou, ze které naše myšlení, koncepty, obsahy, a tím také daná témata vystupují. MOTIV S PŘESAHEM [GO BEYOND] zkoumá, co je podstatou našich prožitků, životů, existence, všech pozorovaných fenoménů, světa samotného. Snaží se nahlédnout za koncepty a využívají media fotografie pro UMĚLECKÝ VÝZKUM [ARTISTIC

RESEARCH]. Takovým umělcům je často ne jen vybrané téma, ale především právě zvolený způsob tvorby formou uměleckého výzkumu dílem samotným.

4. MOTIV BEZ TVÁŘE V AKTUÁLNÍCH TVŮRČÍCH A KURÁTORSKÝCH PROJEKTECH

Z kontinuálního výzkumu a pozorování mezinárodní i domácí umělecké scény se potvrzuje, že záměrné zneviditelňování tváří zobrazovaných postav, a to buď přímo jejich skrýváním, maskováním, zahalováním nebo různými intermediálními či postprodukčními zásahy je jedním ze silných trendů v současném umění a fotografii a je na vzestupu.

Je tento přístup snahou zpochybnit konvenční pojmy identity, reprezentace a pohledu, které jsou často spojovány s portrétem, nebo jde o více? Vyzývají zakrýváním tváří umělci diváky, aby zpochybnili své vlastní vnímání a očekávání ohledně portrétovaných osob a zkoumali významy a důsledky nepřítomnosti či přítomnosti tváře? A kam tato tendence povede dále? Začneme postupně rozpouštět celou postavu? Celý koncept člověka?

4.1 PŘÍPRAVA NA TMU

"Je čas na rozvod. Rozvod s typem současného umění a zejména malířství, které se zdá být zavěšeno ve věčné postmoderně; .... "

Vypůjčila bych si tuto úvodní větu od švédského kurátora Uwe Goldsteina, který je autorem výstavy *Příprava na tmu*¹⁰ v Muzeu Kampa.

Anotace k ní pokračuje:

*"..... malířství, které se kvůli výraznému nedostatku uměleckých dovedností nemůže odkazovat na nic jiného než na sebe sama. Tento stav moderního umění lze vnímat jako „pluriverse“ stylů, citací a aluzí bez zdání vnitřní soudržnosti. Svým výstavním cyklem *Příprava na tmu* bych rád předložil protikoncept. Osmý ročník cyklu představuje třináct*

---

¹⁰ *Příprava na tmu*, Vol. 8 [Preparing for Darkness, Vol.8] Muzeum Kampa (23/3 - 21/5/2024)

umělců - převážně malířů, kteří jsou příklady generace vyznačující se výjimečným intelektuálním přístupem k uměleckým postupům. Výsledné hluboké zkoumání dějin umění ve spojení s mimořádnou uměleckou zručností lze považovat za opravdové a bezprostřední, neboť každý z nich svým jedinečným stylem nabízí skutečný, obrazově srozumitelný a vnímatelný dialog mezi uměním minulosti a vlastním vepsaným emocionálním světem. Spojuje je vzkříšení melancholie, která se vrací, aby podtrhla magičnost diváckého zážitku. V tomto smyslu má mnou zvolená metafora Příprava na tmu popisovat jak melancholii, tak stav světa. Uwe Goldstein.“

Pro kurátora Uwe Goldsteina je současná tendence ve výtvarném umění "přípravou na tmu". Dlouho jsem o této jeho myšlence uvažovala a nemohla se s tím ztotožnit. Obrovská míra kreativity a neustálého rozvoje lidského potenciálu, který se zdá být nekonečný a stále fascinující, stejně jako významný nárůst mezioborové spolupráce se společným cílem rozvoje poznání ve mně žádnou "tmu" neevokují. Navzdory určitým kritickým stavům a dění ve světě se setkávám s neuvěřitelně silnou schopností a tendencí představitelů napříč všemi obory rozvíjet velký vhled do podstaty jevů a jejich pochopení.

Po delším přemítání jsem ale přistihla sama sebe se svými navyklými koncepty. Proč mi tma evokuje něco zlého, nevědomého a tomu přiřazuji i obsah kurátorovi myšlenky? Proč by "příprava na tmu" nemohla být právě vykročením směrem k hlubšímu poznání? Nové objevy na dně oceánu, v těch největších hloubkách, popisují existenci tzv. temného kyslíku¹¹, a dále zkoumají jeho vznik a funkci.

Předznamenává takový objev skok ve způsobech dalšího budoucího využití podmínek na planetě Zemi? Čím je tento objev významný a svým způsobem symbolický? Pochází život opravdu z moře?

Temnota nemusí znamenat úpadek, zlo, něco, co nechceme. Možná je "příprava na tmu" naopak přípravou k dosažení "osvícení". A možná

---

¹¹ <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/veda/temny-kyslik-z-hlubin-zaskocil-vedce-zpochybnuje-vznik-zivota-i-tezbu-mineralu-351356>

bez tváře je proto nevyhnutelnou formou současné tvorby reflektující cestu k hlubšímu vhledu do podstaty jevů.

Umělci, jež jsou součástí této kolektivní výstavy *Příprava na tmu* s cílem nabídnout divákovi protikoncept současného stavu moderního umění, v podstatě všichni využívají formu *bez tváře*.

Pro mne je významným představitelem umění *bez tváře* rumunský malíř Radu Belcin¹² (*1978). Tento nesmírně talentovaný malíř s velkým potenciálem zařadit se v budoucnu mezi tzv. klasiky se narodil v Brašově v Rumunsku, kde stále žije a tvoří.

"Belcin pro své vizuální zkoumání identity jednotlivce a současnosti využívá šerosvitu, dlouhých stínů, specifického světla vytvářejícího atmosféru, která nás vtáhne do světa snů a nočních můr. Motivy jeho tvorby je tma, noc, samota v obklopení přírodou, regrese a latence jako rezervoár našich romantických vzpomínek. Kompozice Radu Belcina nám nenapodobitelným způsobem nabízejí prostor k oživení potlačeného, vytouženého a zapomenutého prostřednictvím identifikace s jeho osamělými archaicky působícími postavami." Uwe Goldenstein.

Když jsem měla příležitost znovu shlédnout díla tohoto rumunského umělce, tentokrát na jeho první samostatné výstavě v České republice, kterou uspořádala JSP Art Gallery na Malé straně, nazvané *Flowing Memories*¹³ (21/8 – 11/10/2024), mísily se ve mne během proplouvání prostorem jeho děl silné pocity nadšení a určitého naplnění radostí.

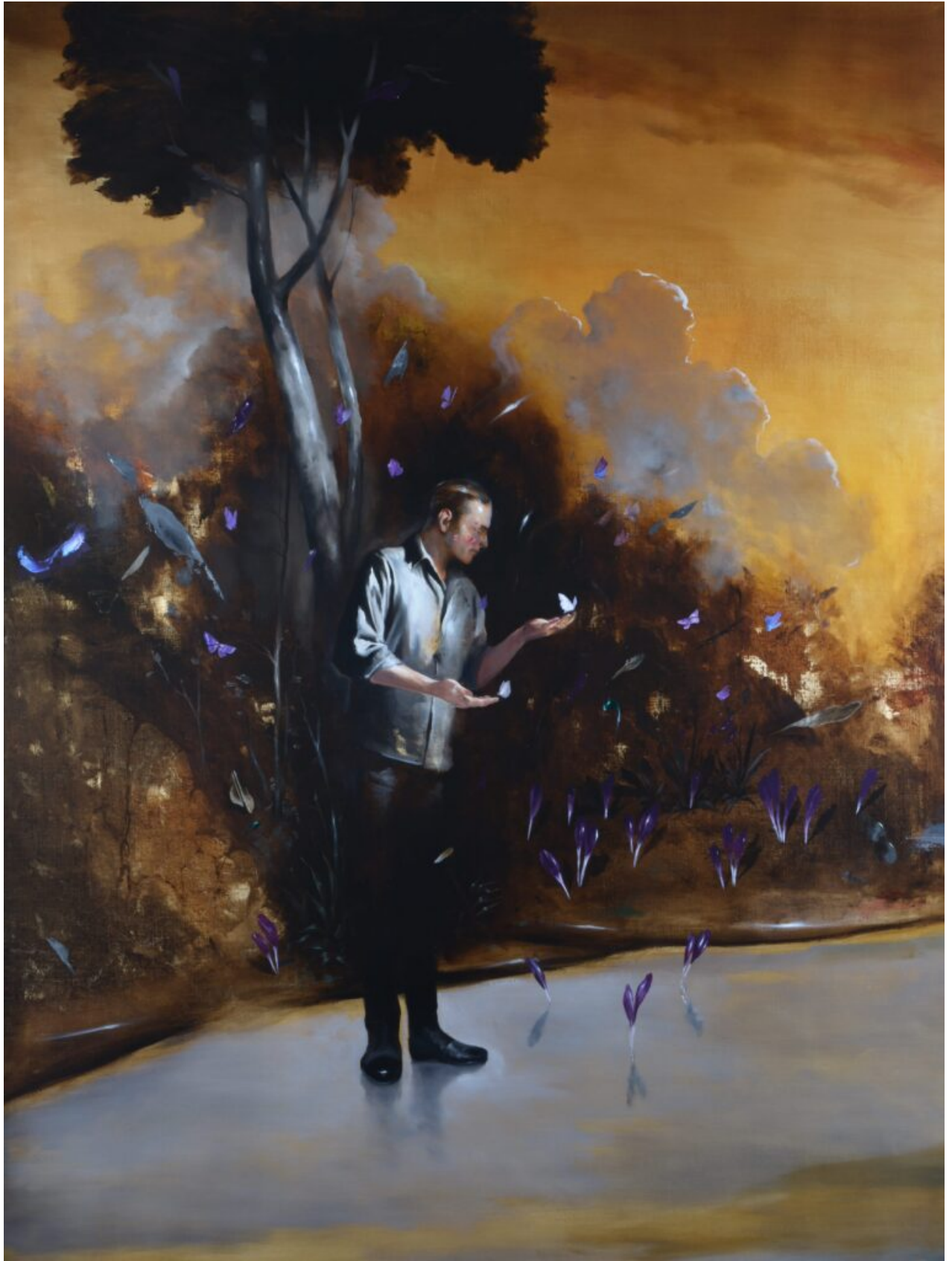
¹² *Selected Artists* <https://selected-artists.com/radu-belcin>

¹³ *Flowing Memories* (21/8 – 11/10/2024), <https://jspartgallery.cz/home>

Pro mne je jeho tvorba velmi hravým, něžným, chytrým vyjádřením právě té výjimečné lidské schopnosti uvědomování si existence něčeho "za obrazy". V jeho tvorbě mají zneviditelnou tvář někdy pozorovatelé výjevu scény na obraze, jíž jsou součástí, někdy samotné postavy – objekty malby. Prostředí kolem nich se vždy částečně mísí a vlévá tu a tam do přítomných postav a v každém obraze jakoby byl zachycen pocit člověka na hranici hlubokého vhledu a poznání. Jakoby si říkal "vždyť tohle všechno je neoddělitelné, děje se v jeden moment a je pravdivé ve své podstatě".

Také další z umělců této skupinové výstavy v Muzeu Kampa pracují s formou *bez tváře*.

Nicola Samorì (I)

Flavia Pitis (RO)

Richard Stipl (CZ)

Adam Bota (A)

Daniel Pitín (CZ)

Adela Janska (CZ)

4.2 BEZ TVÁŘE

Na formě skrývání identity postavil koncept skupinové výstavy výhradně českých představitelů současné malby také kurátor Jaroslav Michna. Výstava nese přiznaně popisný název *Bez tváře*¹⁴.

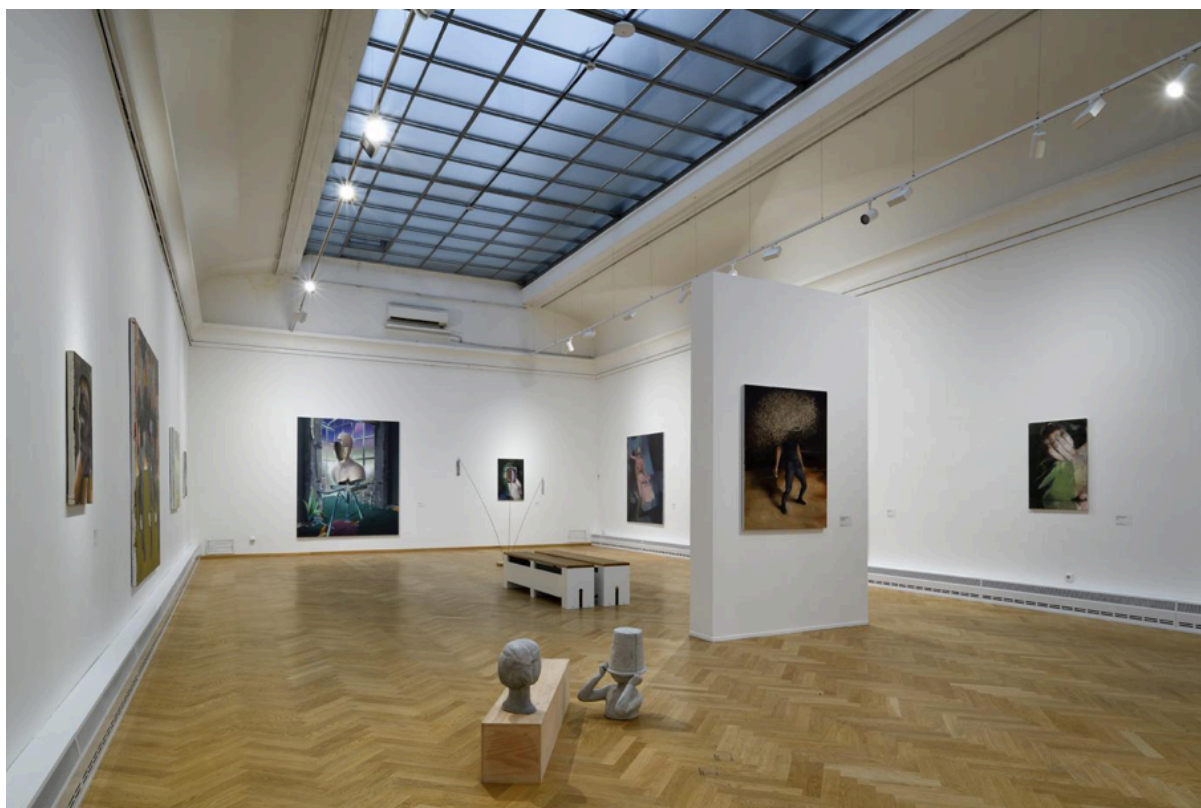
“Je zřejmé, že zásahy do hlavové partie jsou v současné české figurální malbě častým jevem. Tvárně deformistické pojetí figury můžeme objevit v průběhu celého 20. století, přičemž tyto tendence měly pokaždé jiná východiska. Povětšinou však převažuje manipulace tváře v rámci celé figury. U sledovaných malířů je novým a zřetelně rozpoznatelným znakem koncepční řešení hlavové partie vydělené od zbytku těla. Ve většině případů dochází ne k deformaci, nýbrž k úplné absenci tváře nebo hlavové partie.” Jaroslav Michna.

Tento výstavní projekt představuje fenomén nezobrazování, deformování, skrývání nebo nahrazování lidské tváře na třech desítkách obrazů a soch z let 2006 až 2024 osmnácti současných českých malířů a malířek, narozených v rozmezí 70. až 90. let 20. století.

¹⁴ *Bez tváře* [Faceless], GVUO, Galerie výtvarného umění v Ostravě, 3/7 – 8/9/2024). https://www.gvuo.cz/figuralni-malba_ed333

Tvář je v uměleckých dílech vybraných malířů¹⁵ této expozice ztvárněna mnoha různými způsoby a technikami¹⁶.

Kurátor výstavy Jaroslav Michna ve svém textu dále uvádí:

“Lidská tvář v současné době podléhá tlaku. Na biologické úrovni je nezastupitelným nástrojem komunikace, z čehož logicky vyplývají různé

---

¹⁵ Vystavující autoři: Josef Bolf (*1971), Aleš Brázdil (*1983), Václav Buchtelík (*1990), Jakub Čuška (*1989), Dalibor David (*1972), Jakub Janovský (*1984), Adéla Janská (*1981), David Jedlička (*1969), Samuel Kollárik (*1992), Jiří Kuděla (*1976), Pavla Malinová (*1985), Jiří Marek (*1991), Barbora Mikudová (*1992), Daniel Pitín (*1977), Zbyněk Sedlecký (*1976), Adam Štech (*1980), Tomáš Tichý (*1984), Jan Vytiska (*1985)

¹⁶ Samuel Kollárik pracuje s tendencí minimalizovat, nebo odstranit hlavovou partii. Malířka Barbora Mikudová skrývá hlavu pod kapucí nebo za zdí. Jiří Kuděla ji nahrazuje jiným objektem a Tomáš Tichý deformuje obličejové partie, které pak ve výsledku působí jako chyby softwaru. V tvorbě Dalibora Davida a Davida Jedličky je patrné krytí a Aleš Brázdil využívá maskování. Jakub Čuška a Václav Buchtelík pracují s konturovými obrysy hlav, které vyplňují neurčitým obsahem. Postupy Jakuba Janovského reagují na nadužívání obličejů, jako je tomu v případě kartiček městské hromadné dopravy. Daniel Pitín občas nahrazuje tvář jiným materiálem, nejčastěji papírem, Adéla Janská¹⁴ pracuje s plastovými maskami, Jiří Marek maluje surreálné obrazové kompozice, v nichž beztvářná figura sehrává důležitou roli. Výrazný zásah do hlavové partie můžeme vidět také u Josefa Bolfa, Adama Štecha a Jana Vytisky. Do širšího okruhu beztvářných malířů lze zahrnout i Zbyňka Sedleckého anebo Pavlu Malinovou, v jejich malbách lidský obličej nabývá animálních a florálních tvarů.

strategie reklamy a marketingu. Všudypřítomný kult krásné mladé tváře opanuje veřejný prostor. Stává se ikonickým konstruktem úspěchu, což sebou přináší tlak na ty, kteří takové kritérium nespĺňují. Tvář je nástrojem vlivu a podněcuje aktéry této hry k různým úpravám, aby vizáž měla patřičný dosah."

Osobně si myslím, že za motivem *bez tváře* je již v současnosti mnohem více. Že tento motiv dalece přesahuje často zpracovávaný koncept, že krása člověka je snad něco nežádaného či nepřirozeného. Nebo bychom měli stále podléhat názoru, že odstraněním krásných tváří z veřejného prostoru dosáhneme lepší rovnováhy či sociální spravedlnosti ve společnosti? Neblížili bychom se takovým způsobem myšlení spíše přístupu v nesvobodných společnostech, které krásu zahalují a brání tak pokušení ji zneužívat, znásilňovat, podléhat negativním emocím žárlivosti, ap? O čem spíše tato všudypřítomná snaha o prezentaci sebe samých takovými způsoby, které na sociálních sítích převažují, svědčí? Vrací mě to k uvažování v mé klauzurní práci rozšířené do praktické bakalářské práce o stavu mysli dnešního teenagera *Drž se svých snů*¹⁷ a jeho touze nasytit svůj systém chybějící pozorností, uznáním a možnostmi sdílení.

"Muset něčím pohrdat, abychom si vážili něčeho jiného, je projevem bezmoci. Přijímejme raději s radostí a vděčností vše, čím se lidský duch snaží o stále plnější a intenzivnější seberealizaci." Paul Strand.

---

¹⁷ <https://itf-new.slu.cz/sprava-studentu/workdetail/2410>
<https://itf-new.slu.cz/sprava-studentu/workdetail/2470>

Aleš Brázdil_Bez názvu 6

Aleš Brázdil_Matka

Jistě by bylo přínosné dotázat, jaký skutečný motiv pro vyjádření bez tváře mají tito představitelé současné české výtvarné scény vycházející z podmínek se stejným hodnotovým a myšlenkovým základem.

Ve významném projektu *Camera Work*¹⁸ (1903-1917), které sloužilo jako platforma pro diskuzi a kritiku novodobé tvorby a přispělo v boji za uznání fotografie jako uměleckého vyjádření, se deklaruje, že "v počátečních fázích fotografie bylo cílem zachytit fakta, ale cílem umělce je vytvořit záznam dojmu z daného faktu, vyjádřit v printu jeho osobní pocity."

S pokročilým myšlenkovým vývojem napříč mnohými obory mne i tady napadá, že vzhledem k tomu, že i tzv. fakta jsou ve skutečnosti realitvním záznamem prožívajícího, ať už individuálním nebo kolektivním, a stejně tak pocity a dojmy jsou nestálé a neustále se měnící, je možná dalším krokem ve zkoumání skrze různá média, jak proniknout a nahlédnout tam, z čeho vlastně vycházejí.

4.3 RENÉ MAGRITT

V rámci klasického výtvarného umění nemohu nezmínit jednoho z nejvýznamnějších představitelů surrealismu, malíře Rene Magritta, jehož

---

¹⁸ <https://cameraworkmagazine.com>

olejomalba *Syn člověka*¹⁹ z roku 1964 se stala nejikoničtější malbou surrealistického hnutí. Margite o tomto svém autoportrétu řekl: *“Alespoň částečně zakrývá obličej. No, takže máte zdánlivou tvář, jablko, které skrývá viditelnou, ale skrytou tvář člověka. To je něco, co se děje neustále. Vše, co vidíme, skrývá jinou věc, vždy chceme vidět to, co je skryto tím, co vidíme. Existuje zájem o to, co je skryté a co nám viditelné neukazuje. Tento zájem může mít podobu poměrně intenzivního pocitu, dalo by se říci jakéhosi konfliktu mezi viditelným, které je skryté, a viditelným, které je přítomné.”*

Rene Magritte_Syn člověka, 1964

---

¹⁹ <https://www.renemagritte.org/the-son-of-man.jsp>

Rene Magritte_Milenci + Milenci II, 1928

Rene Magritte_The Great War, 1964

4.4 MOTIV BEZ TVÁŘE V SOUČASNÉM VÝTVARNÉM UMĚNÍ

EWA JUSZKIEWICZ

Do řady výtvarných umělců, kteří pracují s motivem *bez tváře* bych ráda zařadila také polskou umělkyni z mladé generace Ewu Juskiewicz²⁰.

Ve svém díle vstupuje do diskuse s tradičními vizuálními konvencemi a konfrontuje se se stereotypním vnímáním ženské krásy v klasickém evropském malířství. Prostřednictvím dekonstrukce historických portrétů podkopává jejich stálý, nezpochybnitelný charakter a snaží se ovlivnit způsob, jakým je vnímáme. Experimentuje s formou ženské postavy a tváře. Její obrazy jsou klasickou technikou, ale obsahově jsou velmi současné.

Svá díla kritizující způsob vyobrazení žen v 19. století vystavila na Biennale v Benátkách (2024). Na jednom z obrazů sedí na skále žena v dlouhých černých šatech a červeném šátku, pod levou rukou drží lyru. Obraz nápadně evokuje francouzské portréty 19. století. Juskiewiczové olejomalba, která měří téměř devět stop, je inspirována portrétem od francouzského malíře Françoise Gérarda z roku 1804. Přestože oba obrazy zobrazují stejný námět - hraběnku Katarzynu Joannu Gabrielle Starzenskou, významnou osobnost polské aristokracie - je zde jeden výrazný rozdíl: na Juskiewiczové verzi je obličej portrétované zcela zakrytý zábalou z červené, bílé a černé látky. Tento estetický prostředek se stal autorským znakem této malířky, která zakrývání obličejů používá jako prostředek, jak upozornit a kritizovat způsob zobrazení žen v nedávné historii.

Jak říká v rozhovoru pro *The Art Newspaper*: "*Chci vytvořit svůj vlastní příběh těchto žen a podkopat konvence a idealizace krásy, zejména v umění 18. a 19. století.*"

---

²⁰ <http://www.ewajuskiewicz.com/portfolio/2017-2>

Ewa Juszkiewicz přebírá vizuální konvence portrétu, ale přenáší je do současnosti, mění a znehodnocuje jejich kódy a podněcuje nás k zamyšlení nad kulturním posmrtným životem těchto obrazů. Ať už jde o reinterpetaci portrétu nebo znovuvytvoření ztraceného uměleckého díla, od portrétisty osmnáctého století Joshuy Reynoldse (1723-92) po modernistu Paula Klee (1879-1940), její podivné obrazy **narušují hierarchii kulturní paměti** a do historického řádu vkládají hybridní a cizí.

... Avšak tím, že ji Juszkiewicz zcela zbavuje, nahrazuje vzhled masou listů, zakrývá rysy v záhybech látky nebo maskuje výraz pod krunýřem,

neskrývá postavu ani nepodkopává její status, ale vytváří alternativní, volně imaginativní a fantastické portréty žen. Juskiewiczův akt feministického přivlastnění důležitě nenabízí žádnou možnost odčinění; křivdy historie nyní nelze odčinit. Místo toho **se rodí nový příběh; budoucí historie** pro anonymní - a často bezejmenné - protagonistky obrazů.

V poslední době se Juskiewiczův zájem o historicky ztracený obraz rozšířil také o přepracování obrazů uměleckých děl, která byla ztracena, zničena nebo nenávratně poškozena. Juskiewicz odmítá možnost, že by tato umělecká díla nenávratně zmizela, a spoléhá se na mimetickou možnost nekvalitních reprodukcí v knihách nebo na útržky anekdotických vzpomínek, a využívá malířský akt k tomu, aby pro tyto skomírající vzpomínky vytvořil bod návratu.

Německý filozof a kulturní kritik Walter Benjamin²¹ ve svém eseji *Teze o filozofii dějin* z roku 1940 navrhl, že minulost nepoznáváme takovou, jaká kdysi byla, ale že "uchopujeme vzpomínku, jak se mihne" v přítomnosti. Poté, co prošla hromady obrazů v pověstných archivech dějin umění, vybrala Juskiewiczová ty, které vyvolávají asociativní vzpomínky a nacházejí neznámou odezvu. Při práci s nepřesnými černobílými reprodukcemi je Juskiewiczová ušetřena břemene autenticity; může si tato díla utvářet a tyto vzpomínky vybarvovat podle svého uvážení.

---

²¹<https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/122979/120373222.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

VOLKER HERMES

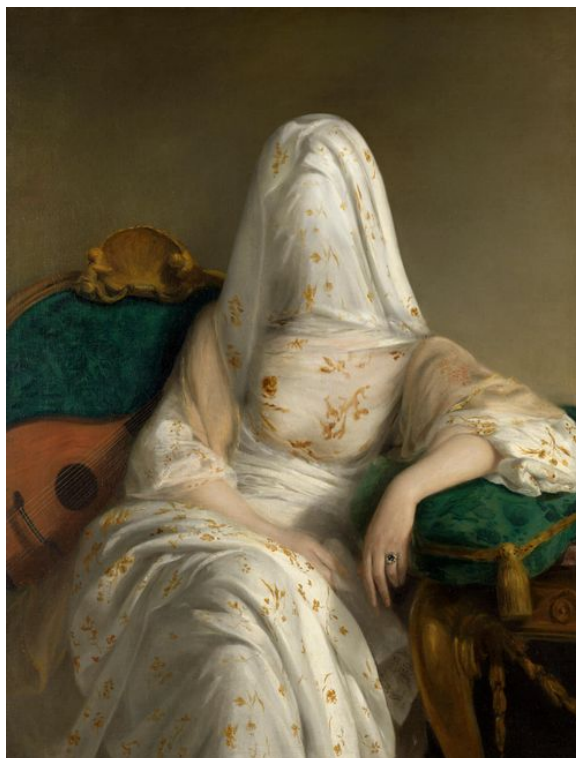
Jaké cíle sleduje svou tvorbou *bez tváře* německý umělec Volker Hermes²² (*1972), jehož rozmarné výtvořiny si získaly širokou popularitu zejména na sociálních sítích, jako je Instagram, a podtrhují myšlenku, že umění může být zároveň intelektuálně podnětné a široce přitažlivé? *"Pro diváka se v mých upravených obrazech těžiště přesouvá od vyjádření jednotlivce k začlenění malby do společenského kontextu. Skryté portréty zkoumají kontext umění jako prostředku reprezentace a vztah mezi obrazem a jednotlivcem."* Myšlenky, jež rezonují s mými úvahami a výzkumem již v rámci bakalářské diplomové práce.

Tento současný umělec s použitím prvků z původních děl vizuálně manipuluje portréty starých mistrů a je významným příkladem toho, **jak mohou umělci využívat digitální nástroje k reinterpetaci a omlazení klasického umění**. Stejně jako Juskiewiczová svým způsobem vdechuje nový život ikonickým starým mistrovským dílům, blokuje emoce vyjadřované obličejem, a tím vyzývá ke zkoumání jejich významů a prožitků diváka.

---

²² <https://www.hermes.art>

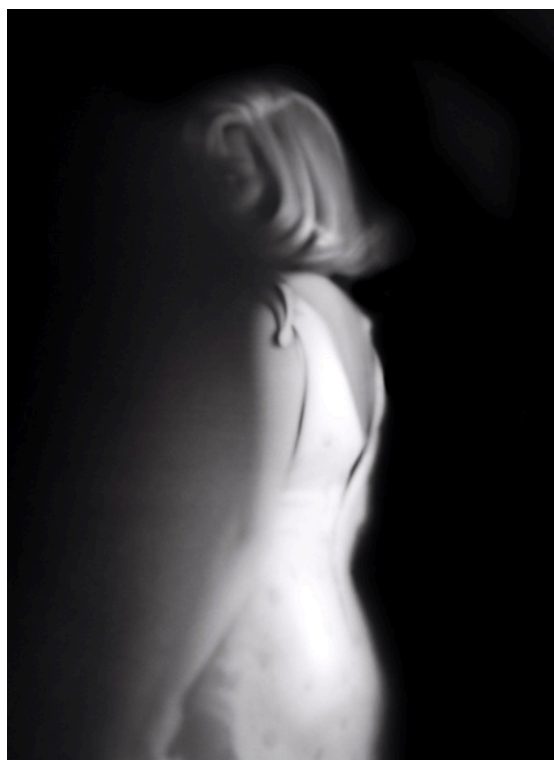
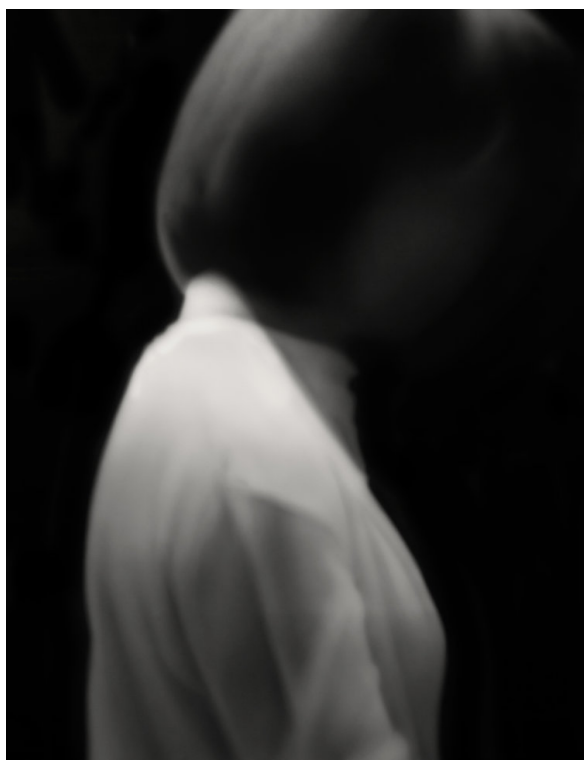

Tento umělecký počín v sobě nese aktuální a hluboké poselství, a rezonoval silně především v době, kdy masky nabývaly nového významu v důsledku celosvětové pandemie Covid-19, která vypukla v roce 2020.

HUGO ALONSO

Španělský umělec Hugo Alonso²³ (*1981) vystudoval Fakultu výtvarných umění v Salamance a v Římě a vytváří výstavní projekty různorodé povahy. Jeho tvorba, původně obrazová, se postupně rozšířila do dalších oblastí, jako je video, zvuk a audiovizuální instalace.

---

²³ <https://www.hugoalonso.info/bio>

5. KRAJINA ZA ZRCADLEM? FOTOGRAFIE BEZ TVÁŘE JAKO VSTUPNÍ BRÁNA K NOVÝM VÝZNAMŮM

S odstupem času a po hlubší analýze bych svou závěrečnou úvahu z bakalářské práce poopravila. Fotografie *bez tváře* není pouze zrcadlem do vnitřních světů, tím nám je fotografie a umění obecně. Není ani pouze nástrojem, který se snaží zmrazit okamžik a zvěčnit pomíjivý moment právě probíhajícího jevu, jehož odraz v mysli prožíváme, a než se rozplyne, chceme ho zachytit, zvěčnit, sdílet s ostatními. Fotografie *bez tváře* je spíše prostředkem, který nás může dovést až do prostoru "za zrcadlem". Dává nám k tomu příležitost. Vede nás tam, kde znovu a nově můžeme zkoumat samotný prožitek za koncepty, a testovat, jestli se stále, tak jako jiné prožitky, v čase mění, jestli je osobní, nebo se opět stáváme součástí kolektivního prožívání a paměti, či jsme našli něco, co je již stabilním poznáním, určitým neměnným vhledem.

Fotografie *bez tváře* je vstupní branou za zrcadlo, za samotný koncept člověka.

“Duše člověka ja větší, nežli oceán.” Rudolf Krautschneider²⁴, český mořeplavec.

6. DIFERENCIACE MOTIVU BEZ TVÁŘE

V dělení motivů pro využití umělecké formy *bez tváře* v autorském vyjádření vycházím ze svého uvažování, které jsem rozvinula již v literárním překladatelském projektu, jež jsem kurátorovala v roce 2023 v rámci programu Kreativní Evropy. Projekt byl zaměřen na rozvoj cirkulace evropské literární tvorby z méně překládaných jazyků a nazvala jsem jej *“Rozvoj povědomí o okolnostech evropské společnosti prostřednictvím výjimečných literárních děl a autorů (DAW-EU-LWA) - [Developing Awareness about European Society Circumstances through Exceptional Literary Works and Authors (DAW-EU-LWA)]”*.

Bližším výzkumem vybraných vzorků současné literární tvorby navržených a vybraných do projektu z některých evropských zemí jako jsou pobaltské země, Irsko, Ukrajina, Španělsko jsem vyzorovala dvě významné základní oblasti námětů. Jsou to ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ a VLÁDA PRÁVA, a jejich uvědomování si a ochrana jsou zcela zásadní pro udržení svobodných podmínek pro tvorbu se všemi ostatními obsahy “MEZI TÍM”.

Tyto dvě základní oblasti se velmi často také prolínají. Rozvíjet respekt k ženě je určitou paralelou k rozvoji respektu a ochrany země, oceánů a moří. Rozvíjet uvědomění si – *developing awareness* – jako základní podmínky pro schopnost “být ochráncem” přírody / ženy / společnosti je pozoruhodně zachyceno ve výjimečném příběhu od ukrajinského spisovatele Andreje Kurkova, románu *Šedé včely*, jež byl inspirací pro celý koncept tohoto literárního projektu.

Tomu se podařilo ve svém díle navzdory, nebo právě proto, že jsou zasazené v kulisách válečného stavu na Ukrajině, dosáhnout dokonce i vhledu “za zrcadlo”, do podstaty našich prožitků a prožívaných jevů, do

---

²⁴ <https://www.moreplavecruda.cz/Plachetnici-kolem-sveta-pro-pirko-tucnaka-d11.htm>

podstaty mužských a ženských kvalit a našich rolí v udržitelnosti lidského života.

Bez mužského principu ochránce a respektu k životadárné půdě nebude možné zachovat podmínky pro svobodnou ženu, zdravou půdu, pokračování lidského života v nespočtu jeho možných budoucích podobách.

- ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ * fyzický prostor
ENVIRONMENT * Physical Space
- PRÁVO A POLITIKA * mentální prostor
RULE OF LAW * Mental Space
- MEZI TÍM * stavy mysli a otázky identity
ALL BETWEEN * State of Mind and Identity
- MOTIVY S PŘESAHEM * umělecký výzkum
GOING BEYOND * Artistic Research

Na základě vizuální, formální i obsahové analýzy fotografických souborů současných tvůrců využívajících k vyjádření formu *bez tváře* jsem vytvořila tyto čtyři základní kategorie motivů, ve kterých budu nadále rozvíjet výzkum.

6.1. KATEGORIZACE MOTIVŮ

ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ * fyzický prostor

Člověk jako příčina i nástroj zkoumání a hledání řešení environmentálního tématu / problému, vzájemná reflexe člověka a krajiny, odraz přírodních elementů v elementech těla a mysli a zkoumání vztahu k životnímu prostředí.

PRÁVO A POLITIKA * mentální prostor

Svoboda jako základní hodnota, principy demokracie, svět práva, reflexe politické situace, která ovlivňuje životy subjektů v jeho základu - diktatura, cenzura, dohled, invazivní tendence, okupace, lidská práva a jejich vývoj. Dále komunikace globálních pandemií či živelných katastrof týkajících se celé společnosti a jejich vliv na ni, témata občanské společnosti, tlaku na vládní instituce, možnosti občana v rámci společnosti.

MEZI TÍM * stavy mysli a identity

Veškerá témata související s identitou v mnoha významech, témata související s prožíváním každodenních situací, stavů mysli, fungování a vzájemné propojení těla a mysli či jejich konfliktu, veškerá témata osobních úrovní lidského života a konání v rámci společnosti či úniku z ní.

IDENTITA

Osobní (identita ženy během mateřství, identita dítěte v rámci rodiny a kolektivu, identita muže či ženy nasazených ve válce, ad.), kulturní (zkoumání etnické příslušnosti, národnosti a kulturního dědictví), genderové (zkoumání genderových rolí, proměnlivosti pohlaví a zkušeností nebinárních nebo transgenderových osob) a sociální (jak jednotlivci vnímají sami sebe v rámci společenských struktur, profesí, třídních, rasových a sociálních rolí). Vliv individuálních vzpomínek a historické kolektivní paměti na formování identity, vyjadřování emocionálního stavu subjektu, jako je odcizení, izolace, trauma, krize identity, zkoumání stavů mysli a

otázky prožívání narození a smrti, pomíjivosti života, a s tím spojené zkoumání možné iluze identity.

ANONYMITA

Obrana z důvodů plachosti, nesmělosti, strachu, následky tlaku GDPR, přání zůstat v anonymitě nebo chránit identitu subjektů, často spojené s obavami o soukromí, či jako statement o právu na anonymitu v čím dál více exponovaném světě, odpor voyeuristickému pohledu diváka či kamery, způsob, jak umožnit divákovi projektovat vlastní prožitky do dané situace na fotografii, která anonymitou zobrazované postavy získává obecný příběh, zpřístupnění subjektu odstraněním specifických znaků identity, což vyzývá diváka k promítnutí vlastních zkušeností.

TĚLO

Soustředění se na tělo resp. jeho sochařské estetické vlastnosti - zdůraznit další aspekty subjektů, jako je jejich tělo, oblečení, gesta, prostředí nebo kontext.

SPOLEČENSKÉ OTÁZKY

Zabývají se širšími společenskými tématy, často se překrývají s identitou, ale zahrnují spíše kolektivní zkušenosti, otázky týkající se marginalizovaných skupin, neviditelnosti ve společnosti a boje za uznání, vyjádření k politickým otázkám, sociální spravedlnosti a aktivismu, vliv globalizace, digitální identity a technologických dopadů na společnost, pronikání umělé inteligence do každodenního života, komunikace dopadu sledování a narušení soukromí, zpochybnění společenských stereotypů, kritika dominantních norem krásy, pohlaví, rasy nebo třídy, které jsou subjektům často vnucovány médii nebo společností, reprezentace širších společenských a lidských podmínek.

HISTORICKÁ PAMĚŤ

Individuální a kolektivní, vztah k minulosti, způsob její evidence a přenosu, orální transmise z generace na generaci - přenos vyprávěním, obrazová dokumentace, svědectví archivních

materiálů o širších okolnostech dějin a historických kontextech, sdílené kulturní zvyky, rituály a uchovávání kulturní identity prostřednictvím paměti (historická paměť pomáhá udržovat kulturní tradice a společenské zvyklosti v rodinách - tyto tradice mohou posilovat pocit kontinuity a stability napříč generacemi), zkoumání vlastního konceptu paměti – jak osobní, tak té sdílené, prožívání vlastního místa v rámci širšího historického kontextu (mohou symbolizovat zapomenuté nebo marginalizované historie a podněcovat diváky k zamyšlení nad tím, čí příběhy jsou připomínány a čí jsou zastírány), odkazy na historické události a kolektivní traumata (jak si je jednotlivci a komunity pamatují a zpracovávají, kolektivní paměť hraje roli při řešení historických křivd, například prostřednictvím památníků, válečných tribunálů a odškodnění, což může mít dopad na rodiny a celé komunity).

RODOVÉ OTÁZKY

Otázky a reflexe týkající se vlastního původu, rodinných linií, historických linek napříč generacemi, pocity zakořenění či naopak vykořeněnosti, související zkoumání vzorců chování, zdraví a hodnot přetrvávajících napříč generacemi a jejich spojitost s danou společností, hledání či naopak zneviditelňování určité evidence rodinné minulosti (porozumění rodinné historii může poskytnout hlubší vztah ke kolektivním historickým zkušenostem a událostem, společenským změnám, osobní vzpomínky utvářené rodinnými zkušenostmi přispívají k pocitu vlastní identity a sounáležitosti jednotlivce). Využití rodinných portrétů a archivů ke zkoumání osobních a kolektivních historických vzpomínek a zdůraznění souvislostí mezi generacemi. Fotografie a rodinné památky jako hmatatelné spojení s minulostí posilující individuální i kolektivní vzpomínky.

MYSTICIZMUS, TAJEMNO, MAGIČNO

Vytvoření pocitu tajemství, záhadnosti, někdy erotična, nejednoznačnosti nebo anonymity, atmosféry intrik a něčeho neznámého - diváka podněcuje k hlubšímu zájmu. Silný odkaz k

surrealismu. Umělci v minulosti využívali pro aplikaci tohoto motivu především masky v mnoha jejich podobách.

MOTIV S PŘESAHEM * fotografie jako umělecký výzkum

Ilustrace potenciálu lidské mysli a jejího rozvoje jako nástroje pro vědecké bádání a výzkum, kde člověk je metaforou a symbolem lidských schopností, je zkoumán spíše jako koncept, než jako jednotlivec či konkrétní osoba. Využití media fotografie jako prostředku výzkumu v oblasti environmentu, politiky, témat a stavů mysli a hledání jejich podstaty, zpochybňování kolektivně uznaných pravd, vykročení za koncepty běžného vnímání člověkem do úplně nového prostoru "za zrcadlem". Zkoumání samotného media fotografie a jeho podstaty. Fotografie jako artistic research, zkoumá nejen vizuální stránku, ale také konceptuální a teoretickou. Jsou umělci tvůrci a umělci výzkumníci, především pro ženy je proces organický, ne lineární a výzkum je vnímám jako "tvorba vědomosti", je součástí umělecké tvorby.

7. TVŮRČÍ NÁSTROJE A AUTORSKÉ PŘÍSTUPY

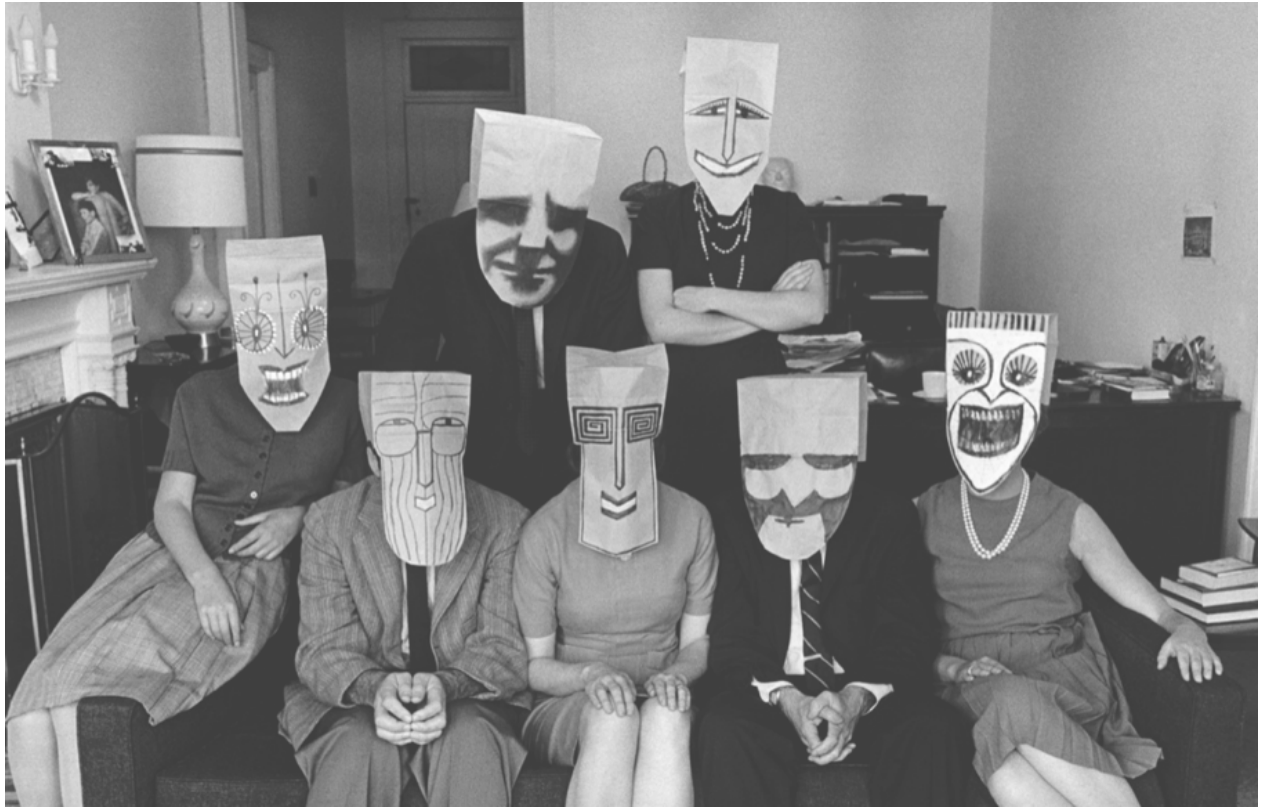
V počátcích fotografie sloužily k docílení formy *bez tváře* jednoduché přístupy, jako je fyzická manipulace s modelem - odvrácení tváře či celé postavy od fotografujícího, zakrytí tváře rukou, nějakým předmětem či velmi často především v období surrealismu maskou. U některých autorů docházelo k záměrnému rozostření tváře, Man Ray dociloval deformace solarizací. Ernest J. Bellocq je známý svým souborem *Storyville*, jehož tématem jsou prostitutky. Mnoho negativů bylo těžce poškozeno, zčásti záměrně, s největší pravděpodobností samotným Bellocqem, který obličej své objekty vyškabával. Na některých fotografiích ženy nosily masky. Ralph Eugene Meatyard se věnoval fotografování ve volném čase, dnes patří k předním osobnostem fotografie a fotografie *bez tváře* používal programově. Postupně přibývaly intermediální přístupy, koláže tvořil například významný autor John Stezaker. Tyto přístupy přetrvávají ve velké míře až do současnosti, mnohem pestřejší je využití intermediálních technik, přibyly formy, které jsou umožněné dostupnými stále se zdokonalujícími technickými a technologickými nástroji.

K ilustraci nejčastěji aplikovaných přístupů využijí tvorbu autorů z ranějšího období existence fotografie.

Nástroje a formy fotografie *bez tváře* jsou následující:

- Využití masek, kostýmů, líčidel a rekvizit.
- Pohled do krajiny či odvrácení tváře.
- Zahalení obličeje fotografovaného subjektu látkami, materiály nebo předměty, které vytvářejí kontrast nebo spojení s okolím.
- Umístění či zachycení fotografované osoby tak, že jejich obličej je skryt za něčím nebo někým jiným, nebo jimi samými – vlastní rukou.
- Zaměření se na tělo a jiné části lidské postavy, jejího sochařského potenciálu – může být samo o sobě také motivem.
- Postprodukční (digitální či analogová) úprava snímku tak, aby obličej subjektu byl částečně nebo zcela vyříznut / zneostřen / překryt.
- Exponování nebo úprava snímku tak, aby byly obličeje subjektů rozmazané, zkreslené nebo vymazané světlem, stínem nebo pohybem.
- Postprodukční multimediální / manuální zásah do fotografie malbou, výstřižky, koláží, kresbou, výšivkou, herbálními artefakty či předměty souvisejícími s tématem dané práce.

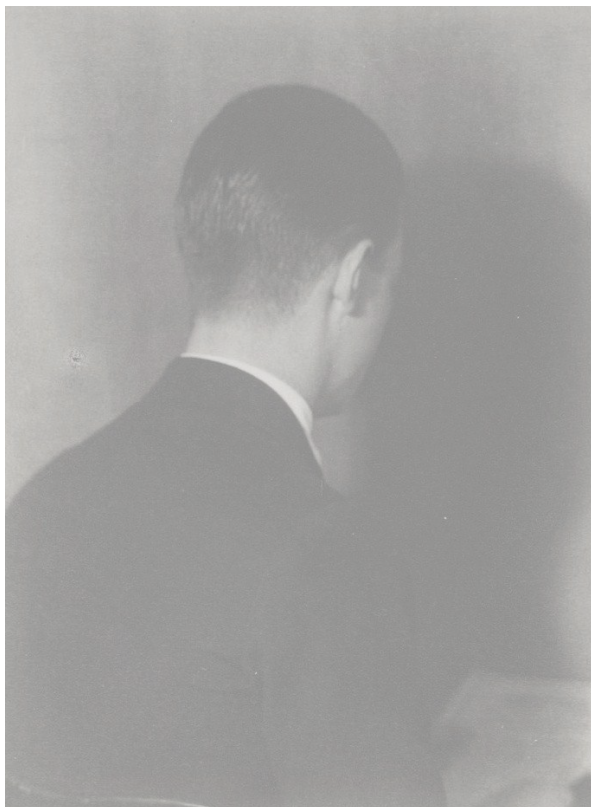
Inge Morath a Saul Steinberg

Untitled, 1960s Ralph Eugene Meatyard, American (1925-1972)

Alexander Hackenschmied_Maya

ManRay_William Russell Bogert Jr., 1922 | David Octavius Hill a Robert Adamson_Lady Ruthven, kolem 1843 - 1847

16

Henri Cartier-Bresson_Livorno, Toskánsko, Itálie, 1933 | Margret Bourke-White _Chadídža Firúzuddínová, kolem ca.1947

Paul Nougé_René Magritte, Obr, 1937 | Robert Cornelius_Autoportrét s laboratorními nástroji, 1843

German Krull_Jean Cocteau | Henri Cartier-Bresson_España, 1933

German Krull_Bez názvu,1930

Edward Steichen_Martha Graham, 1931 | Man Ray (metoda solarizace, destruktivní zásah do negativu)

Louis Ducos Du Hauron_Deformovaný autoportrét, kolem 1888

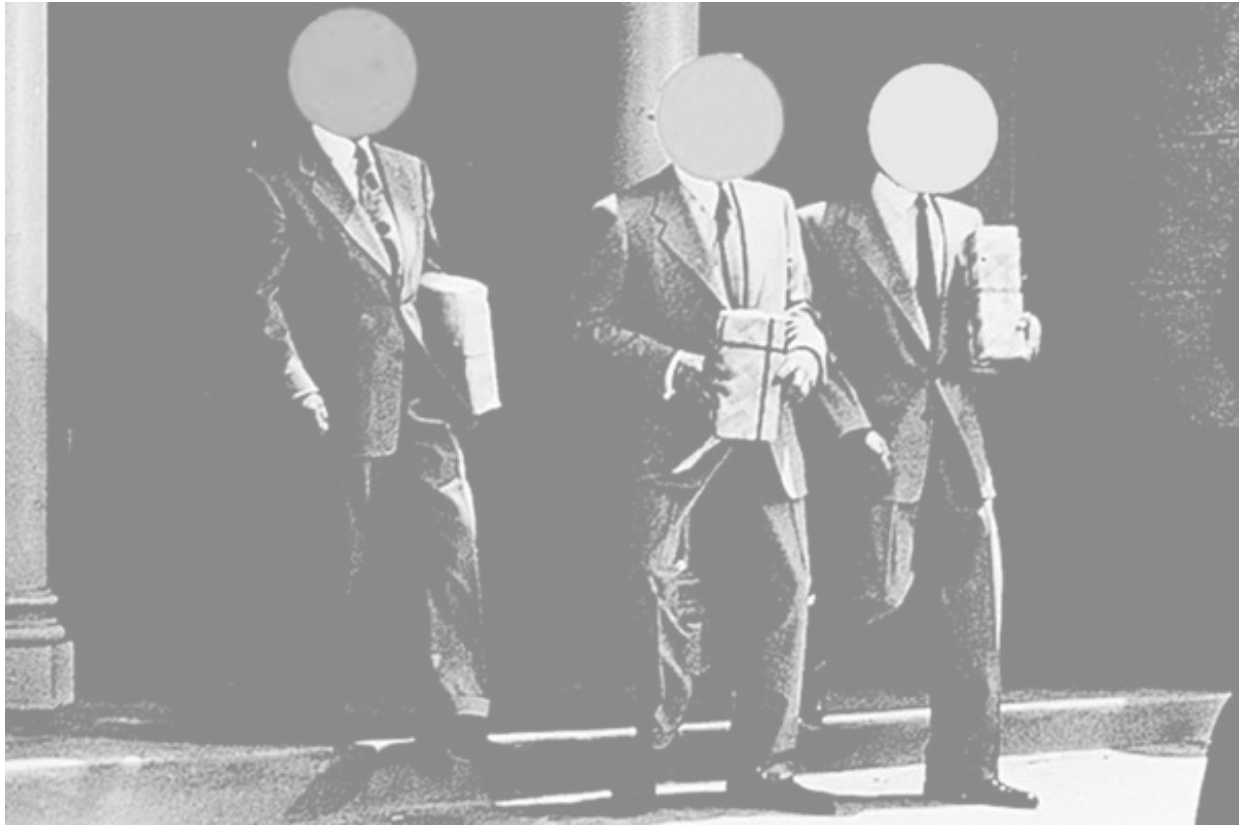
Victor Brauner_Jeu photographique, Rumunsko, 1936

Edouard Léon Théodore Mesens,
Masque servant à injurier les esthetes, 1929

John Stezaker

John Baldessari

Ernest J. Bellocq, Untitled, 1912

8. VÝZKUM MOTIVU *BEZ TVÁŘE* V SOUČASNÉ FOTOGRAFII - AUTOŘI A STUDENTI INSTITUTU TVŮRČÍ FOTOGRAFIE

Jakkoliv jsem se v bakalářské práci snažila postihnout danou problematiku v širokém proudu fotografie minulé i současné, jsem si aktuálně vědoma, že pro podrobnou analýzu v magisterské práci je účinnější zaměřit se na kompaktní a dobře vybraný vzorek tvůrců z určitého prostředí a časového rámce. Zvolila jsem si skupinu mi nejbližší, studenty Institutu tvůrčí fotografie v Opavě (dále jen ITF).

A nyní se již dostáváme k samotnému představení autorů z mého výzkumu studentů a absolventů dostupných v on-line databázi ITF, kteří využívají ve své tvorbě motiv či formu *bez tváře*. Tato skupina je tvořena autory narozenými převážně po roce 1970 a zahrnující české, slovenské a polské tvůrce působící v rámci našeho středoevropského regionu. Všichni tedy vycházejí z velmi podobných historických, společenských, geografických a tvůrčích podmínek a hodnotového základu.

Autory využívající formu *bez tváře* z daného výběru jsem dále rozčlenila do vytvořené kategorizace motivů.

8.1. ŽIVOTNÍ PROSTOR

Tomáš Böhm

Jantar (2019)

Jantarnyj (2023)

Autor tento soubor v průběhu let postupně rozvíjel a rozšiřoval jako dlouhodobý fotografický projekt. Je výsledkem mnohaleté práce a cest do Ruska. Z politických důvodů a z důvodů současné válečné situace byl pozastaven. Tomáš ve své práci aplikuje formu znemožnění setkání se tvářmi fotografovaných osob. Člověk je však v souboru nezbytným prvkem a symbolem. Tématem se významně prolíná také s kategorií PRÁVO A POLITIKA, a je ukázkou časté provázanosti problematiky ochrany prostředí s politickými praktikami. Je také dokonalým náhledem

do tendencí "využívání / ovládní / drancování" životadárného fyzického prostoru a svobodného mentálního prostoru, který je "znásilňován" režimem a diktaturami a symbolikou odpovídajících tendencí v chování jednotlivců. Tento soubor spadá také do kategorie MOTIV S PŘESAHEM - UMĚLECKÝ VÝZKUM.

Янтарный je malé pobřežní město v Kaliningradské oblasti (Rusko). Právě zde se nachází více než 95 % světových zásob žlutého kamene, samotné místo se stalo hlavním městem těžby této rudy. Většina obyvatel pracuje ve zdejším lomu, z něhož vede síť obrovských trubek odvádějících splašky a odpad, který na pláži znehodnocuje zdejší přírodu. Touha po zisku a nekompromisní těžba ložisek jantaru ničí několik kilometrů pobřežní krajiny. Kontroverzní podnikání poskytuje příležitost k zisku ilegálním rybářům jantaru. Ti se dělí na potápěče, pracovníky využívající odpad/odpadní vody státního kombinátu, těžaře hloubící v lesích obrovské díry hluboké několik metrů a obyčejné hledače na pláži. Celá komunita hledačů jantaru se soustřeďuje kolem místní mafie, která se na světovém trhu s jantarem pohybuje na stejné úrovni jako státní továrny. Každý den se někde v údolích této písčité krajiny na pláži shromažďují siluety lidí kolem velkých kovových trubek, kteří těží svůj místní "krvavý diamant", jantar, který se stal po rozpadu Sovětského svazu a přinesl bohatství, bankrot nebo smrt nesčertným sběratelům, řemeslníkům, prodejcům a prostředníkům.

Andrea Malinová

Svázaná krajina (2014)

Andrea Malinová se nezabývá kontinuálně přímo skrytými tvářemi, ale je to pro ni velmi zajímavý výrazový prvek, který v jejích fotografiích využívá napříč celou tvorbou.

Soubor ***Svázaná krajina*** (2014) je příkladem fotografie pracující s environmentální tematikou, zkoumá roviny prožitku krajiny a experimentuje s myšlenkou, jak by krajina mohla prožívat naopak nás. Částečně vykračuje za navyklé koncepty a stereotypy, zabývá se stavy mysli, ale i jejím prožíváním samotným. Velmi se soustředí na tělo jako výrazový prostředek, čímž spadá také do kategorie motivu TĚLO.

Krajina je pro mnohé lidi místem meditace a odpočinku, přesto se v současnosti lidstvo nachází ve zlomovém bodě. Snažíme se krajinu pohltnout, zastavět, a nebo jakýmkoliv způsobem ničit či ovlivnit její přirozený vývoj. Chtěla jsem člověka postavit do opačné role, kdy není krajina jím svazována, ale on sám je pod jejím vlivem. Postavit člověka do role, kdy je přinucen naslouchat jí a přemýšlet o ní jako o prostředí, kterým bychom se měli inspirovat a respektovat ho. Fotografie vznikali formou terapie, jak ze strany fotografa, tak ze strany fotografovaného modelu, který je doslova obložen přírodou a vstřebává její energii. Ve své podstatě jsem chtěla, aby člověk sám byl svazován krajinou, vnímal její strukturu, vůně a barvy, chuť. Aby aspoň chvíli byl doslova pohlcen jejím působením a vcítil se do opačné role a vnímal propast, která vzniká násilným přetrhnutím vazeb, které byly celé věky primárním základem lidského bytí. Fotografie se stává prostředkem zaznamenávání proběhlé netrvanlivé akce, malou terapií a autoterapií přírodou. Dostává se na hranici chápání přírody, která nás obklopuje. Žijeme na hranici věčného souboje mezi přírodou a člověkem. Přesto člověk zůstává aspoň chvíli doslova pohlcen jejím působením, aby se vcítil do opačné role a vnímal propast, která vzniká násilným přetrhnutím vazeb, které byly celé věky primárním základem lidského bytí.

Práce Andrey Malinové ve mne evokuje symboliku vztahů mezi elementy, které, pokud jsou v rovnováze, navzájem se doplňují. Moře omývá skálu, skála rozbíjí vlny a tvoří hranici, moře i skála mohou spolu

fungovat, vlastně bez sebe nemohou žít. Ale co když je krajina tak trochu vydrancovaná? Co když je žena – krajina tak trochu vydrancovaná člověkem – mužem? Je to muž, který má většinou tendenci drancovat, ale také je to muž, který to může celé moudře chránit a zúrodňovat. Styl využívání krajiny – ženy mění stranu mince k dobrému jen samotnou motivací. Když chci vidět něco / někoho růst a prospívat, nemohu jej drancovat či ovládat. Iniciativy, jako je celý *Green deal*, nově vznikající hnutí *Blue Deal* a další, ať už globální či lokální, je důležité rozvíjet jako témata už ze samotné podstaty toho, že se v nich otevírá, staví na světlo a kriticky prověřuje úroveň myšlení společnosti. Nemohu se ubránit symbolice vztahu k ženě. Obecná potřeba rozvoje udržitelných aktivit ve veškerých oblastech života a naší planety nás navádí k vnímání a konání více s přístupem "od ženy", což odpovídá vzrůstajícímu uvědomění si důležitosti moře a oceánů a rozvoji "modrých věd / Blue Humanities²⁵", a celkovou kultivaci myšlení v uvědomování si potřeby životní a životadárný prostor ochraňovat. I ve velmi zdánlivě vyspělých společnostech je jen málo mužů ochotno chránit a podporovat ženu, která jim dala dítě, pokud ji nevládní, není s ní spojen každodenním soužitím a nemá z toho kontinuální další výhody. Opravdu rozvinutý jedinec / společnost by se cítil naplněn vidět matku svého dítěte / zemi prospívat, ať už dále tuto "zemi" využívá, nebo se třeba přesunul jinam.

Je to uzavřený okruh a na uvědomění si této provázanosti a symboličnosti lze stavět ve všech tématech a oborech (věda, politika, vzdělávání, výchova, armáda - důležitý nástroj ochrany, byznys - nedrancovat, ale zúrodňovat a chytře využívat, tvořit smysluplné výměny, ad.).

---

²⁵ Steve Mentz: *An Introduction to the Blue Humanities*, Routledge, 1. 2023, ISBN 978-0367763664

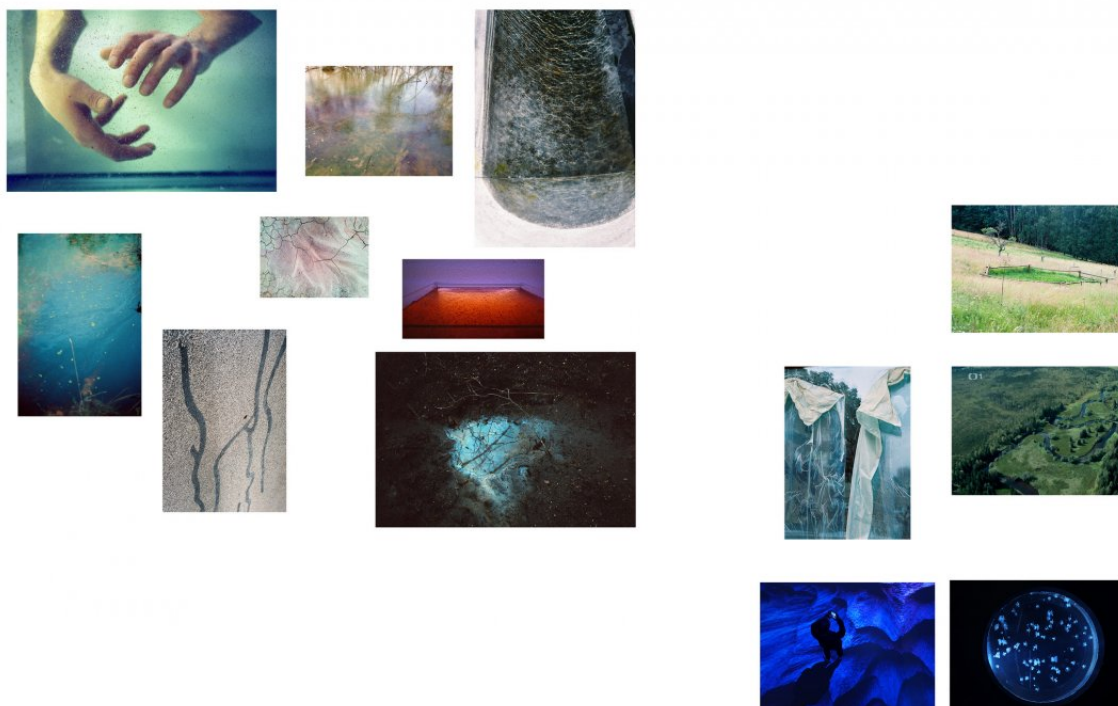
Anna Veronika Křížová

Prisma (2020)

Skleněný hranol, rozkládající světlo se v přeneseném smyslu používá jako hledisko či úhel pohledu a tím je i má práce ve vztahu ke klimatické krizi. Souvztažnost člověka a vody je v době antropocénu stěžejním tématem. Místo kritiky společnosti, chci akcentovat i pozitiva, která dokládají lidské souznění s tímto živlem. Cílem práce je rozvířit diskuzi na toto téma a popularizovat environmentální smýšlení. Adjustace: Konfrontuji křehkost vodní hladiny s neustálým technologickým vývojem, který je spolu s usurpací krajiny znamením této doby. První část práce je tvořena z abstraktních fotografií na transparentních sklech různých velikostí. Druhá část dokládá aktuálnost klimatického dění, které atakuje ze všech stran – obsah i myšlenku vyobrazuji v televizních obrazovkách, kde jsou naopak snímky s charakterem informativním.

Také práce Anny Veroniky Křížové je i uměleckým výzkumem v rámci tématu životního prostředí a prolíná se do kategorie, kde uvažování přesahuje motiv.

Jakub Staněk

In anticipation of the sun (2020)

Jakub využívá formu bez tváře napříč celou svou tvorbou i v běžně komunikaci snapshotovými obrázky na instagramu. V tomto souboru sdílí vztah k otázkám environmentální problematiky na velmi osobní úrovni souborem doplněným poetickým textem s vibrací tíhy života s astmatem v krajinách se smogovým znečištěním.

Toho dne nás něco zastavilo. Dodnes si nejsem jistý, co to vlastně bylo. Všechno to pro mě začalo nepřírozeně brzy. Kajtek ví, jak se dá jíst kaše v půl šesté ráno. Za oknem egyptská tma. Čekáme na slunce. V zimě trvá probouzení mnohem déle, mnohem déle než Kajtkovi, který už sedí na saních v předsíni. Otevřu okno, abych pomohla kofeinu v cestě mými žilami. První vdechnutí mi způsobí bolest na hrudi. Astma se mi znovu připomíná. Cítím zápach spáleniny. Není to kouř vznášející se nad známými tvary na dvorku. Je to mlha. Hustá jako noc. Násilně brání

slunci začít další den. Protřu si zamlžené oči. Volám na Kajtka. Nos má připlácnutý ke sklu, oči doširoka otevřené a ústa nastavená na nejdůležitější otázku dne: "Tati, co to je?". Jako v mlze si vzpomenu na hodinu zeměpisu. "Mrak na Zemi, synku!" Toho dne nás něco zastavilo. Pozor, pozor, smog! Sundáváme kombinézy, čepice, odkládáme sáňky. Zavírám okno. Smog se rychle mění v draka zlověstně kroužícího nad městem. Kajtek už má meč a štít. Také věřím, že se dokážeme bránit. Odpovídám na otázky. Vytvářím příběh. Slovesa, přídavná jména, vykřičníky. Kajtek pokryje list papíru bílý jako sníh grafitem šedé a černé barvy. Otáčíme zeměkouli a hledáme dračí doupě. V hlavě mu cinknou čínské znaky. Odkáže si. Nemůžu mluvit. Nemůžu psát. Můžu se dívat. Můžu ukazovat. Nápad ze mě vychází jako kašel. Biologický, přirozený, organický. Tento projekt je nepodmíněný reflex. Vděčím za něj i sám sobě. Dlužím to svému synovi. Dlužím to Zemi. Chci světu ukázat smog. Ukázat jeho zamlženou tvář. Toho dne nás něco zastavilo. Přestali jsme čekat na slunce.

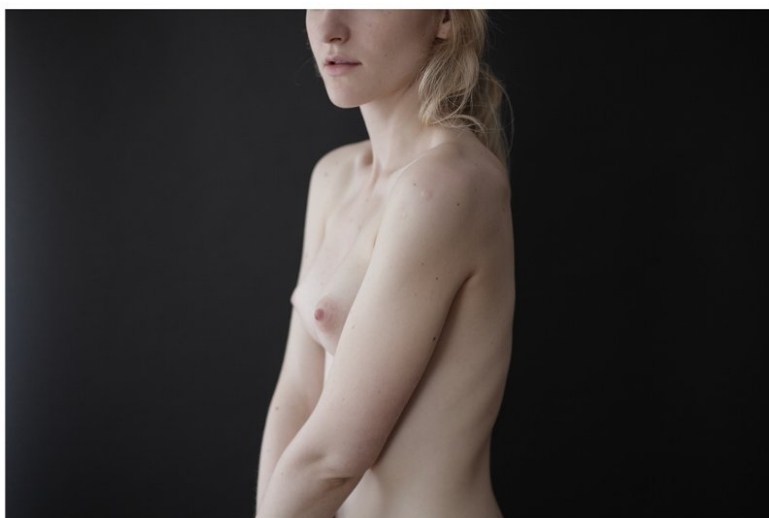
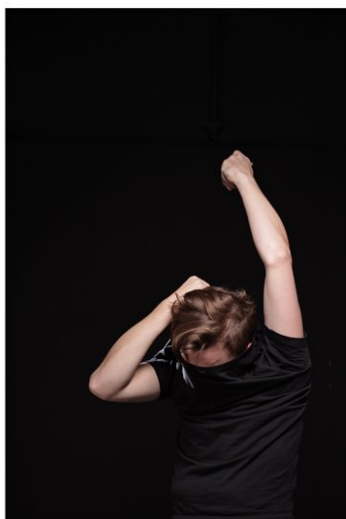

Marcin Jedrysiak
Nulová osobnost (2012)

Osobnost – vnitřní systém regulace umožňující adaptaci a vnitřní integraci myšlenek, pocitů a chování v určitém prostředí a časovém období (pocit stability). Jedná se o soustavu relativně trvalých aspektů a psychických schopností jedince, které ho odlišují od ostatních. Osobnost je utvářena celý život, zvláště v období dětství a mládí díky vnějším vlivům v procesu socializace, a také díky vlastní aktivitě jedince. Utváří se skrze zkušenosti, kontakty s lidmi důležitými pro daného jedince, sociální role, které vykonává, a také událostmi, které se opakovaly nebo na něho měly obzvlášť silný vliv. Rozvíjí se postupně. Výsledkem uformování osobnosti je schopnost člověka zpracovat příchozí informace, a díky tomu utvářet obraz světa a sebe sama, integrovat techniky a způsoby vztahování se ke předmětům, lidem, situacím a proto jeho chování vykazuje stabilitu a opakovatelnost. Jako znamení zastavení rozvoje osobnosti jednotlivce, je považována neuróza. Cílem projektu je pokusit se představit mou vlastní osobnost prostřednictvím fotografií, které zachycují více nebo méně doslovně

situace, místa a událostí, které mají dopad (i mezní) při formování mé osobnosti. Výsledkem toho je informační chaos, protože tých události bylo tolik a byly tak rozmanité a měli velmi rozdílný vplyv při formování mého vnímání světa, že v podstatě definice pojmu mé osobnosti na jejich základě není možná. V souvislosti s definice osobnosti máme do činění s její úplným opakem. Nulová osobnost.

Marcin Jedrysiak
Mother (2013)

Tento cyklus fotografií vypráví o životodárné funkci přírody a o člověku, který je její integrální částí. Fotografie jsou pokusem o proniknutí do přírodních struktur, připomenutím složitosti a vícerozměrnosti

environment a přírodních procesů, ke kterým dochází mezi jednotlivými materiemi.

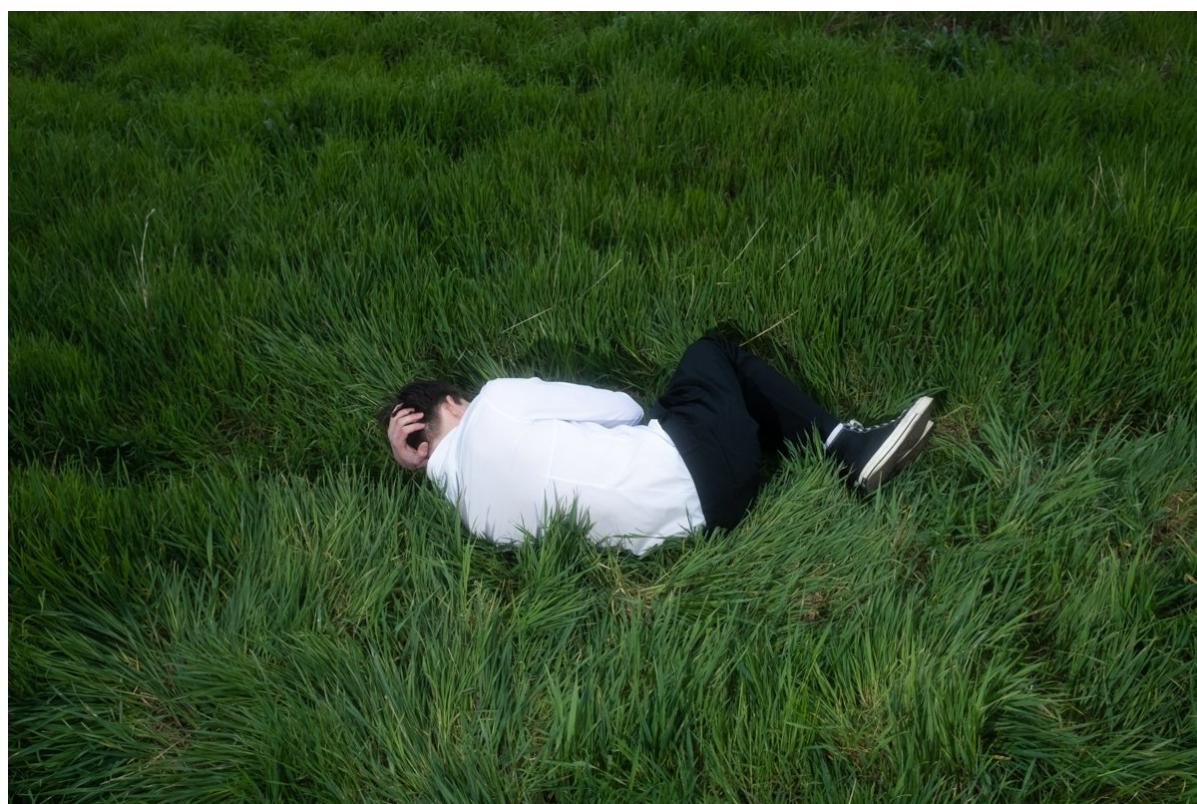

Daniel Hromada

Stromy hoří taky (2023)

Zrodil jsem se z půdy. Je mou matkou. I tvou. Bez ní bychom pošli hladu. A stejně jí vědomě bodáme nůž do hrudi. Proč to, proboha, děláme? Půda bez vody je jen prach. Živel, který nás zavlažuje, tak nezkratný. A přece si troupíme ho krotit. Trávíme vzduch, bez kterého bychom se udusili. Jako bychom naznačovali, jak si vážíme sami sebe a svých souputníků. Hrajeme si s ohněm a divíme se, že nám ukazuje, kdo je tady pán. Schováváme se do stínů stromů před tím žářem. Ale - 61 - tormy hoří taky. Občas jako bychom zapomněli, jak jsme zranitelní a křehcí. Choulíme se ke stéblům trávy a prosíme o odpuštění. Ale už je nejspíš pozdě. Až příliš dlouho nás chladila pistole v puse. Konáme na sobě sebevraždu a tváříme se při tom nesmrtelně.

Hodnotné vyjádření environmentálního tématu s odkazem k symbolice vztahu k zemi / ženě.

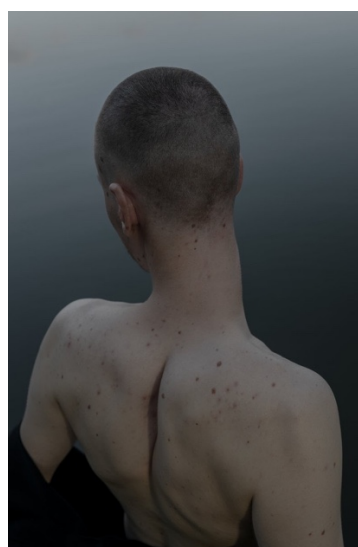

Vanda Mesiariková
Deleted Land (2022)

Soubor je vizuální esejí oblasti, která je silně poznačená největší banskou činností na Slovensku. Ta zanechává stopy nejen na povrchu, pod nami se klikatí tisíce kilometrů chodeb. V roce 1988 byla v důsledku těžby hnědého uhlí na Horní Nitre obec Laskár vysídlena. 11. těžebnímu poli podlehli domy, kostel i park. Zem se propadla a stromy zalila voda. Vesnice zmizela z mapy i z úředních záznamů. Co vidíš na konci? Člověka. Deleted Land je část z většího rozpracovaného cyklu o regionu Prievidza, z kterého pocházím a tu i žiju.

Soubor Vandy Mesiarikové pracuje s environmentálním motivem, ale obsahově se dotýká také motivu historické paměti.

Martin Cáb

Sběrači mračen (2019)

V roce 2008 jsem vycestoval se svým bratrem a jeho přítelkyní na celé léto na Island pracovat na farmu ve Fludiru. Pár dnů po příletu se na okraji Reykjavíku konal obrovský koncert Björk, Sigur Ros a dalších islandských kapel. Na protest proti výstavbě hliníkových elektráren se

tam tehdy sjel snad celý Island. Díky tomu jsem se dozvěděl o této ekologické problematice a volně jsem na ni fotograficky reagoval. V kulisách místní krajiny jsem své modely obaloval do aluminiové folie a zachytil za doprovodu silného větru pohrávajících si dynamicky s folií. Vzniklá situace navíc dodávala této fotografické akci významnou zvukovou stopu....

Milan Krišťufek

Natura universum (2014)

Hledáním univerzální krajiny jsem se pustil do velkého dobrodružství. Jako bych osahával prostor ve kterém žiji. Jako bych vedl dialog s někým, koho jsem douho neviděl a přesto jej dobře znám. Jako bych nazíral do svého nitra.

Eva Bystrianska

Horror Vacui (2021)

Když se na Vysočině začaly ztrácet stromy...

Série fotografií vychází z předešlých fotografických pozorování a reaguje na ně. V rámci školního krajinářského zadání jsem procházela kůrovcem zničenými a vykácenými lesy na Vysočině – známá krajina se dramaticky změnila. Zároveň už několik let po Vánocích fotografuji použité vánoční stromky odložené u popelnic. Letos jsem je následovala i na skládku odpadu za městem, kde ve vysoké hromadě čekaly na rozdrčení do bioodpadu. Souvislost zde není, rozpor je přesto symbolický.

Přestěhovala jsem starý plastový stromek ze sklepa na několik měsíců na zadní sedadlo auta a rozhodla se začít zaplňovat prázdnotu (vnější i vnitřní) po malých kouscích – emotivním, nesmyslným, odhodlaným gestem. Zároveň lze projekt ironicky chápat jako průzkum možnosti využití recyklovaného plastu pro výrobu plastových lesů. Testovaný vzorek skládacího stromku se ukázal být velmi křehkým a nestabilním, díky nedostatečnému uchycení větví a především díky absenci kořenového systému.

8.2. PRÁVO A POLITIKA

Souborů, které se zabývají politickými tématy a otázkami našich základních svobod a celospolečenských podmínek moc nenacházím. S formou *bez tváře* a s tímto politicko-spoolečenským motivem se nejčastěji můžeme setkat v rámci fotografických dokumentárních souborů z různých protestních akcí, kterým se jako tématu věnuje např. Rafal Milach. Ten, v době pandemie, stejně jako další tvůrci, formu *bez tváře* silně přítomnou na svých fotografiích měl, ale nebyl to přístup dlouhodobý a programově volený. Bylo to zachycení dané situace s danými okolnostmi. Mnohem více se autoři, jak již bylo zmíněno, zabývají svými individuálními příběhy a pohledy na "střípky" společnosti, tématy MEZI motivem enviromentálním a politicko-spoolečenským. Bylo by to jistě na samostatný výzkum, proč tomu tak je. V základu ale vnímám, že se nacházíme v období – zvolená skupina tvůrců v mé práci se nacházela a nachází v období dějin, ve kterém je vláda práva a zajištění občanských svobod a práv na svobodné vyjádření

samozřejmostí. Jakkoliv je tento stav momentálně vyzývá okolnostmi války na Ukrajině a Izraelsko-Palestinským konfliktem, většina z nás, i kdyby v těch nejskromnějších podmínkách, může svobodně tvořit a politické otázky nejsou tedy zřejmě atraktivním tématem či dostatečně silnou motivací k uměleckému vyjádření. To může být dobré znamení. Na druhou stranu ale i upozorněním na stav, kdy společnost ve své většině již postrádá uvědomění si vzácnosti svobodného prostředí a potřeby jej neustále chránit. Ale to se ukáže za další dekádu, jaká díla a témata se právě rodí mezi mladou generací formující se v současných podmínkách a okolnostech nám střeoevropanům velmi blízké válce na Ukrajině se všemi jejími současnými i budoucími, přímými i nepřímými dopady.

Irina Vaag

Úporná země - *Demanding Country* (2019 - 2022)

Soubor této autorky je právě tou zřídka se objevující ilustrací tenké hranice mezi svobodným prostorem, ve kterém je možné žít a tvořit, a stavem takové podmínky už úplně postrádajícím.

Rok jsem žila v Izraeli. Můj relativně bezstarostný život v Tel Avivu probíhal na bezprostředně viditelném pozadí napětí, které prostupuje širší společnost. Ve svých fotografiích pořízených během několika let se snažím reflektovat politické a sociální požadavky, které Izrael - ať už přímo či nepřímo - klade na velmi rozdílné lidi, kteří tam žijí, a se kterými jsem se nedokázala plně vyrovnat. Definice "normálního života" se v Izraeli permanentně posouvá k novým kritickým mezím. Je to normální muset být v neustálém stavu pohotovosti? Žít v atmosféře věčného boje, který tě může kterýkoliv den zasáhnout, kde se válka a mír vzájemně prolínají? Ani standarty dnešního šíleného světa, nedávají možnost jít nějakou střední cestou a nutně vždy skončíš jako patriot nebo zrádce, podle toho s kým právě mluvíš. Převyprávěná minulost je všudypřítomná, potlačující vše ostatní. Objektivita je nedosažitelná. Jednoduše souznít s něčím a pokoušet se být dobrým člověkem je ta nejméně dosažitelná věc ze všech.

Tomasz Kudaszewicz
Borderland (2021)

Pohraničí je oblast plná napětí, země neustálých změn. Polsko-běloruská hranice je již několik desetiletí také východní hranicí Evropské unie. Před padesáti lety byla západní hranicí Svazu sovětských socialistických republik. K jakým změnám zde dojde za několik desetiletí? To nikdo neví. Při fotografování okolí Krynki, Bobrowniki, Svislochany, Zubki Białostockie, při rozhovorech s místními obyvateli, při pobytu v přírodě - jsem cítil specifické vibrace, napětí. Nemluví se tam o tom každý den, ale všichni v této oblasti žijí v jakémsi limbu - čekají. I když nevědí, na co čekají. Vědí jen to, že jejich půda v posledních stovkách let neustále mění majitele. Proto o sobě neříkají, že jsou Poláci nebo Bělorusové. Říkají si: místní.

Peter Korček
Faceless (2013)

Súbor fotografií je sériou autentických nearanžovaných portrétov náhodných cestujúcich v mestskej hromadnej doprave v meste Bratislava. Na jednej strane cestujú všetci spolu, blízko pri sebe, zdieľajú jeden priestor, na druhej strane v tomto rovnakom okamihu má každý svoj vlastný, tichý, ohraničený svet emócií a vnímania, ktorý navonok s nikým nechce zdieľať. Mnohokrát je výraz takého človeka pre mňa ako akoby "faceless". Celkovo to môže byť súčasná charakteristická črta našej slovenskej spoločnosti. Aj keď to bolo mnoho rokov dozadu, možno je to aj dedičstvo socializmu, keď ľudia boli naučení neprejavovať svoje emócie na verejnosti, budovala sa všeobecná nedôvera. Takto sa politickej moci darilo udržať svojich občanov pod kontrolou aj tým spôsobom, že v nich vybudovali paranoidné pocity a strach. A možno je to aj obraz dneška, keď sme všetci prostredníctvom médií neustále informovaní o rastúcej ekonomickej kríze, keď ľudia prichádzajú o zamestnanie a opäť sú "motivovaní" strácať nádej a podliehať skeptickosti. Tie kvapky dažďa na oknách pred tvármi ľudí asi len podčiarkujú tento pocit.

8.3. IDENTITA

Dáša Barteková

Kitchen Stories (2011)

Klára Burianová
Bez názvu (2013)

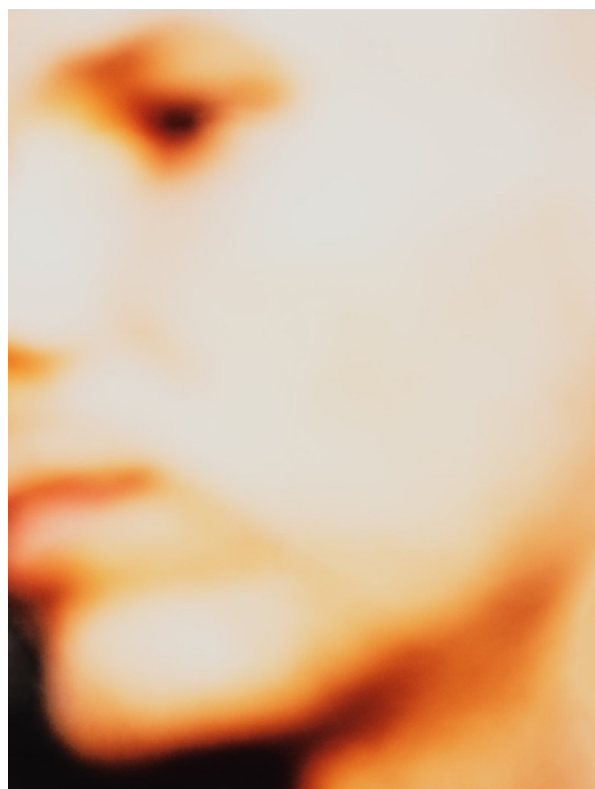
Pavel Černý
Imaginární portrét (2019)

Diana Dobrescu

You can lose everything (2019)

V kolobehu času, človek zaciklený, vychádza z ulity až kým nepríde moment... Moment, kedy sa všetko zrúti... Prebúdžeme sa z malátnosti a vidíme pred sebou realitu... Realita, ktorá z ružových okuliarí, Vám prinesie pocit zakopnutia... Život sa rúti, čas zastane a hodnoty sa nám prevrátia pred očami... Mojmím cieľom práce bolo intuitívne nachádzať formy obrazov, ktoré by cítili tragédiu, zastavenie času. Úmyselne som tvorila technické chyby, ktoré nám zamlžujú konkrétnosti, pretože aj spomienky si sami pretvárame do našej mlživej predstavy, ktorá nie je nikdy v celku pravdivá...

Agnieszka Michalak

Yumiko (2020)

Iwona Germanek

Můj život tvoje krev (2021)

Iwona Germanek kombinuje techniky a výrazavost se snahou vytvořit obrazové mezigenerační spojnice a forma *bez tváře* je součástí každého jejího souboru. Motivy spadá nejvíce do témat IDENTITY, ale také se dotýká RODOVÝCH OTÁZEK a ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ. Její tvorba nápadně připomíná dánskou výtvarnou umělkyni Cathrine Raben Davidsen.

V tomto souboru rozvíjí úvahy o své blízkosti přírodě, vzpomínky na dům poblíž lesa, se psy a kočkami pod nohama. *Pamatuji si dlouhé hodiny strávené na zahradě. Díky tomuto blízkému kontaktu s přírodou jsem se vždy cítila být jeho součástí. Instinktivně jsem se pokusila uhodnout obsah v něm zakódovaný. Tento kontakt mi dodnes nedovoluje omezit se pouze na mluvení s lidmi nebo poslouchání zvuků produkovaných*

výhradně nástroji vyrobenými člověkem. Ve světě, ve kterém člověk vnímá sebe a přírodu jako dvě oddělené bytosti, potřebujeme čas na návrat, aby se nám explicitní a skryté obsahy, které byly v přírodě vždy zakódovány, znovu vrátily. Musíme poslouchat příběhy přírody.

Iwona Germanek

Růžová neexistuje (2023)

Moje dcera je umělkyně, pracuje jako grafička, ale vystudovala i malířství. Před několika lety jí byla diagnostikována deprese. Tato nemoc, ačkoli je v sociálních kampaních široce diskutovaná, je v mém prostředí stále vnímána jako vymyšlení problémů, jako nový název pro špatný den, který má občas každý nebo jako lenost. V sérii „Růžová neexistuje“ jsem použila autoportréty, které Wiktorie namalovala v období boje s nemocí, a zkombinovala jsem je se svými fotografickými portréty, které jsem na ní pořídila za posledních patnáct let. Dostala jsem tak do ruky příběh vztahu dvou žen, které se z různých úhlů pohledu snaží vyprávět o nemoci, ale i o každodenní zkušenosti přežívání. Autoportréty Wiktorii z tohoto období byly černé, bílé a šedé, bez barev, ale jak terapie postupovala, začala se na nich objevovat

růžová barva. Bylo to docela překvapivé, protože dcera tuto barvu nikdy neměla ráda. O depresi se někdy mluví jako o nemoci s krásným úsměvem a smutnými očima, které se na mých obrazech objevují, aby po chvíli zmizely, například pod útržkem špatně uložené fotografie na paměťové kartě, pod vrstvou rozlitého vosku nebo japonského hedvábného papíru. Jako matka jsem se snažila pochopit, poznat, proniknout k těm vrstvám, které jsou často skryté právě před nejbližšími, a proto pečlivým a zároveň dramatickým gestem seškrábu zapečetěný portrét tím, že ho označím růžovou barvou.

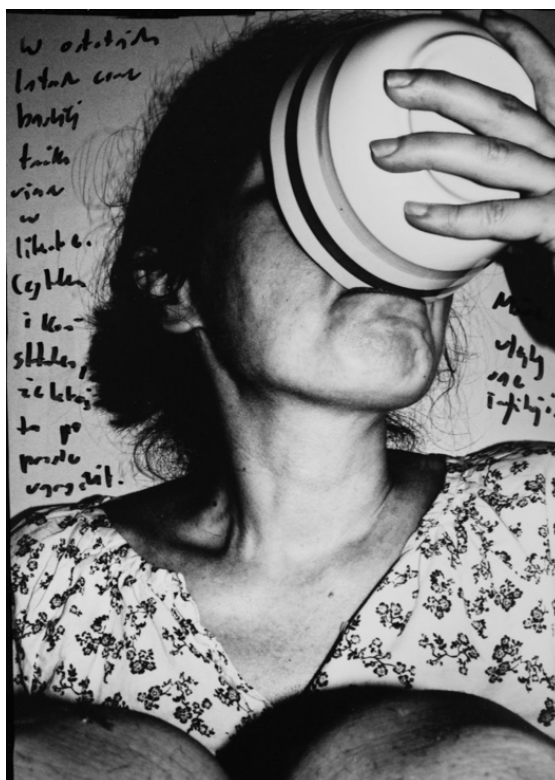
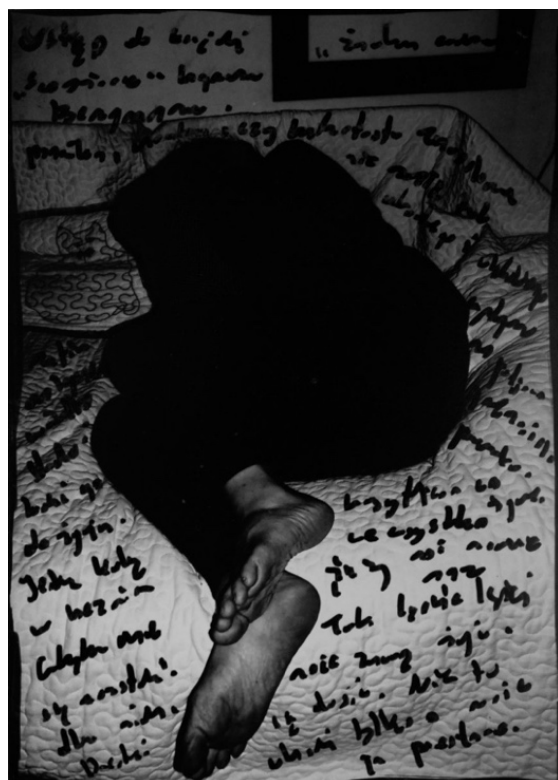

Filip Jakubowski
After all (2019)

Moji rodiče před dvěma lety. Nevím proč. Jsem naplněn hněvem, hořkostí, neúspěchem. Rozvod byl nápad mé matky. Ve skutečnosti mi nikdy nevysvětlila, proč chce tento rozvod. Nežádal jsem se opravdu. Úplně zničil mého otce, který se musel odstěhovat a začít život od nuly. Během celého procesu rozvodu a poté jsem byl ve svých reakcích naprosto pasivní. Nemohl jsem si vzít svůj vlastní život do rukou. Vždy je to rodina - že jsme spolu byli mým největším zdrojem hrdosti. Tento projekt je pro mě vyšetřováním, s využitím kombinace médií: filmu (táta), fotografie (mě) a psaní (máma). Jak naše rodina opravdu vypadala, co se

pokazilo, co vedlo k tomu všemu? Je to pokus konfrontovat mýtus, který jsem si vytvořil o své rodině, domově a rodičích. Jedná se o pokračující projekt a také terapii nás všech.

Andrea Malinová

The life of the wife (2013)

Žena je dospělý člověk samičího pohlaví. Slovo žena se používá pro označení pohlaví člověka nebo role ve společnosti. Člověk opačného, tzn. samčího pohlaví je muž. Žena, která porodila dítě, je matka. Dítě samičího pohlaví je dívka, i když tento termín se dnes užívá i pro mladé ženy.

Andrea Malinová

My (2014)

Pantomima je vlastně němohra, divadelní způsob vyjádření pomocí mimiky a gestikulace s prvky tance, to vše bez použití hlasu. Volně si můžeme toto slovo přeložit do fotografického jazyka jako náznak. Pracuji bez mluvení se skrytými smysly. Není vše hned na začátku vyřčeno, ale postupně odtajováno. Hovoří gestikulace a náznaky. Nejen,

že si hraji s divákem a tím co vlastně vidí ale hraji si také s modely samotnými. Základem projektu je vztah dvou lidí. Niterní pocity, které to všechno provázejí. Vždy se však snažím udržet vtip a nadsázku. Snažím se pracovat s určitou fikcí, pohrávám si s kompozicemi. Snažím se ukázat naše rituály a pracovat s vizuálem místa kde žijem.

Andrea Malinová
Dětství (2015)

Aneta Fibingerová

Stát se někým jiným (2023)

Soubor fotografií-autoportrétů je metaforou vnitřních stavů, které člověk zažívá, když se snaží najít svou novou tvář – novou identitu, která by pasovala nové životní situaci. A to ať už tato nová situace nastala vlivem náhody, nutnosti, nebo přirozeným a nevyhnutelným plynutím času, které si žádá vstup do další životní fáze. Člověk se tak stává někým jiným několikrát za život. Hledá, kým je ve vztahu ke své minulosti, současnosti i budoucnosti, ale i k lidem, které má ve své blízkosti. Může se stát, že sám sebe nepoznává – psychicky i fyzicky. Fotografie vznikaly v různých interiérech – na místech, kde trávím čas dlouhodobě, občasně, ale i jednorázově, tedy na místech, kam se možná už nikdy nepodívám.

Marco Cecaroni
Lorem Ipsum (2012)

Barbora Kašparová
Identifikace (2017)

Identifikace identity v portrétním cyklu. Soubor uplatňuje práci s barevnou skladbou obrazu, kdy vizuální výstup vzniká specifickou autorskou technikou, která není softwarově manipulována. Celý cyklus není jen demonstrací autorčiny myšlenky, že fotografie je zabita, ale uceleně se svou specifickou vizualitou přináší soubor portrétů s tematikou, která je vlastní autorce a to hledání lidské identity a jejích podob. .. Fotografování se mi těžko odděluje z životní cesty, fotografie po ní kráčí spolu se mnou. Hledám vlastní identitu. Osobní celistvost. Proto je pro mne dokonalým tvarem, a zároveň symbolem, koule. Jako dokonalý geometrický tvar je zároveň zobrazením celistvosti. I proto je neoddelitelnou součástí tohoto výseku fotografií. Je podtextem všech těchto záběrů. Obdiv geometrii a transcendenci.

Daniel Laurinc

In & Out (2012)

In & Out je dokument o moderných vzťahoch. Aj keď je jeho príbeh osobný, téma je univerzálna. Nastavuje zrkadlo jednej generácii. V jednom kuse meníme byty, v ktorých bývame, práce, ktoré nenávidíme, a ľudí, o ktorých si myslíme, že ich ľúbime. Zapalujeme sa a dohárame v pravidelných intervaloch. Aj preto pomenúva *In & Out* **vzťahy len ako inú formu samoty**. Rozprávanie je v tomto dokumente nelineárne. Neexistuje začiatok ani koniec. Chronológia je nepodstatná v porovnaní s kontrastom snovej reality a vytriezvenia. *In & Out* je so všetkými sexuálnymi konotáciami oscilovanie medzi teplom a chladom, nádejou a zúfalstvom, začiatkom a koncom. Každá fotka má svoj vlastný význam, ale v spojení s ďalšími vytvárajú kapitolové impresie a interpretácie.

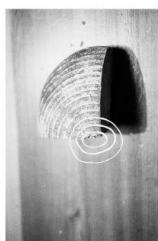

Eliška Kurcová
Odloučení (2021)

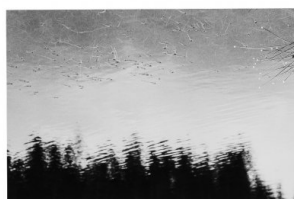
Odloučení odloučení, rozloučení. jde se vůbec loučit? sbohem nebo na shledanou? všechno se děje tak rychle. protéká mezi prsty. vždyť já chtěla zpomalit! a teď je pozdě. nebo není? odloučení. rozloučení? sbohem. nebo na shledanou...

Eliška Kurcová
Odloučení
2021

odloučení,
rozloučení?
sbohem,
nebo
na shledanou.

Hana Pokorná
Portréty (2011)

Hana Špačková

Sen bez pocitu neviditelný hradby (2023)

Pro vznik tohoto souboru sloužila jako výchozí bod věta z poznámek v mobilu: „v sobotu se mi zdál sen bez pocitu neviditelný hradby.“ Na jejím základě jsem si představila úzkost, kterou překonávám při každém setkání s blízkými osobami, jako přítomnost bariéry, jejíž povahu neznám. Rozhodla jsem se ji zhmotnit a vyfotila portréty analogovým kompaktem, aby fotoaparát co nejméně ovlivňoval mezilidskou interakci. Osoby jsou zachyceny z pohledů, kdy není vidět jejich tvář, a s použitím blesku umocňujícího dojem odcizení. Portréty tvoří v rámci souboru dvojice s chladně působícími městskými krajinami. Záznamy okolního prostředí fungují jako reflexe pocitů, které ve mně interakce s lidmi vyvolávají.

Irina Vaag

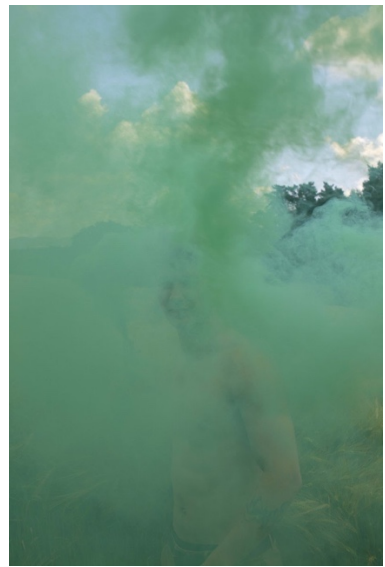
Únik (2018)

Až donedávna bylo v mém životě příliš mnoho úniků. Od rodičů, od vztahů, od nejrůznějších nepříjemných situací. Vzpomínám si, že nutková potřeba útěku mě provázela od dětství, nejvíc ovlivnila můj život na počátku dospělosti. Kdykoliv jsem se cítila špatně, odešla jsem pozdě v noci z bytu, nasedla do tramvaje a jela — kamkoliv — jen abych byla v pohybu a pocit zoufalství na mě nedoléhal tak silně. Uběhlo deset let a nyní žiji normální rodinný život. Postupně se ale opět začal objevovat

ten pocit, že ztrácím se svým okolím kontakt, vzdalují se od něj, vkradá se do mě prázdnota. Musela jsem najít způsob, jak se vyrovnat s realitou, srovnat si myšlenky a nemuset všechno změnit tak, jako jsem to dělávala v minulosti. Město, ve kterém teď žiji, je protkané tramvajovými kolejemi. První cestu jsem vybrala náhodně, a potom další a další a další. Nechci opustit život, který teď žiji. Pouze znovu a znovu někam odcházím, vyčistit si hlavu, dát se do pořádku. Hledala jsem v sobě něco neznámého — tak mě všechny tyhle obrazy našly.

Ivana Šestáková
Memory Loss (2023)

Jana Mašterová

Příběh o naději (2023)

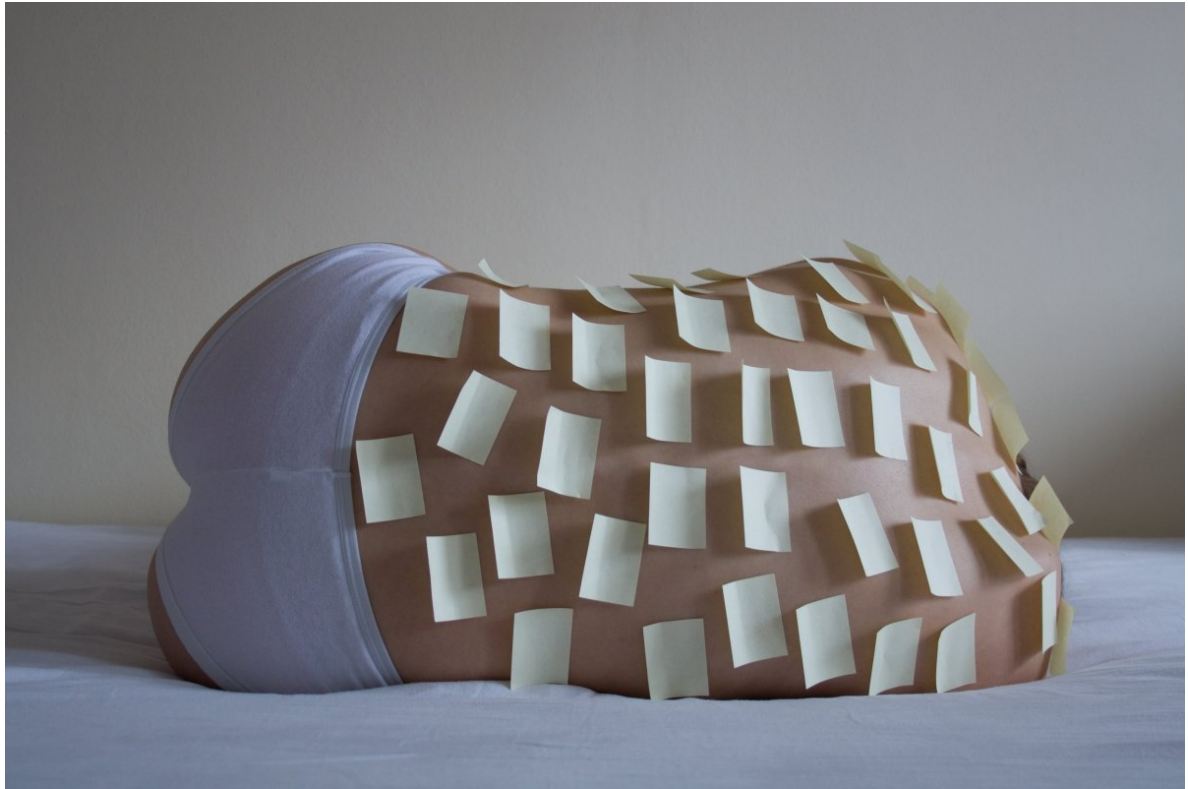
“Kde jsem teď? Hledám, sbírám a lepím sám sebe kousek po kousku ze střepů, které byly mou součástí. Spousta z nich už nikam nepasuje. Mám spoustu otázek bez odpovědí. Víc pokory. Otevřenější mysl. A mnohem větší nejistotu.” V souboru fotografií představuji příběh imaginární pacientky, klientky uzavřeného oddělení psychiatrické nemocnice. Příběh je o víře, že bude lépe, o naději v uzdravení a návratu do života. Soubor vznikl v Psychiatrické nemocnici v Kroměříži, s laskavým svolením ředitele ústavu, pana primáře MUDr. Petra Možného a za vstřícné podpory staniční sestry odd. 5A, Bc. Petry Šiškové.

Nikola Polášková

White Lies (2013)

Někdy uvažuji o tom, nakolik může člověk pozměnit realitu, aby ta nově vytvořená byla stále uvěřitelná. Potlačit lidské rysy, a současně je nahradit něčím jiným, aby obraz člověka jako celek zůstal zachován. Vyjadřuji vnitřní pocit pohybu a neurčitost hranice této reality.

Petra Vlčková
Melancholie (2012)

Petra Vlčková
Obsese (2013)

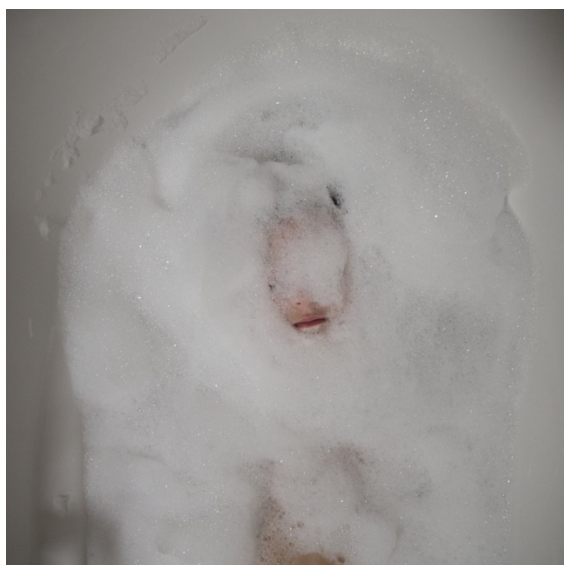

Petra Vlčková
Strange (2016)

Soubor Strange zaznamenáva tři týdny, které jsem strávila se svým tehdejším přítelem v Americe. Náš vztah zpětně rozdělují na předamerický a poamerický. Tato cesta tiše obrátila náš společný život. Sami jsme si později definovali, že nenápadná disharmonie ve vztahu začala právě v Americe. Soubor ukazuje rovinu citového rozkladu. Cit, který skrytě vyprchává. Objevuje se plno iluzí, za bezchybným obrazem Ameriky se odehrává cosi divného.

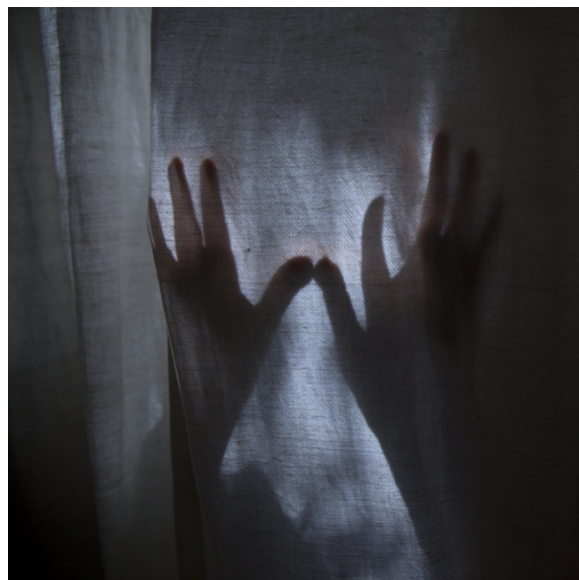
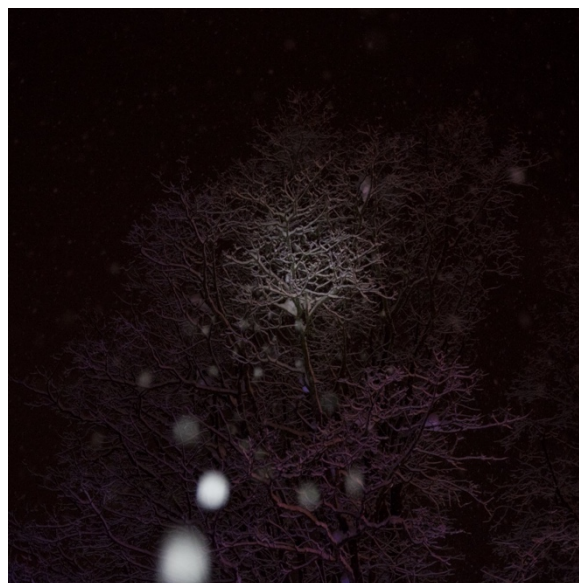
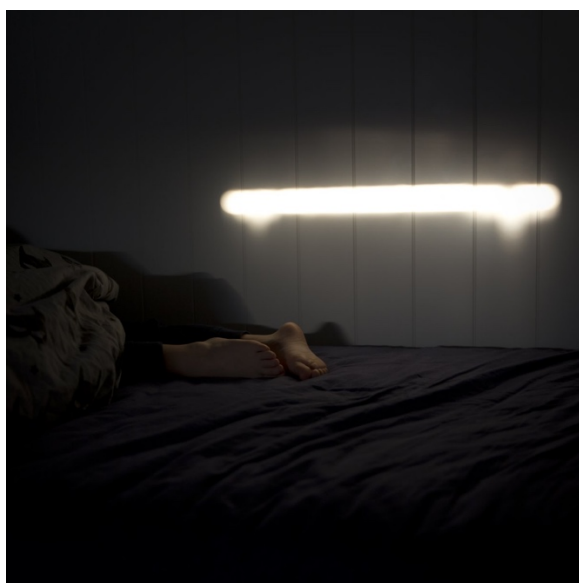

Renata Hurychová
Komfortní zóna (2018)

Renata Hurychová
Podvědomí (2019)

Naše podvědomí je plné obrazů, které ji ukládáme v průběhu našeho života. Tyto obrazy se v určitých momentech vynořují na povrch, nejsou ale ostré, konkrétní, jsou to spíše asociace vystupující z mlhy podvědomí. Při práci na tomto souboru mě zajímal proces obrazotvorby, způsob, jakým způsobem si vybíráme z okolní reality obrazy, které nás zaujmou a způsob, jakým tyto obrazy zachycujeme.

Tomáš Martínek

Faceless Portraits (2022)

Série 'Faceless portraits' je sbírkou reportážních portrétů, která začala vznikat souběžně s mým zájmem o fotografování lidí na ulici.

Fotografování postav ze zadu nebo z úhlů, ve kterých nepostřehli, že je fotografuji, odráží můj stále trvající ostych konfrontovat lidi tváří v tvář.

Postupem času jsem začal tímto způsobem fotografovat plánovaně.

Mým záměrem je lépe pozorovat tvarosloví těl i sociokulturní charaktery postav, které skrze absenci tváří na fotografii lépe vyniknou.

Tomáš Mikule

Colector is Dead (2012)

Výstavní soubor COLECTOR je autoreflexí na mojí sběratelskou vášeň ke starým fotografickým kamerám, kterých jsem nahromadil ohromné množství, tak jako hromady prošlých filmů, příslušenství a osvětlovací techniky. Zároveň jsem dokázal nashromáždit velké množství oblečení, hodinek a doplňků, které jsem zakomponoval do snímků. Občas pořizuji i nefunkční techniku ale většinou mám záměr jí aktivně využít, ale tak se nikdy nestalo. S tímto jsem se rozhodl zkoncovat a proto jsem v sobě stvořil CAMERAMANA. Zároveň jsem využil při focení lokace na kterých jsem vždy chtel něco nafotit ale nikdy se tak nestalo. Na zobrazené kamery jsem pořizoval snímky na stejném místě a ve stylu aby ladil k hlavnímu portrétu. Fotografoval jsem vše na prošlé filmy z mé sbírky. Tímto jsem v sobě prolomil vnitřní blok sběratele a začínám vše aktivně využívat. takže COLECTOR IS DEAD!

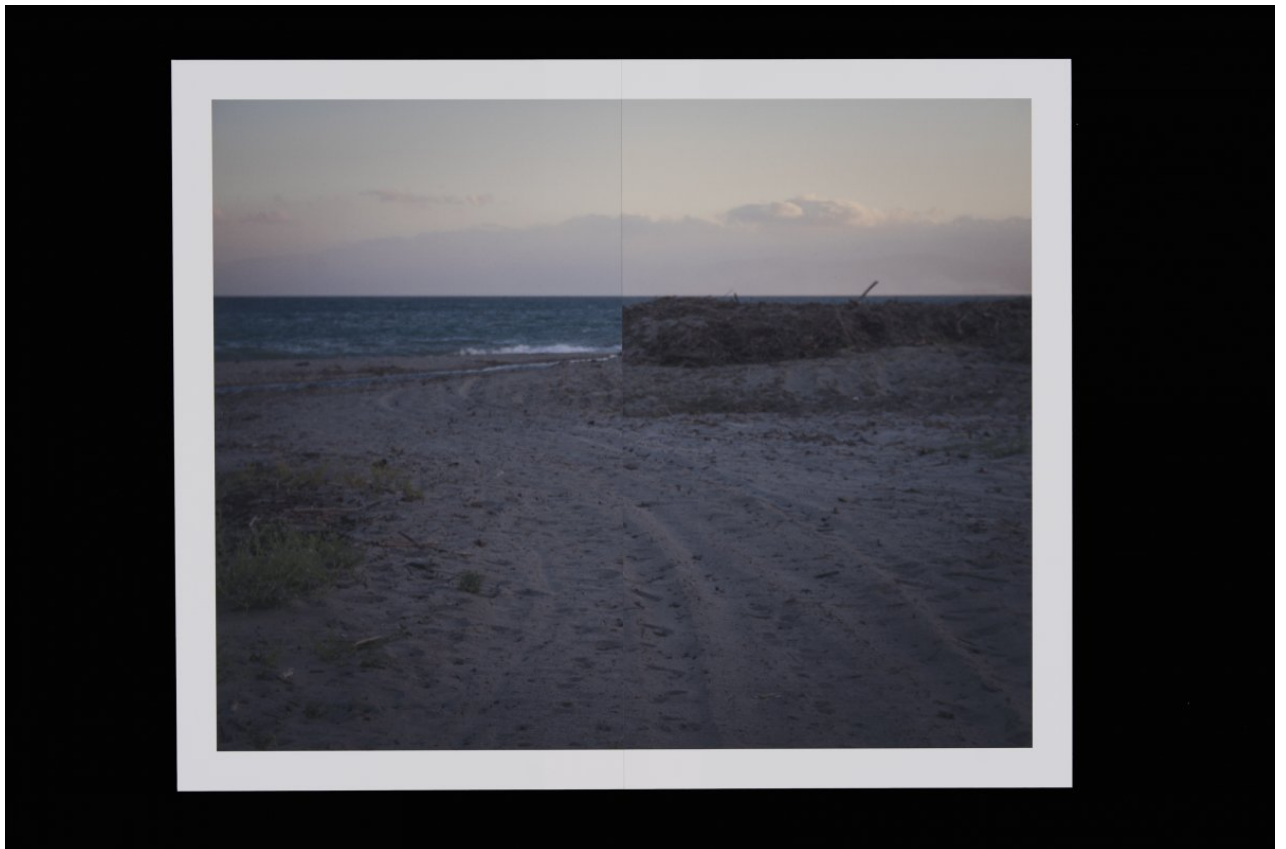

Tomáš Mikule

Rodinné krajinky (2016)

Klasická rodinná fotografie, zbavená vyfotografovaných osob formou mechanického vyříznutí z fotografie a následných překrytím pruhu fotografie s postavami levou a pravou částí fotografie tak, aby osoby nebyli na fotografiích vidět, ale byli přítomni. Na fotografii je patrný řez, který je na dotek cítit jako jizva. Vznikly tak rodinné krajinky. Soubor vznikl jako vyrovnávání se s traumatem z rozpadu vlastní rodiny.

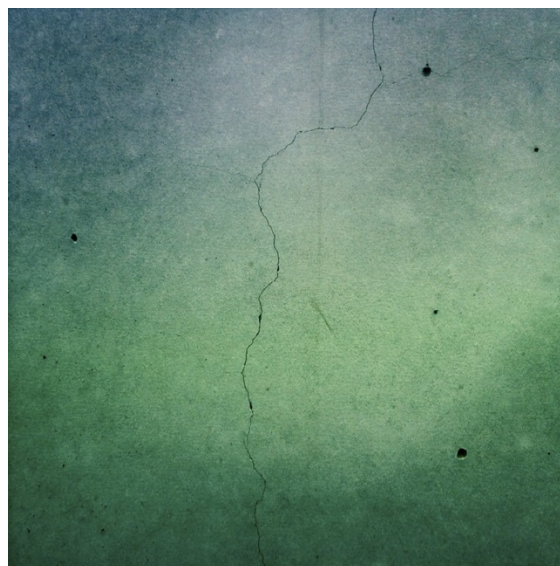

Katarzyna Sagatowska
Momentary Collection (2014)

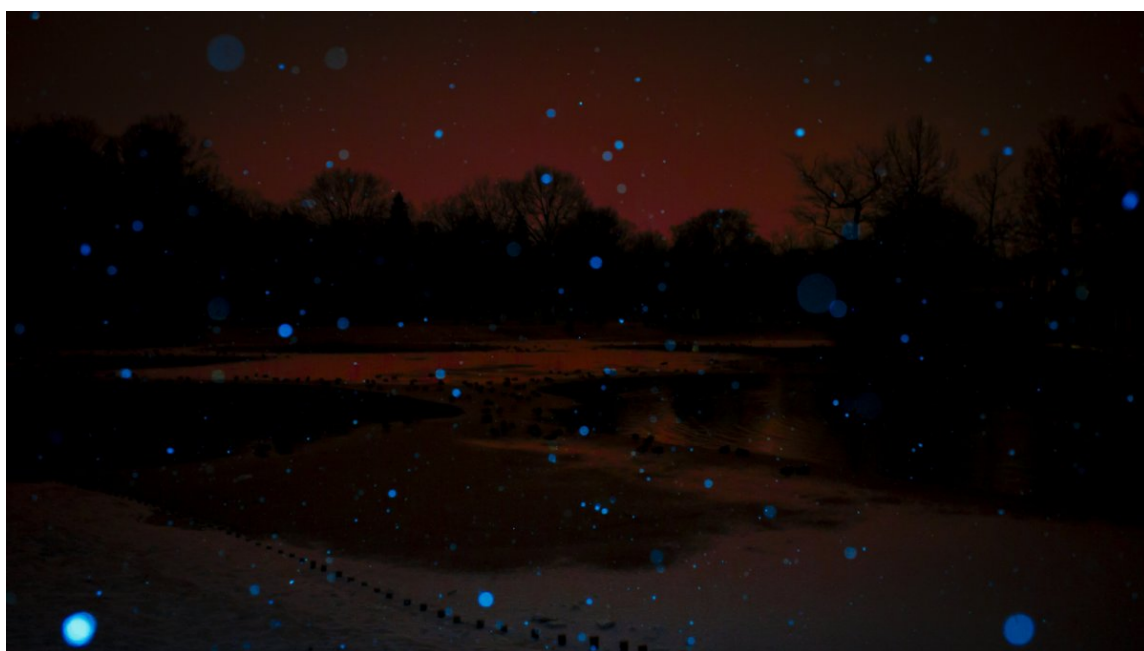
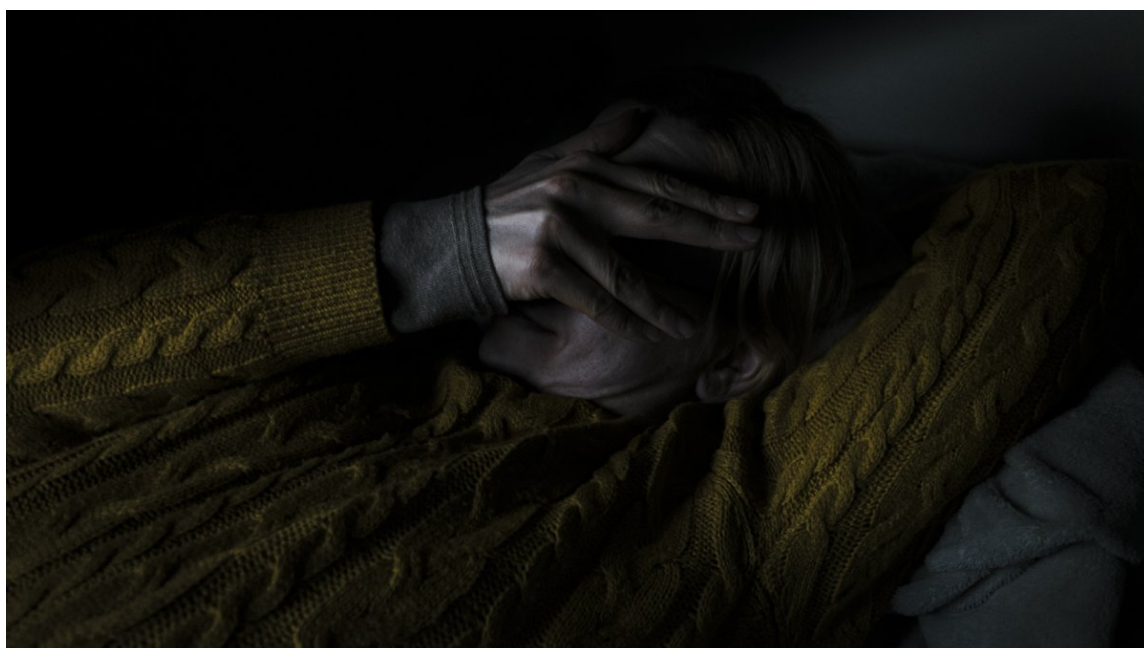
Projekt velmi osobního charakteru, zvláštní fotografický deník, vznikající jako blog na internetové adrese momentarycollection.blogspot.com.

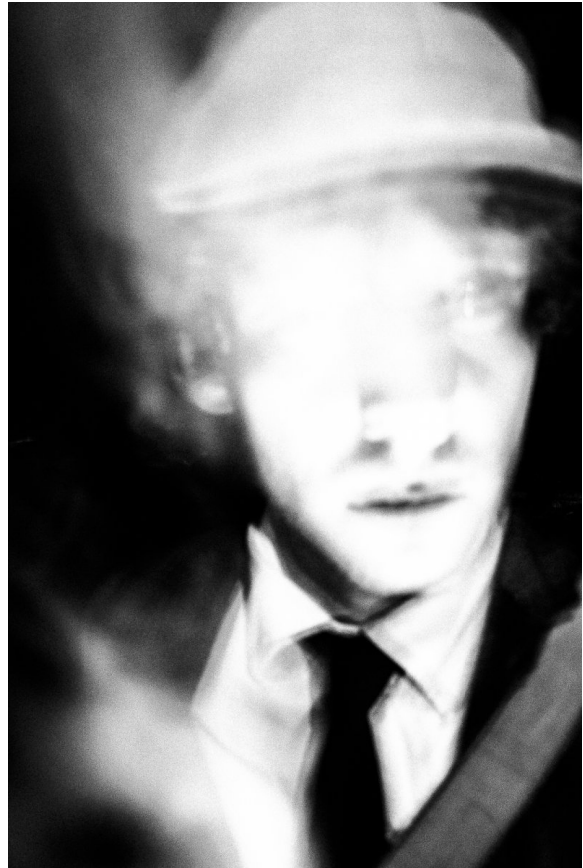

Marciz Lachowicz
Quotation Marks (2019)

Práce poeticky vypráví o znacích, které dokážou zastavit čas a které nás vystaví utrpení a reflexi. Díky všímavosti a soustředění na současný

okamžik můžeme lépe porozumět naší minulosti a tvořit lepší budoucnost. Můžeme také jednodušeji akceptovat nevyhnutelnost změn ve světě kolem nás .... Cyklus Quotation Marks je součástí dlouhodobého projektu ve formě osobního deníku, odráží vnitřní zkušenosti autora a jeho pohled na umírající vztah. Fotografie jsou metaforou vytrženou ze života jiných. Zároveň představují znaky, symboly a artefakty reálných zkušeností a emocí autora. Quotation Marks jsou estetickým experimentem.

Veronika Wozniak

Roztrhnutí (2017)

Roztrhnutí (substantivum) je cyklus, který se snaží porozumět osobě, která v důsledku sexuálního násilí ztratila svoji tvář. Násilí narušuje jak tělo, tak i psychiku k rozrhání. Vše, co je známé se stává divným, ošklivým a nepřátelským. S kamerou Polaroid, kterou používám k okamžité dokumentaci a s pomocí chladných, modrých barev, uskutečnuji symbolickou reprezentaci pocitů a stavů.

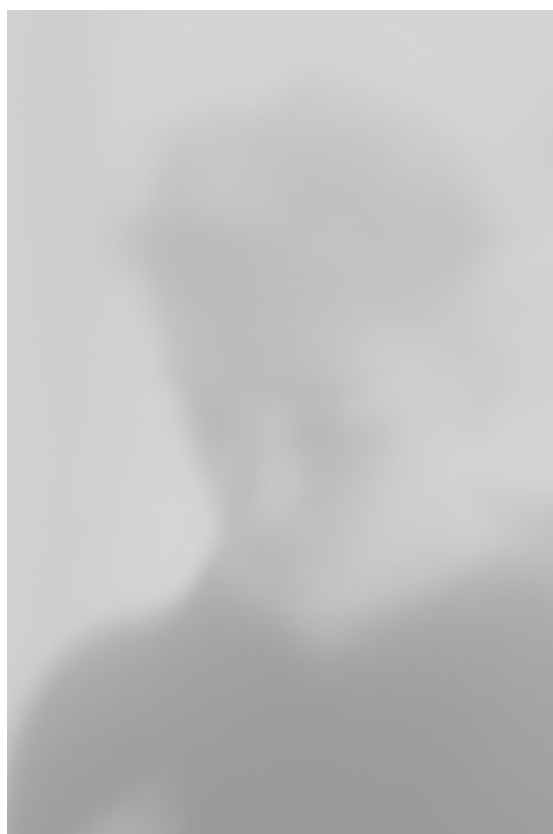

Tomáš Jiráček

Deep Sleep (2022)

Soubor fotografií volně navazuje na předešlý soubor Daydreaming. V období, kdy se z nás stanou dospělí lidé a dolehne na nás každodenní životní realita, změní se často i náš vnitřní svět. Tento svět leží o něco hlouběji v podvědomí a ohlasy reality do něj nedoléhají tak snadno. Již

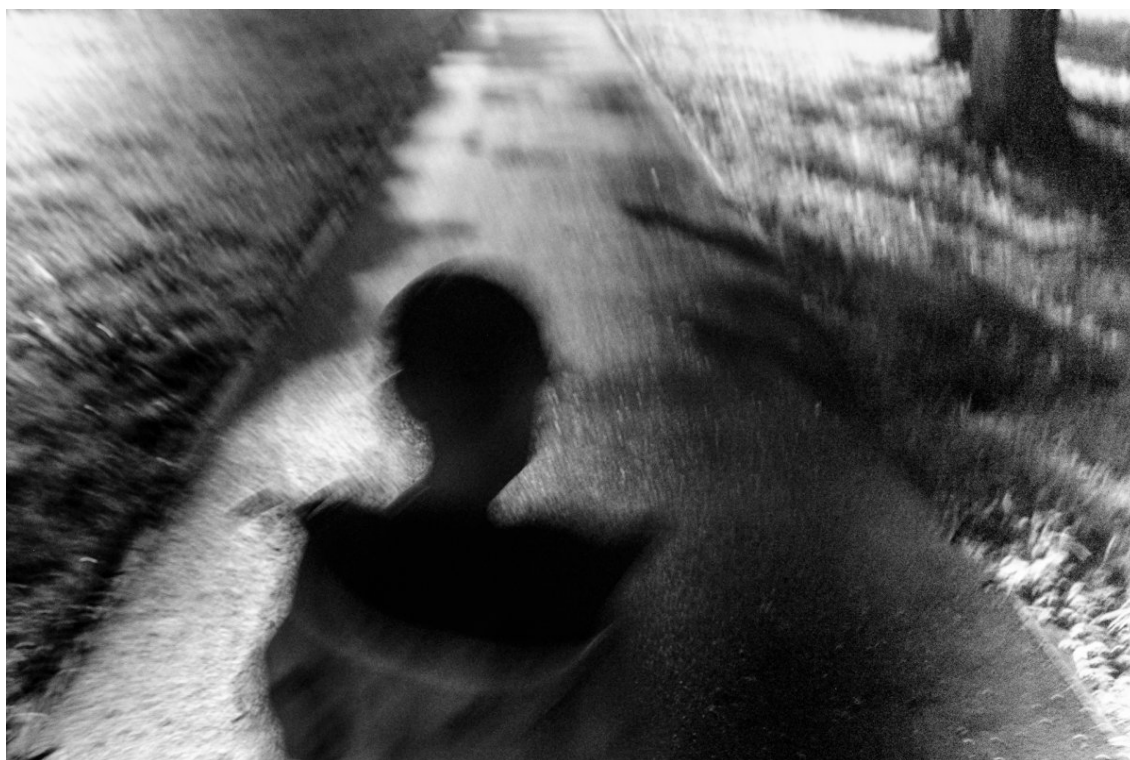
také není barevný a veselý. Je černobílý a mnohdy v něm panuje zvláštní ticho, někdy i napětí, ale zároveň také určitý klid.

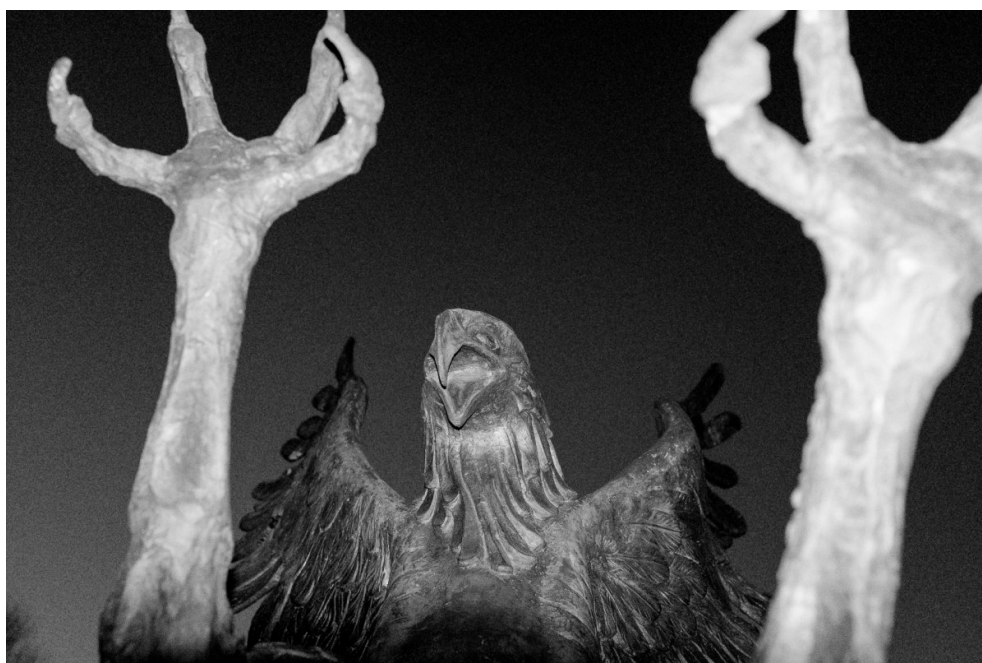
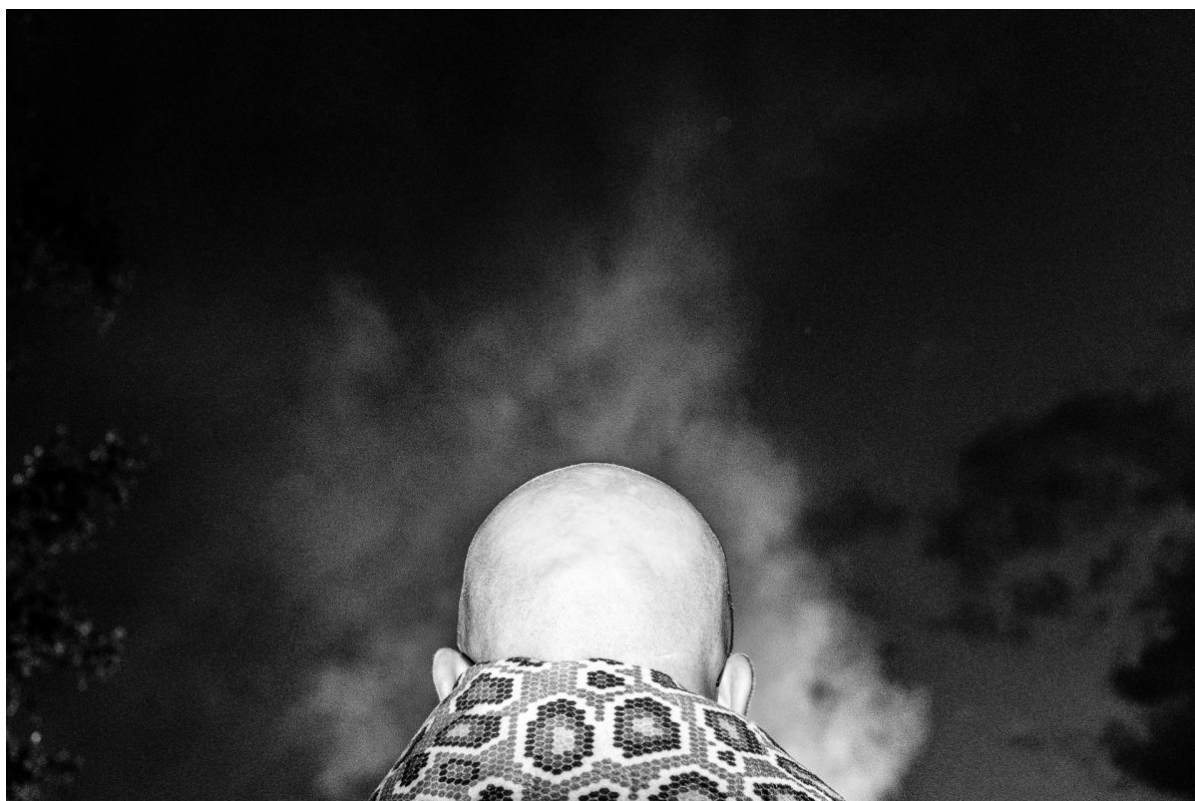

Bart Krezolek

Child Inside (2019)

Soubor 'Děcko uvnitř' je záznam o vnitřních emocionálních stavůz působených opakujícími vzpomínky z dětství. Pokus vstoupit do podvědomí, vyvolat vzpomínky, zhmotnit neviditelný. Dítě má prvky citlivosti, které pracují ve zcela iracionálním způsobem z dospělého pohledu. Vidí krásu v ošklivosti, necítí strach ze zla, jinak vnímá plynutí času. Postupem času, ztrácí tato citlivost. Fotografie vznikly jako reakce na prožívání otcovství, pozorování pěstování dítěte a socializační procesy. Titul byl inspirován skladbou Martina Gora z Depeche Mode stejného titulu.

Jadwiga Janowska

Poradím si až vyrostu (2019)

V cyklu se zabývám tématem přechodu z puberty do dospělosti. Jako náctiletí si myslíme, že až dospějeme a budeme pány svého osudu, vše půjde snáz a podle našich přání a snů. Člověk mívá, život mění. Realita

býva jiná. Přináší stesk po rodném domě nebo těžkosti života na vlastní pěst, bez rodičovského zázemí.

8.4. ANONYMITA

Wojciech Barczyński
Hidden (2013)

Arkadiusz Lawrywainiec
Náboženství za mřížemi (2017)

Dorota Holubová

Atlas žien (2019)

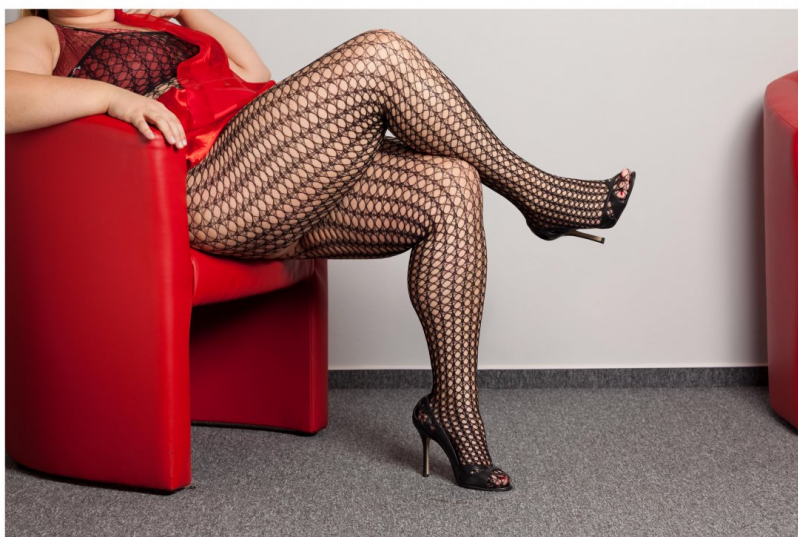
Atlas žien je umelecko-aktivistický projekt zaoberajúci sa súčasným závažným problémom porušovania ľudských práv - násilím páchaným na ženách na Slovensku. Predstavuje mapu vizuálnych príbehov, zbierku portrétov žien zažívajúcich násilie a portrétov žien, ktoré im poskytujú pomoc a podporu. Projekt vznikol v ženských bezpečných domoch a v ženských organizáciách od východného až po západné Slovensko. Hlavným cieľom je rozšírenie sociálneho povedomia, vzdelávanie ľudí a prevencia domáceho násilia páchaného na ženách a deťoch pomocou fotografií. Prostredníctvom fotodokumentácie každodenného života žien v bezpečných domoch, majú muži aj ženy pochopiť, že láska nemá nič spoločné s násilím. Každá štvrtá žena na Slovensku zažila násilie v partnerskom vzťahu, a preto je potrebné, aby ľudia neboli ľahostajní k tejto téme, o násilí nemlčali a rozhodli sa, že nebudú tolerovať žiadnu formu násilia vo svojom okolí. Farebné rozmazané portréty tvoria iba časť celej fotografickej série, ktoré sú v katalógu doplnené o texty, ich citácie.

Drahomíra Otoupalová

Love (2020)

Cílem mé práce bylo vytvořit prostřednictvím anonymních portrétů žen sondu do široké veřejnosti nepříliš známého prostředí sexuálního byznysu. Do souboru jsem zařadila snímky žen provozující živnost v soukromí a sexuálních asistentek. Fotografie jsem vytvářela ve spolupráci s organizací Rozkoš bez rizika. Většina snímků nahlíží do ložnic nebo soukromého prostředí. Obličej, tetování nebo jiné prvky, které by mohly ženy identifikovat, jsou záměrně skryty, aby nedošlo k odhalení jejich identity.

Kamila Parmová

Džity (2021)

Tímto souborem se snažím dokumentovat část komunity, která se intenzivně věnuje umění a umělecké tvorbě a zároveň rekreačně užívá omamné látky, což jak většina z nich tvrdí, ovlivňuje jejich tvůrčí práci. Konkrétně jsem se zaměřila na fenomén džit a jejich majitele. Džita neboli schovávačka, krabička, dreambox nebo stash je určena pro úschovu tabáku nebo bylin, ale je klidně možné uschovat v nich cokoliv. .... Většinou jsem s modely pracovala velmi volně, jejich tváře jsem ponechala v anonymitě, ale ostatně jsem se je snažila zachytit v uvolněné a přirozené situaci, někdy i s minimální manipulací nebo v kompozici podle jejich představ. ... Od počátku věků mají omamné látky a umění dlouhotrvající pouto. Drogy v mnoha ohledech a formách hrály významnou roli při tvorbě umění, ať už to byla plastika, hudba, literatura, performance atd. Naše vědomí může být ovlivněno změněnými stavy, které nemusí nutně být vyvolány drogami; meditace nebo duševní onemocnění hrají roli stejně silnou jako užívání návykových látek.

Patrik Sláma

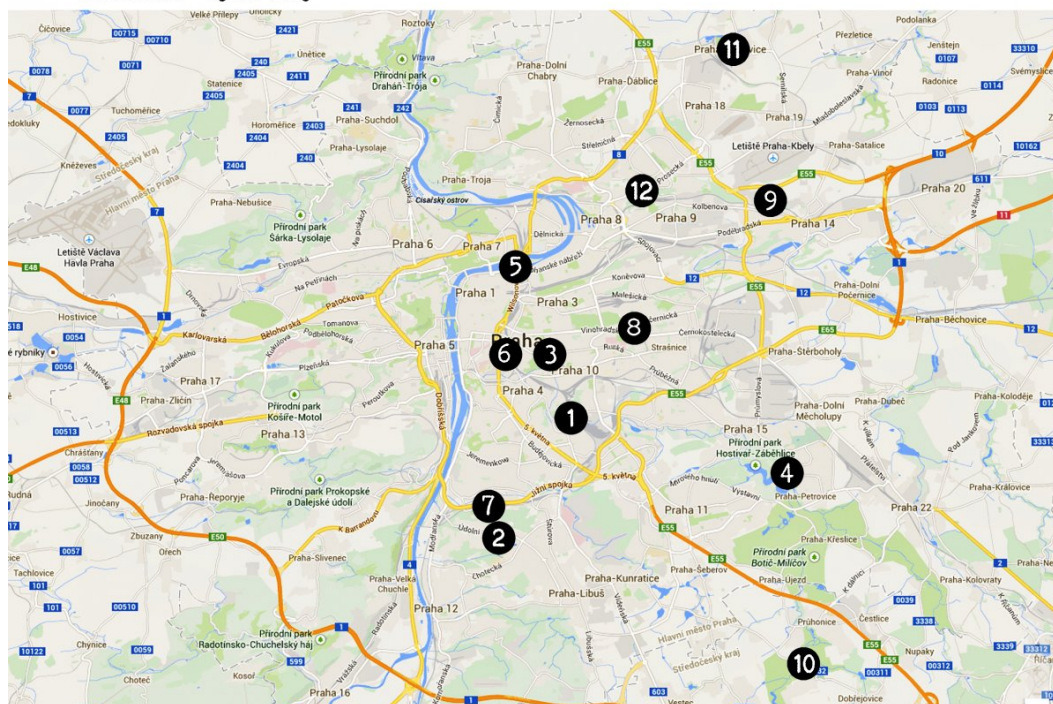
Zmizelé výkřiky (2014)

VANISHING SCREAMS

I take pictures of Prague locations where a murder was committed sometime in the past and I try to do this at the same hour that the crime actually took place. All the locations in my collection must be freely accessible to the public, which to some degree limits their selection. Although about thirty murders are committed in the Prague vicinity each year, the scene of the crime is typically a residential building, a private flat or cellar. My interest, however, is chiefly the relationship between the public space and the tragic event whose gravity we are often no longer even aware of. The set aims to play our imagination and make us notice that matter-of-factliness with which we come home each day not realizing what the places we pass on our way and look upon as everyday, sometimes almost boring, may have been scene to in the past. In a world where alongside our lunch and dinner we are accustomed to consuming a portion of wars, traffic accidents and criminal stories, we rarely fathom that the very same path that led us home that night may have proven fatal to someone at some point in the past. It is not the intention of the artwork to frighten the viewer, but rather to get him to ponder whether these "commonplace" locations may perhaps have a story to tell and maybe to still trace an imprint that the darkly event had left behind. Each viewer may then on their own reconsider the price of their everyday routine.

Patrik Sláma 2014
www.slamakoid.com

Zmizelé výkřiky

1

22. 11. 1993, 16:15

Ulice Hadevitá

Vrah neznámý

Oběť Jiří Vrba

(+ 32 let)

Fotografováno 22. 11. 2013, 16:15

3

6. 12. 1984, 23:00

Dvůr v ulici U Vršovického nádraží

Vrah Jaroslav Kadlec

(délka trestu 23 let)

Oběť Ludmila Pražáková

(+ 20 let)

Fotografováno 6. 12. 2013, 23:00

Václav Hník
Half life (2015)
Half-life II (2016)

Robert Kiss
Everybody can be anonymous (2012)

8.5. TĚLO

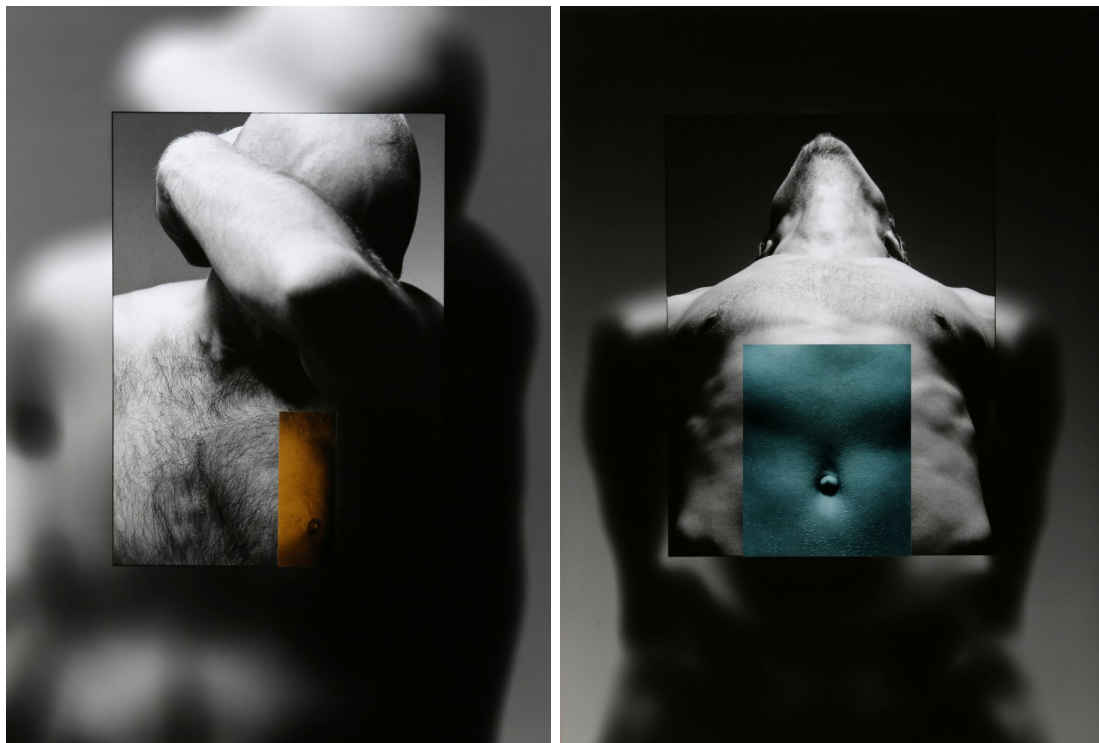
Greta Blumajerová
Intimní akt (2013)

Eva Pospěchová
Akorát že vím, že

Jiří Štencek
Tělo (1998)

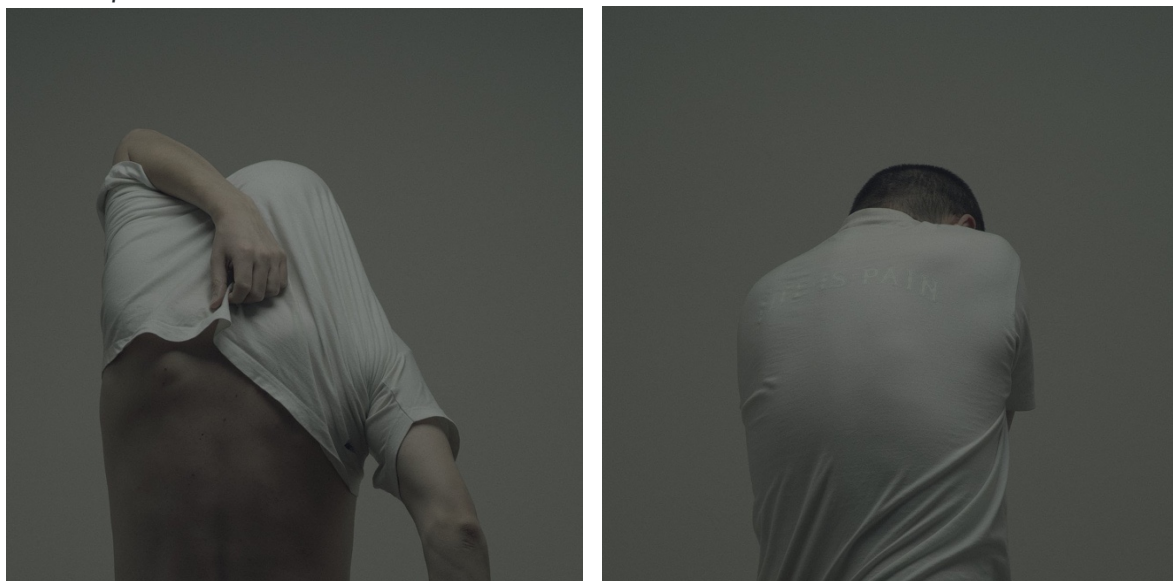

Joanna Dziedzic Rzepka
Bez názvu (2009)

Tomáš Zumr

Life is pain

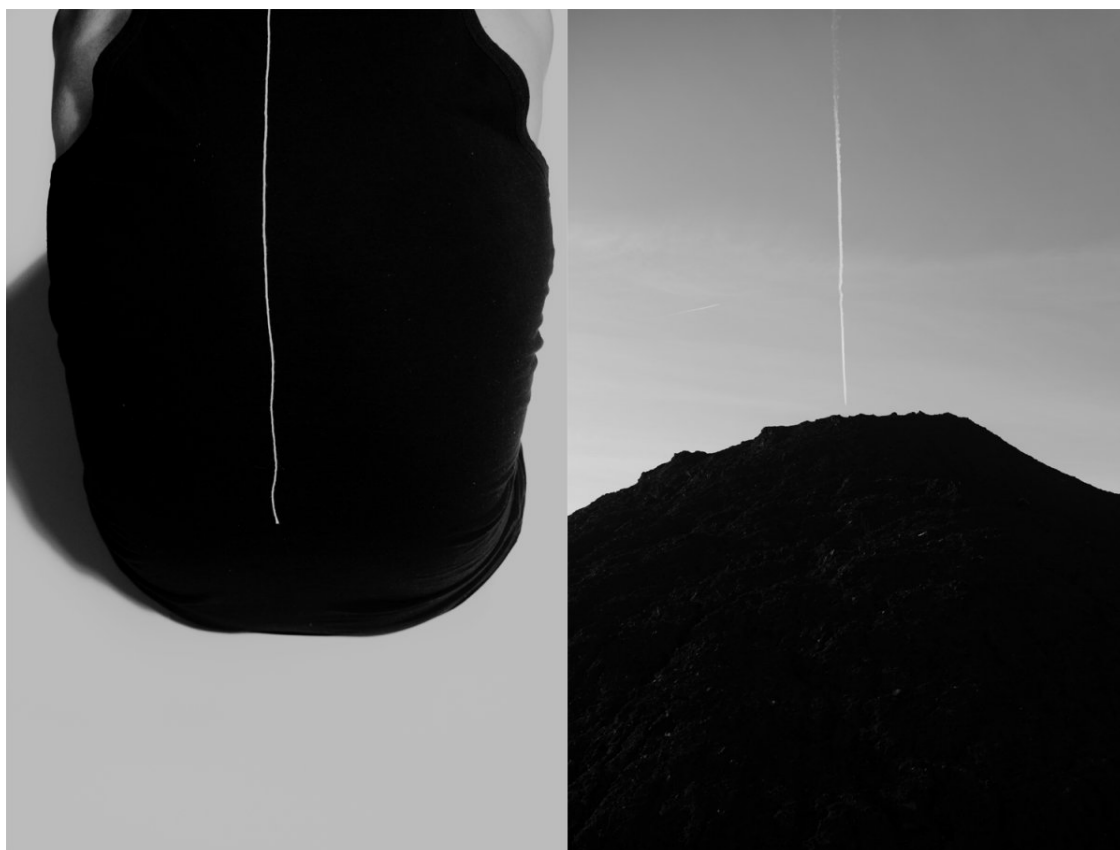

Michał Konrad

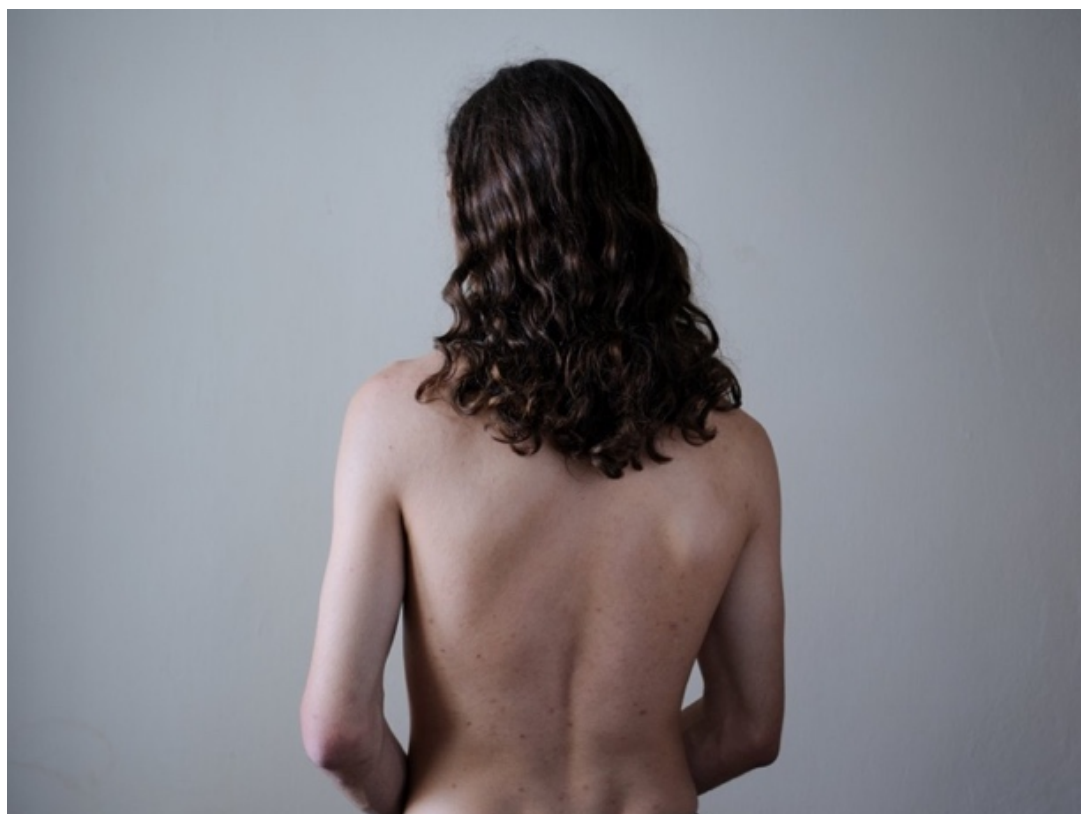
Řeka (2022)

Řeka představuje život mnoha generací, často rozdělených do různých národů. Když se podíváme na řeku na přelomu dějin, vždy tu byla a vše kolem ní se změnilo. Lidská existence je jen malým zlomkem života řeky, ale každý člověk zanechává malou stopu, připomínající místo, kde žije, jehož je dočasným tvůrcem. Všechny fotografie jsem pořídil v okolí měst Wodzisław Śląski a Ratiboř v jižním Polsku, poblíž řeky Odry.

Eva Pandulová
Bez Názvu (2008)

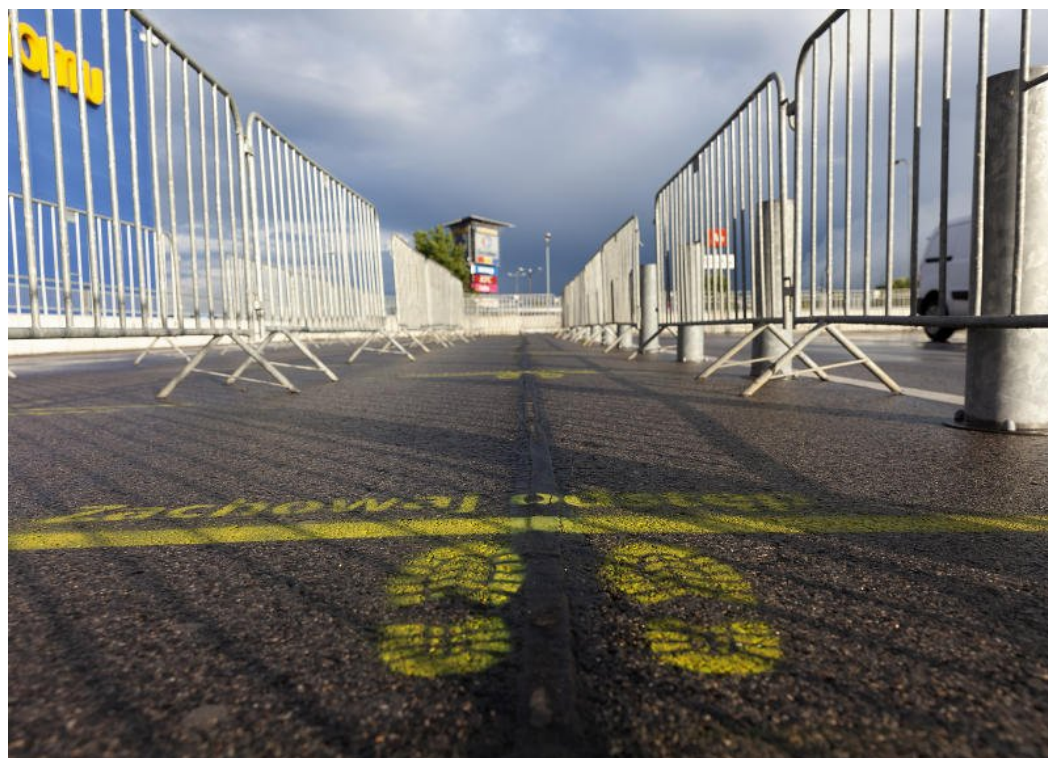

8.6. SPOLEČENSKÉ OTÁZKY

Arkadiusz Lawrywianiec

Covid (2021)

Soubor denních pozorování v nové realitě, která v roce 2020 zachvátila celý svět. Ulice, obchody, parky a kulturní instituce se najednou vyprázdnily. Lidé zůstali dobrovolně nebo pod nátlakem ve svých domovech. Dezinfekce a sociální odstup se staly základem života.

Krzysztof Kowalski

Nepořízené fotografie (2012)

Tento projekt je kulisou situací, ve kterých často fotografujeme klišé. Podle definice jsou klišé motivy, které se používají příliš často, a proto ztrácejí svou původní funkci. Totéž se děje i s fotografií. V našich hlavách je zakódováno tolik obrazů, příkladů dobré fotografie, že je těžké se od toho při fotografování oprostít. U amatérů i profesionálů se stále dokola reprodukuje tytéž "fotogenické" snímky. Ve svém souboru prací jsem se však rozhodl tato klišé nezobrazovat. Kdykoli jsem chtěl vědomě reprodukovat známý příklad dobré fotografie, udělal jsem několik kroků zpět a zaměřil se na fotografy, pozorovatele těchto záběrů. Protože jsem chtěl fotografie ponechat co nejméně v kontextu, vyškrtl jsem všechny informace, které by mohly naznačovat, kde byla fotografie pořízena.

Dušan Kochol

Eye of Providence (2009)

*V súbore *Eye of Providence /Oko vševidiace/ som sa snažil symbolikou zviazaných očí znázorniť slepotu, vedúcu nás životom pod dohľadom Oka vševidiaceho a následne spytovať tento fakt otázkou: Nasledujeme, lebo sme slepí, alebo nasledujeme slepé Oko vševidiace? "Reklamná kampaň" Eye of Providence je v tejto práci považovaná nielen za symbol náboženstva, ale rovnako i stelesnením osobných presvedčení, pocitov, cieľov a túžob. Druhú otázku, ktorú som sa snažil v tomto súbore načrtnúť je zamyslenie sa nad tým, či má človek vôbec potrebu vidieť, alebo je život pod vedením Eye of Providence, jednoduchší, či už hovoríme o vedení skupinou, štátom alebo spoločnosťou. Bude jednotlivec, ktorý sa odváži dať si dolu šatku z očí označený za blázna, tak ako v Platónovej alegórii tieňov na stene jaskyne?**

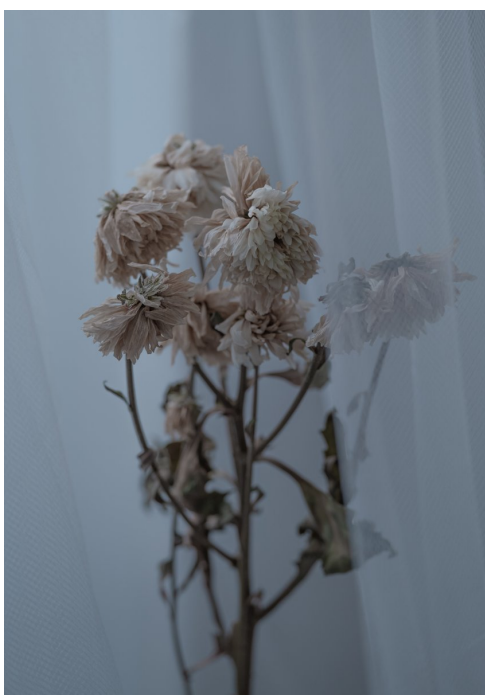

Hiep Duong Chi

Pamatuj na mrtvé (2021)

Vietnamská lidová republika je podle svého režimu jako popsána jako ateistická. Hlavní "vírou" je ale tzv. lidové náboženství (pohanské). Je to komplex rituálů uctívání nejvyšších bohů přírody, duchů, kulturních božstev atd., které praktikují většina obyvatelstva (>45%). Vychází hlavně z konfucianismu a taoismu. V novodobé odnoži se najdou i prvky buddhismu, katolictví, spiritismu a teosofie. Soubor fotografií zachycuje ve zkratce vietnamské zvyklosti pojících se k pohřbu. Účastnil jsem se již tří takových pohřbů a vždy ve mně dlouho rezonovaly. Ve Vietnamské kultuře barva bílá symbolizuje smrt a konečnost, ale taky čistotu a nevinnost (např. školní uniformy děvčat). Pozůstalí se proto oblékají do bílé a na hlavu si váží bílou stuhu. Velmi důležité je správně odvést zemřelého do posmrtného života, jinak rodinu jednoduše řečeno zůstane jeho/její duch na Zemi strašit. Nesmí chybět pláč a nářek a oběti. Např. dominantní dušený sílný kouhout, jako symbol čistoty a třeba peníze, aby si mohli svůj posmrtný život užít, když celý život šetřili a pracovali. Aby se vyčistil vzduch od negativních vlastností, tak se zapalují vonné svíčky. A nakonec nesmí chybět květiny, bílé.

Wlasta Laura

The Unspoken Things (2023)

*Nahota se v kontrastu s krojem a folklorní kulturou může na první pohled zdát jako něco nepatřičného. Nicméně vždy tomu tak nebylo. Přítomnost nahého těla odpradáвна patřila do lidové, vesnické kultury, využívala se při rituálních i obřadních slavnostech. Samotný design krojů také vždy probouzel a vybízel k nejrůznějším fantaziím. Lidová kultura obecně přináší duchovní i sexuální probuzení a oslavuje plodnost. Tradiční krojový oděv má také navíc zvláštní moc dodat ženám i mužům sebevědomí a zlepšit jejich vztah k vlastnímu tělu a sexualitě. Protože pocházím z Mikulovska a Podluží, rozhodla jsem se tomuto barevnému tématu věnovat ve svých fotografiích. Fotografická série *The Unspoken Things* (Nevyřčené věci) je tedy inspirována etnografickými texty, které se zabývají tělem jako kulturním fenoménem. Fotografie také čerpají z rituálních a symbolických významů plodnosti a sexuality, které se vyskytovaly a vyskytují v lidové kultuře a které se odráží v krojích.*

Marcin Kaczor
Black (2021)

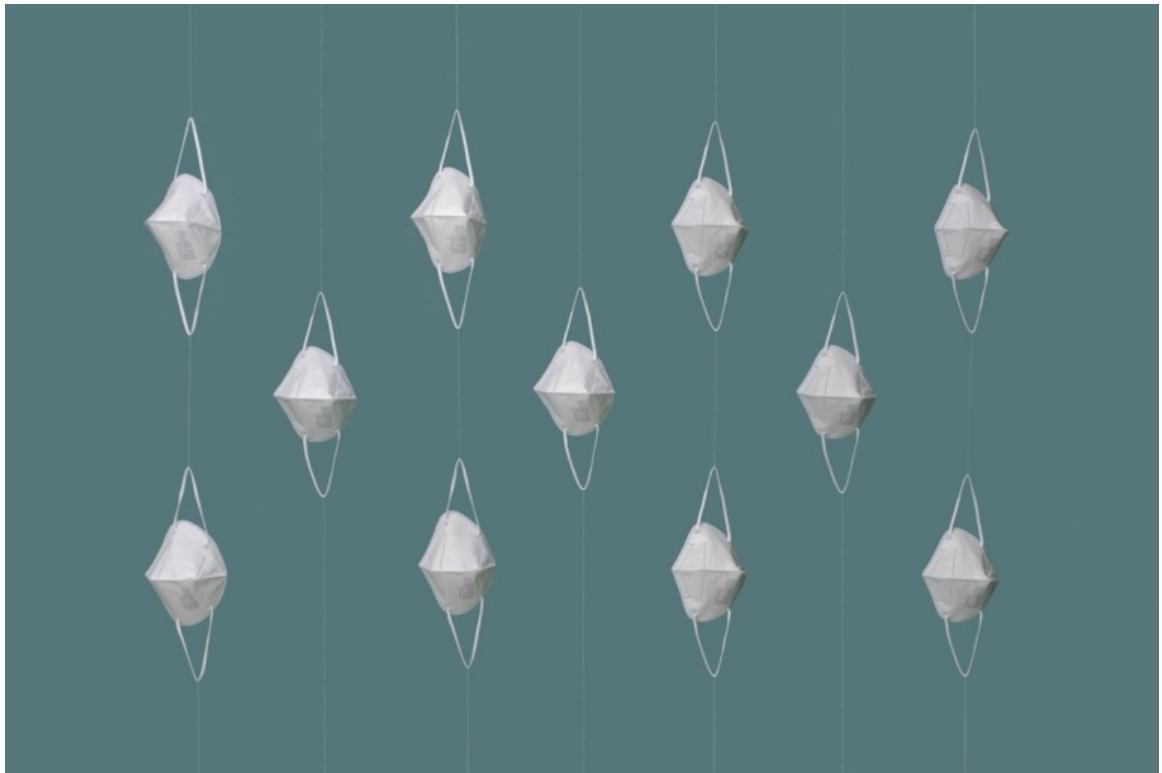
Koncepční projekt o subkultuře black metal. Snažím se vizualizovat tuto mizející skupinu a používám různé typy fotografií - od dokumentární po fikční.

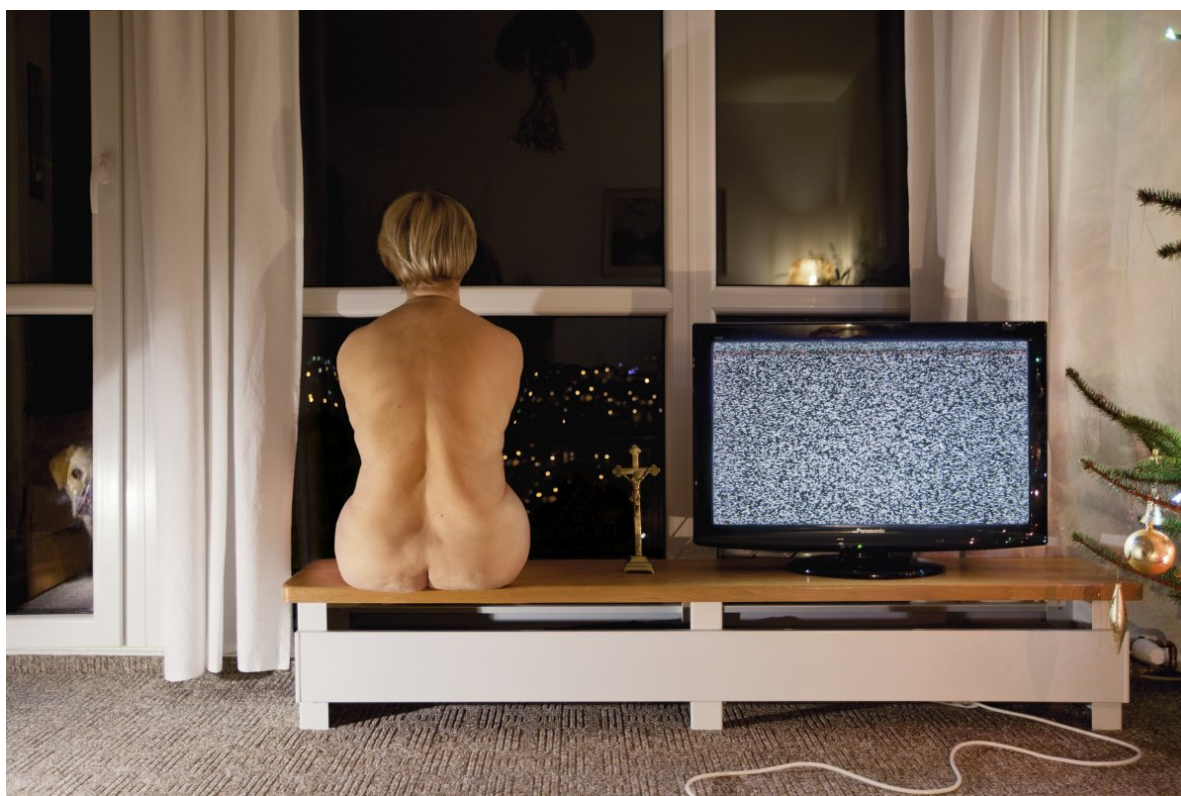

Milan Vopálenský
Epidemie (2021)

*V souboru fotografií, které jsem nazval **Epidemie**, zobrazuji symboly, jenž se v posledních dvou letech staly součástí našich každodenních životů. Frustrace, zmar, nekonečno, pocity, které daly vzniku prvním fotografiím v době, kdy jsem si sám procházel touto zvláštní nemocí. Stejně tak i způsob fotografování, jednoduchost, geometrie a plastické svícení. Vidíme světlo na konci tunelu? Nebo jen opakující se scény?*

Michaela Holý
Ženy (2013)

Petr Neugebauer

Return to yourself (2014)

Řítím se tempem doby. Příkazy, zákazy, držte se vlevo (vpravo), najedťě na nájezd! Spěch, stres, prázdnota! Podnětné podněty se stále více stupňují. Už si lajknul novou událost? Co dělá Jana? Byl jsi v posilovně? Kde zakalíme? Kam se ukrýt? Krajina jako rezervace pro hordy turistů s bufetem v cíli. Město jako neprostupná hradba z betonu. Snít, meditovat, bloumat. Najít si místo sám v sobě – RETURN TO YOURSELF.

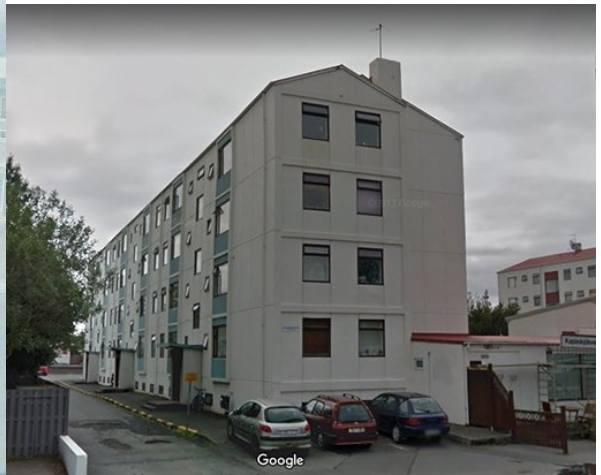
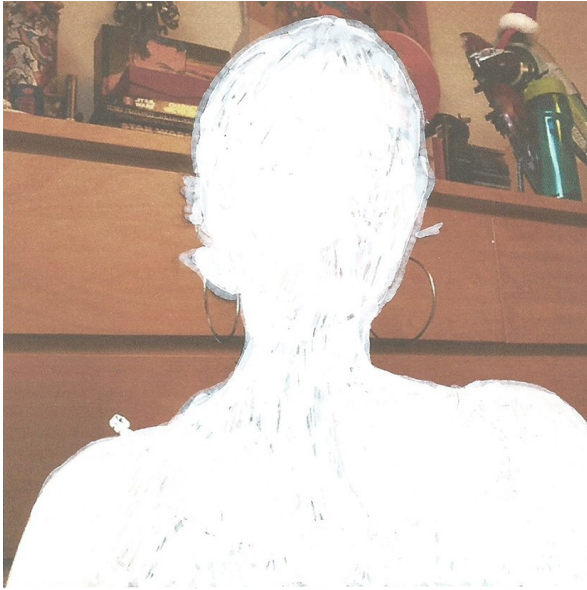

Petr Omelka
Bez názvu (2009)

Alicja Labadz
youarenotsafeanymore (2018)

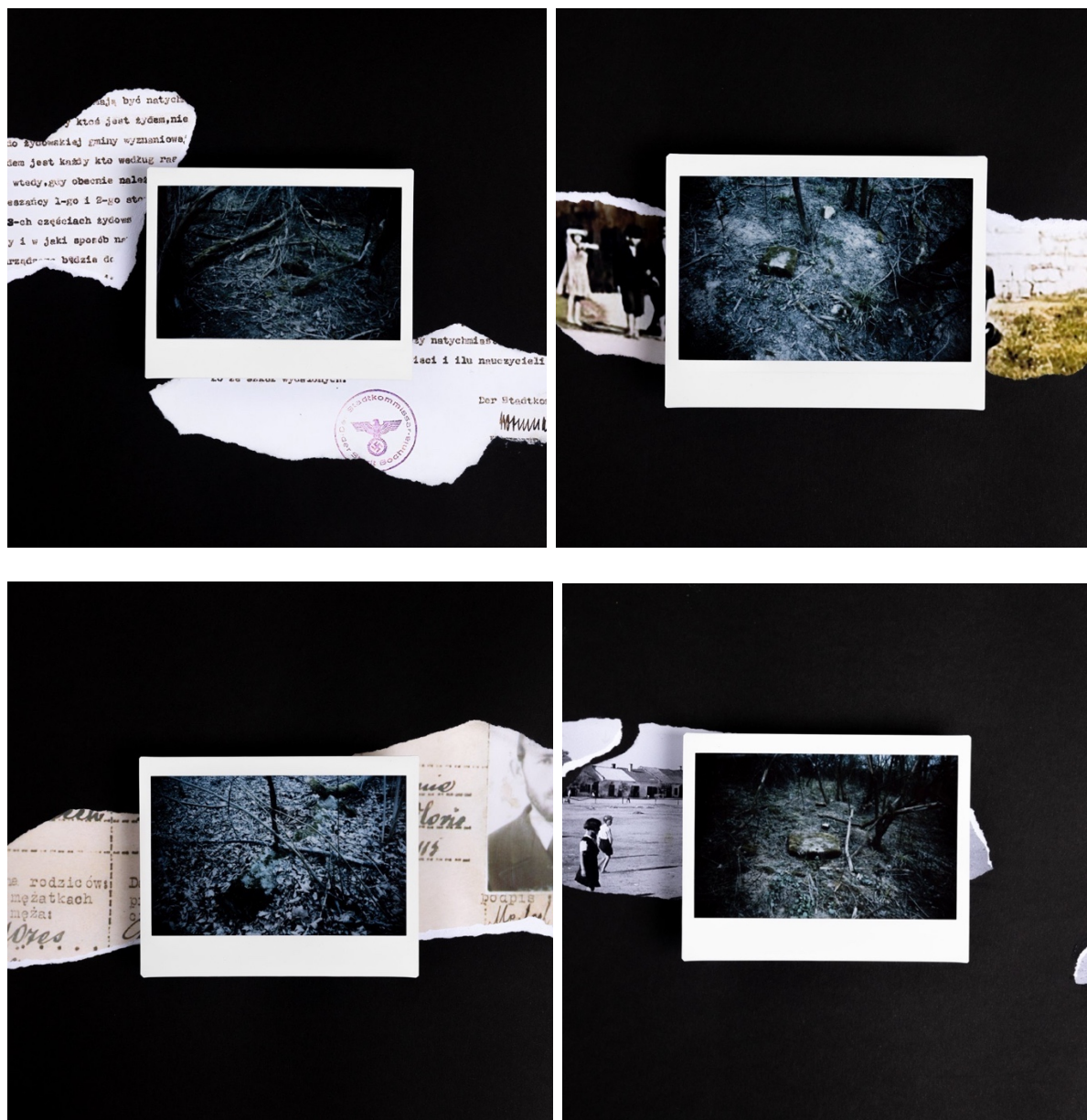

8.7. HISTORICKÁ PAMĚŤ

Artur Rychlicki

Nepozorovaně (2023)

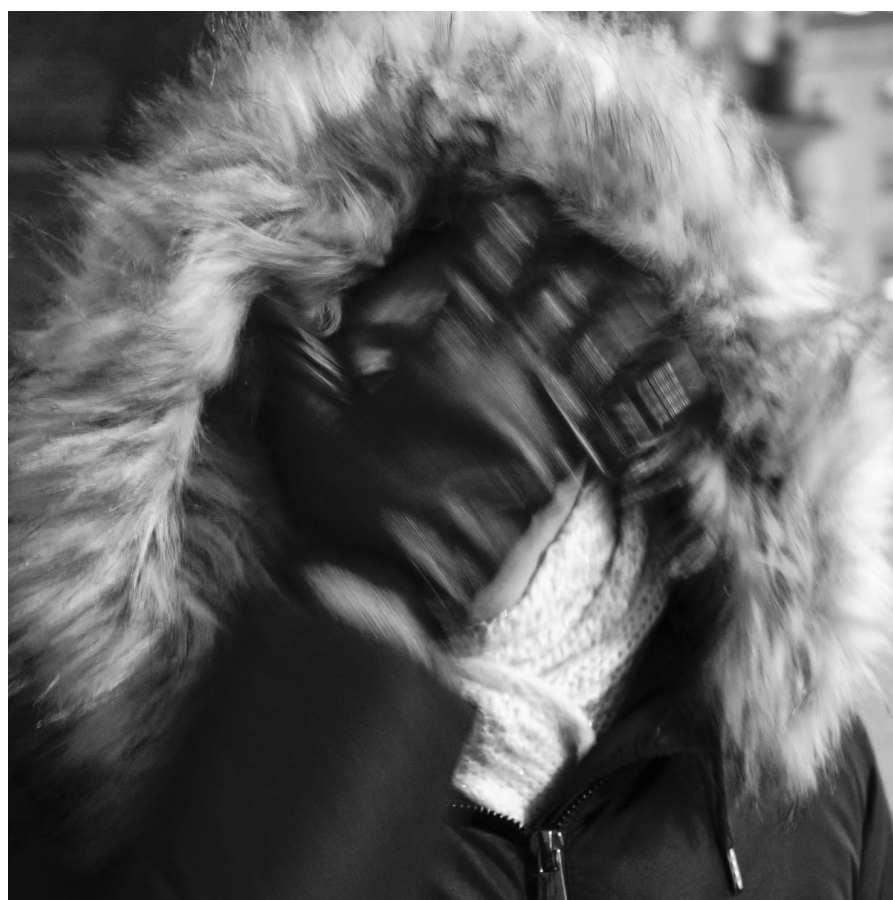
Na začátku roku 1942 nacisté deportovali všechny Židy z mnoha měst. Byli posíláni do Treblinky, Belzecu a všude tam, kde to umožňovala logistika transportu. Několikasetletá komunita přestala existovat. Zůstaly po nich zcela nepřehlédnutelné křoviny.

Bart Krezolek

Wawelskie głowy (2020)

On není tady. Přestal existovat dlouho před vypuknutím pandemie. To odhalilo pouze pravdu skrytou pod obchodní dužinou. Je prázdný a neživý. Zbývá kostra budov, vrstva, která se každé dva roky přesouvá na druhou stranu dlážděných kamenů, arkádami napojenými plastovými trubkami, jako jsou kapající stromy vylisované do betonové pouště. Hlavní trh v Krakově neexistuje. Je to zaniklá scénérie pro spěchající kýčovou turistiku. Až když se to zastavilo, ukázalo se to. „Wawelskie glowy“ svědčí o dobách lidí, kteří byli zakořeněni ve městě. Byly to jeho atomy, dělaly si záležet. V současné době jsou téměř pryč. Nyní jsou jako záblesk záblesku. Ostré, při pohledu na které zužujeme oči, jejichž záblesk přitahuje, ale také nás děsí. Hlavy jsou stále tam, nikdo je neumístí do epicentra městské časové tobolky, na hrad Wawel. Nikdo to nebude viset na čestném místě na stropě, odkud se hlavy dívají dolů, aby nám připomněly, kdo jsme.

Dominika Jaruga
(Nie)pamięć (2019)

Lidskou paměť lze srovnávat se stopami na pěšině. Čím častěji ji procházíme, tím lépe viditelná bude stezka vyšlapaná mezi trávou. Jak oproti tomu vypadá ztráta paměti? Věci ztrácí svůj význam, zdi se postupně stávají více prázdné, známé tváře a objekty se vzdalují, mizí, zarůstají nerozlišitelným plevellem. Jediné, co zbývá, je otisk na obklopujícím nás prostředí – zanechané osobní věci, oblečení, fotky, šperky. Fotografuji doma u osoby, která ztrácí paměť. Zdi v každé místnosti mají jinou barvu, což pomáhá rozlišovat pokoje mezi sebou. Konfrontuji prázdnotu na zdech s osobními předměty, ze kterých tvořím abstraktní sochy. Snažím se najít paměť tohoto místa.

Iwetta Dziewiałtowska-Gintowt

Lolo (2017)

Koncem 60. let terorizoval Krakov sériový vrah, který se nakonec ukázal jako dospívající chlapec jménem Karol Kot. Obvykle napadal děti a osamělé ženy modlící se v kostele. Svě oběti vždy bodal bajonetem a útočil zezadu. Aby si lidé chránili život, nosili na zádech pokličky od hrnců, polštáře, dřevěná a kovová prkna. Název seriálu, Lolo, je zkratkou slov Karol. Legenda z těchto dob je v Krakově stále živá. Kromě portrétů jsou součástí projektu také archivní materiály.

Branislav Štěpánek

Finding Julia (2012)

Autor vytvořil jakýsi portrét své sestry bez tváře skrze soubor fotografií míst, kde Julia vyrůstala, žila, studovala, zažila důležité životní události, míst, které její přátelé označili jako důležité. Je to příkladem fotografie bez tváře, kde člověk vizuálně není zachycený vůbec.

Jan Dytrych

Lidé Podolí (2023)

Soubor je sestaven z nevšedně zachycených portrétů lidí, kteří dnes žijí v pražské čtvrti Podolí a pohybují se v podolské městské krajině. Ta tvoří kulisy, ale zároveň podstatnou součást jejich životů. Před padesáti lety tady tito lidé ještě často vůbec nebyli a za dalších padesát let už tu zase nebudou. Na rozdíl od krajiny, která víceméně stejná či hodně podobná byla a s velkou pravděpodobností bude. Obyvatelé čtvrti tu s ní a v ní žijí, mění se, a krajina zůstává. Postavy jsou vyfotografovány netradičně, přesvíceny zábleskovým světlem. Za těmito portréty si člověk může představit téměř kohokoliv. Z této nekonkrétnosti a zaměnitelnosti na diváka ze souboru vystupuje pomíjivost a dočasnost existence konkrétních lidí v jejich prostředí, je poukazováno na jejich obměnu a vzájemnou zaměnitelnost konkrétních osudů. Zároveň portréty popírají samotný princip portrétu, kterým je zobrazit podobu dané osoby. pozornost diváka je tak směřována od siluety postav k okolní

městské krajině, která i přesto, že je v pozadí, hraje ve fotografiích zásadní úlohu.

8.8. RODOVÉ OTÁZKY

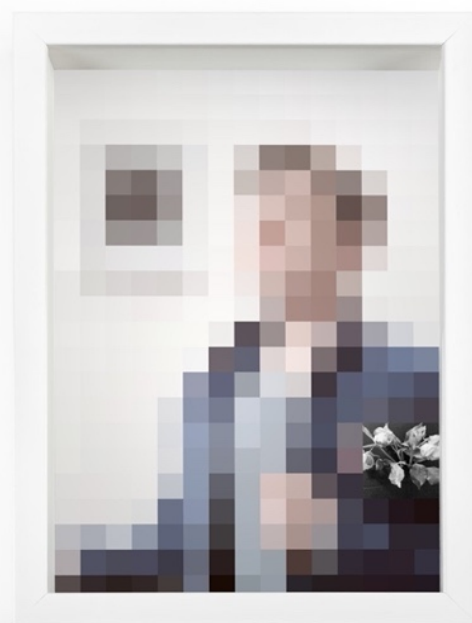
Dušan Kochol

W. Ego Journals (2015)

Walter Ego je pomyselná postava, ktorú som stvoril pre denník vizuálnych pozorovaní môjho alter ega. Zápisky W. Ega sú rozdelené do kapitol, opisujúcich reálne životné skúsenosti, v ktorých sa moje pocity prepájajú s vnútornou fikciou. Celý projekt slúži ako experiment, aplikujúci princípy sebaanalýzy prostredníctvom média portrétnej fotografie. KAPITOLA 1 „Let AF447 z Ria do Paríža bol prečíslovaný na AF445 krátko po osudnom incidente v júni 2009. Pred nástupom na 445 v októbri 2009 ma zastihla tragická správa o mojom otcovi, ktorý v nemocnici zomieral na rakovinu. Približne na pol ceste do Paríža piloti nečakane stratili kontrolu nad lietadlom a začali sme prudko klesať. Celá paluba vedno zalapala po dychu. I napriek tomu, že lietadlo nakoniec stabilizovalo svoju polohu, ja som neprestal padať do temných vôd oceánu. O mesiac neskôr mi poštou prišli dokumenty zdravotnej

poisťovne o mojej vlastnej smrti. Zámerna bola spôsobená zhodou mien s otcom. V novembri 2009 rovnaká linka vyslala tiesňové volanie z dôvodu silných turbulencií na obdobnom mieste a čase, kde zmizlo 447. Paralely medzi nehodami primali médiá ku špekuláciám o "čiernej diere" nepriaznivých letových podmienok nad Atlantikom. Teraz, pokým čakám na výsledky vlastnej biopsie, skladám dohromady emócie ako pixely, vytvárajúc obraz. Mám pocit, že každý malý detail rozpráva svoj vlastný príbeh, keď konečne vidíte širší kontext." KAPITOLA 2

„Takzvaná Ochranná zmluva medzi Nemeckou ríšou a Slovenským štátom podpísaná v marci 1939 postavila Slovensko medzi spojencov Tretej ríše. V júni 1944 ako trpký dôsledok členstva v Pakte troch mocností uzatvorenom medzi Nemeckom, Talianskom a Japonskom, utrpelo moje rodné mesto nálet amerických spojencov. Zvuk sirén ma prebudil zo sna, ktorý som už dávno poznal. Vdychoval som vodu a ponáral sa stále hlbšie. Moja stará mama sa utopila, keď som mal 13 a následne rodinné vzťahy značne ochladli. Počas pátrania po predkoch sa obraz, aký som poznal, rozsypal na kusy. S vypuknutím vojny vôľa prežiť zamaskovala náboženskú identitu. Príbuzní v záujme bezpečia vlastných životov modifikovali svoju vieru a rodinné meno Kohen na vymyslenú odvodeninu Kochol. Ostatných 105 000 slovenských židov také šťastie nemalo. Ako som zápasil s umiestnením novo nájdených pixelov, evidentne patriacich do úplne iného obrazu, môj PC hard disk náhle skolaboval. Väčšina mojej minulosti bola preč, moja prítomnosť bola prijateľnou fikciou a spoločnosť obnovujúca všetky moje dáta, ironicky sídlila v Nemecku.

Irena Zykanova
Portrét tety (2023)

Soubor fotografií zachycuje moji tetu Irenu, kterou jsem v posledních měsících chodila pravidelně navštěvovat. Návštěvy bývají tiché, teta žije ve starém rozlehlém bytě na pražské Výtoni sama. V souboru jsem se

snížila tetu a moje návštevky u ní zobrazit nepřímým především přes detaily zátiší, předmětů a fragmenty portrétu.

Karolina Majewska
Když je pryč (2021)

Po smrti mé babičky se moje matka vrací do domu, který po sobě zanechala. Dům nebyl dlouho obýván, protože moje nemocná babička nemohla žít sama. Konečně je čas uklidit její dům. Když moje matka přijde pečovat o rodinný dům a navštívit vesnici, dlouho po babiččině smrti, její vzpomínky na chvíle strávené tam s její matkou jsou stále živé. Prázdnota poté, co zmizela, stále zní silně.

Konrad Bryczek

For some time now she hasn't been able to go out on her own (2023)

*Cyklus **Už nejaký čas nesmie ísť von sama** je príbehom o dlho prebiehajúcej rozlúčke. Je o mojich výčitkách svedomia, našom náročnom vzťahu a postupujúcej chorobe. Je o strachu aj o akceptácii. Tento projekt je o mojich návštevách rodného domu a o trávení času s mojou starou mamou; osobou, ktorá má v mojom srdci špeciálne miesto.*

Daniel Laurinc
Korene (2014)

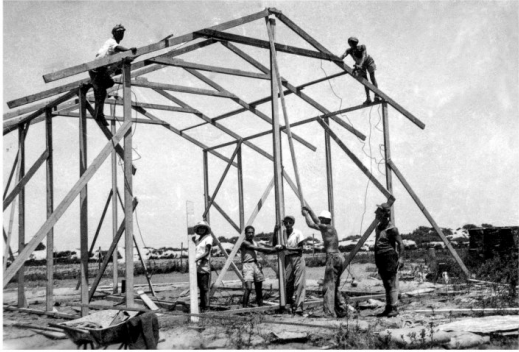
Daniel Laurinc

Príbeh, ktorý sa nikdy nestal (2021)

Príbeh, ktorý sa nikdy nestal, sa skutočne nikdy nestal. Aspoň teda nie v tomto znení. Je pravda, že moja babka si útek do lesa zachránila pred Nemcami holý život a neskončila, ako zvyšok jej rodiny, v Osvienčime. Taktiež je pravda, že ku koncu vojny konvertovala a pokrstil ju samotný Tiso. Posledná vec, ktorá je pravdou je, že po narodení môjho otca, začali starí rodičia uvažovať nad emigráciou do Izraela. Môj otec si pamätá, že existovali aj listy písané písmom, ktorému nikto nerozumel. Alebo teda, aspoň na oko nerozumel... Dodnes som však nič také nenašiel. Príbeh, ktorý sa nikdy nestal, je hľadaním identity vlastnej rodiny v cudzej krajine. Je to príbeh nádeje 18 247 československých Židov, ktorí prišli do Izraela medzi rokmi 1948 - 1953 budovať nový život. Ich rodiny tu žijú dodnes. Pre mňa je tento príbeh autoterapeutickým putovaním, na konci ktorého je akceptácia vlastnej identity. Témy židovstva a Holokaustu sa totiž v našej rodine dodnes neotvárajú.

8.9. MYSTICIZMUS, TAJEMNO, MAGIČNO

Lenka Haraštová

Smrt přichází v bílém (2013)

Barbora Kašparová
Za úplňku (2015)

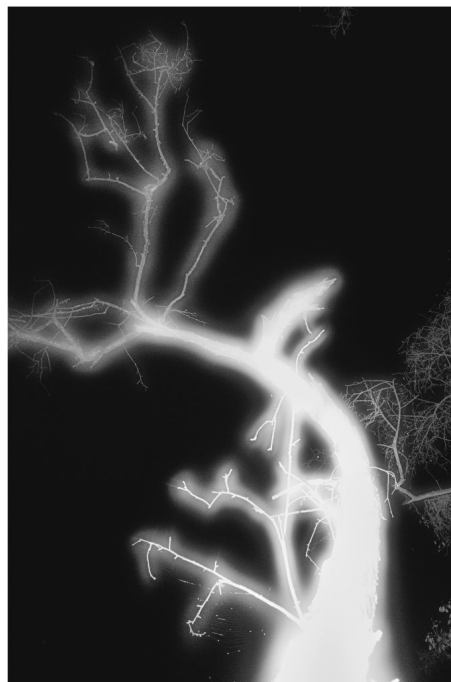
V noci se cítím jako v jiném světě. V dobrodružném, tajemném a zároveň bezpečném. Všechna místa nabývají jiné podoby, jak vizuální, tak prožitkové. Za úplňku se představy zhmotňují do konkrétních příběhů. Soubor je subjektivním dokumentem o takových chvílích. Nahlédnutím do začátku příběhů, které propojuje světlo úplňku. Čas, kdy se odehrává vše daleko za hranicí racionality a pragmatismu. Daleko za hranicí všedního dne. Noc neukáže vše, poodkryje jen to, kam až se odvážíte zajít.

Bart Krezolek

Úplněk / Full Moon (2023)

Během úplňku nemohu spát. Jdu ven a hledám něco, co nevím. Stříbrné světlo mě vede. Prozkoumávám mystické a kouzelné vlastnosti měsíce, jeho světla a spojení s čarodějnictvím. Přitahujemě síla Měsíce a nadpřirozené prvky, které jsou s ním často spojovány. Obrázky zobrazují etérické krajiny, děsivé objekty a mystická stvoření, vše omývané měkkým, etérickým světlem Měsíce. Tato série čerpá inspiraci z dlouholeté mýtické a kulturní důležitosti úplňku, stejně jako z jeho symbolického spojení s čarodějnictvím a magií. Obrázky slouží jako připomínka silného a trvalého vlivu, který Měsíc má na naši kolektivní představivost, a zvou diváky, aby se přidali k magii a bloudili se mnou.

Daria Izworska

God's Children (2023)

Byla jsem vychována mezi plameny ohně, pro velký boj jsem se zrodila. Před usnutím jsem poslouchala o bestii vycházející z moře a na procházkách znělo vyprávění o babylónské nevěstce. Byla jsem na tom světě, ale nebyla jsem z tohoto světa, čekala jsem, až do Země

znenadání narazí ohnivá koule, a já, jako jedno z božích dětí, budu přijata do království nebeského, kde tele i lev se spolu budou pást. Narodila jsem se jako dítě pastora a členka jedné z protestantských farností. Existence mojí rodiny byla zakořeněna v náboženské struktuře naší izolované společnosti a vyprávění o apokalyptických stvořeních a svatém vidění byly součástí naší každodennosti. Spolu s rodiči jsme v roce 2007 vystoupili z církve. Když se vracím ke vzpomínkám z dětství, pokouším se vyrovnat s pocitem hříchu a svátosti, s obavou z konce světa a čekáním na spasení. Znova si také osvojuji smrtelný akt vzpoury, kterým bylo vystoupení a setrvání mimo církevní společnost. Pamatuji si bílým ubrouskem překrytou krev a tělo Ježíše Krista ležící na stole pokrytém bílým ubrusem. Tělo symbolizoval židovský chléb maces, který upekla moje matka; krví byla šťáva z červených hroznů. Čekaly na okamžik ceremonie, ve kterém pastor dá každému pokřtěnému kousek z nich sníst. Já jsem je nikdy nejedla, protože jsem byla pro pokřtění ještě příliš mladá.

Jakub Wisniewski
Idą Biesy (2019)

Moje soubor "IDĄ BIESY" ("JITI D'ABLY") se týká polského folklóru a kultury v kontextu rituality, zvyku a pohádek. Zajímají mě rituály, které se v Polsku stále kultivují v jejich pravděpodobné autentické podobě. Velmi zajímavým tématem pro mě jsou související rituály, kostýmy nebo artefakty.

Tomasz Jan Kawecki

Věcem je všechno jedno (2023)

Fascinuje mě vliv média fotografie na vnímání paranormálních jevů, způsob, jakým je využívána k vytváření a dokazování pravdivosti a fakticity těchto událostí. Paradoxem této potřeby fotografické autentizace je, že fotografie sama byla ve svých počátcích, během vynalezení, považována za magickou. Navštívil jsem Kašubsko v Polsku a prozkoumal několik míst, kde se mísí víry, tradice a kultury, historicky existující v této oblasti - od pohanství přes gotickou kulturu, kašubskou démonologii až po křesťanství. Tato místa se stala zdrojem pro vytváření alternativ pro možnost duchovního rozvoje, formování společenství a s tím spojených rituálů. Kamenné kruhy ve Węšiorách, Odrách a Grzybnici jsou dnes prostory, kde lze podle jednoho z protagonistů cyklu, guru Gienka, nasávat kosmickou energii. Aby toho guru dosáhl, vymýšlel

rituály, amulety a předměty, které kolem sebe shromažďovali lidé toužící po vnitřní proměně nebo obnově mezi kamennými stavbami, které zde existovaly po staletí. Sféra lidské spirituality zde nachází svůj odbyt v dávání symboliky věcem a jevům. Předměty, které jsou jinak považovány za obyčejné a bezcenné, se zde stávají nositeli lidských myšlenek a magickými objekty, představujícími potřebu nalézt smysl. Kontext a rituální využití předmětů jim dodává vážnost, materialitu a fenomenální hodnotu. Ačkoli ve skutečnosti zůstává samotná podstata věcí stejná.

8.10. FOTOGRAFIE JAKO UMĚLECKÝ VÝZKUM – MOTIVY S PŘESAHEM

Andrea Malinová
Mrtvá žába (2018)

Smrt samu o sobě většina lidí považuje za něco mystického, spirituálního, záhadného, nebo také v dnešní době potlačovaného a zapuzovaného na okraj zájmu. Práce vychází z mých myšlenek, že smrt je něco, co nás každý den obklopuje – nemám na mysli žádné tragédie v rodinách, ale takovou “běžnou” smrt. Zabitá moucha, komár, pravé kožichy, potrava, přejeté mršiny na cestách, okrasné kůže na stěnách, trofeje, apod. Drobná smrt je kolem nás a nebereme ji jako něco tragického, ale jako normální až banální součást života, zasluhující přehlédnutí, přestože tomu tak není. To mě vedlo k tomu, že se smrt, konkrétně její pozůstatky, se pro mne staly objektem výtvarného záměru. V projektu mne vlastně zajímají schránky, které zůstanou na světě po odchodu duše a postupem času i ubývajícího materiálu. Vytvářím na první pohled banální zátiší, kdy se už nepotřebná mršina

nebo takový pozůstatek po životě stává uměleckým objektem. Vracím ho jako předmět zájmu. Snažím se dostat od konkrétních "pozůstatků" až k podivným abstraktním "obalům", jejichž obrazy se stávají pro diváka hádankami, které mohou pomyslně vytvářet i další nová "fantastická zvířata". Fotografie nechávají volně pracovat představivost diváka, který může rozvíjet svou vlastní imaginaci a hledat nové souvislosti. Podobně jako ve své předchozí tvorbě jsem v některých obrazech zachovala prvky lidského těla, mj. také proto, že jde celou dobu o vztah člověka ke smrti respektive smrti zvířat, člověk je tím "přehlížitelem" drobné smrti kolem. Práce dostala název na samém počátku, kdy jsem se rozhodla na tomto tématu pracovat. Našla jsem tehdy na asfaltu vysušenou, mnohonásobně přejitou mrtvou žábu a přemýšlela jak je zvláštní, že se z živého tvora stane dvojrozměrný objekt. Byl to pro mě jeden z prvních impulzů ke vzniku této série, a proto jsem se v názvu k tomuto klíčovému okamžiku vrátila.

Michaela Kolková
Slnko v síti (2018)

Soubor Michaeli Kolkové patří do témat IDENTITY, ale zároveň v tomto souboru skrze fotografii zkoumá odraz mysli a pomíjivost, člověk není přítomen na fotografii vizuálně, ale cílem je vyjádřit, že je

nezbytným prvkom, pôvodcom, príčinou výjevu. Cieľom je propojiť diváka s osobou, ktorá situáciu na obraze prežíva, nie s tou krajinou samotnou.

Mojim mimoriadne obľúbeným a mnou vysoko preferovaným výtvarným prejavom je krajinárska a portrétna fotografia. Prostredníctvom fotografií krajiny sa snažím vyjadriť svoje vnútorné pocity, celkové nálady a zachytiť okamžitú atmosféru prostredia. Krajina vo mne evokuje pokoj, klúd, harmóniu a hlavne miesto kde môže byť človek sám sebou, ale hlavne je to pre mňa zdroj obrovskej inšpirácie, ktorý ma povzbudzuje k ďalšiemu tvorivému konaniu. Vybraný súbor fotografií predstavuje nie len obrazy reality a zaznamenáva atmosférické okamihy premien v krajine, ale zobrazuje aj subjektívne symboly a predstavy autora odzrkadľujúce jeho vnútorné obrazy skutočnosti. Tieto intuitívne objavené krajinné zátišia sa v časopriestore často neopakujú a preto ich vnímam ako jedinečné. Súbor fotografií, ktorý som pomenovala „SLNKO V SIETI“ je neukončený projekt, je to pokračujúci proces hľadania jedinečných obrazov a prírodných scenérií. Tak ako každé ráno slnko rozvidnieva obzory a na oblohu vychádza, večer za obzory klesá a zapadá, tak aj ja pomyselne konzervujem momenty, ktoré mi slnko a svetlo dovoľujú vnímať, vidieť ich a prežívať. Slnko v sieti, stlačenie spúšte, zbieranie momentov.

Adrian Lach

What Ever Happens, at Least it has Begun (2018)

*Projekt pojednává o počátcích života na Zemi. Odkud život pochází?
Pochází z vesmíru, jak někteří říkají?*

Jakub Hayne

Everywhere at the End of Time (2022)

Everywhere At The End Of Time je výstavní soubor inspirovaný stejnojmenným hudebním albem od britského interpreta The Caretaker. V šesti a půl hodinách je v tomto albu popsán postup Alzheimerovy choroby. Zprvu jasná a zřetelná hudba se během alba začne měnit, ztrácet rytmus a ucelenost. Postupně se vytratí veškerý tradiční charakter hudby a vzniká abstraktní směs tónů, která zachycuje snahu mozku si v terminálních fázích choroby ucelit vzpomínky a povědomí o sobě sama. Právě touto terminální fází se zabývá můj výstavní soubor, kde pomocí neuronových sítí jsem vytvořil fotografie, které **jsou syntézou mých autoportrétů s fotografiemi**, které jsem pořídil v místě, kde jsem vyrůstal. Cílem tohoto projektu bylo vizuálně zachytit tuto zkušenost hledání sebe sama, kdo jsem a odkud pocházím a abstraktně tento pocit vyjádřit. Výsledkem je soubor snových krajin, organických prvků a objektů, které připomínají lidi a zvířata.

Katarzyna Szwarc

Mam rada když je tma (2023)

Série tvoří soubor inscenovaných, černobílých zátiší, vytvořených z předmětů ponechaných v bytě mé babičky. Název souboru jsou poslední slova, která pronesla v reakci na mou otázku, kterou jsem položil, když jsem odcházel z jejího bytu: "Mám nechat rozsvícené světlo?" "NE. Mám rada, když je tma." Pak jsme se viděli naposledy. Soukromou historii používám jako výchozí bod pro své úvahy o smrti, stejně jako nahlížím na tezi Susan Sontagové, že „fotografie je smrt“. Konstruuji obrazy s cílem zobrazit smrt v myslí. Vzdávat hold mrtvým, ukazovat mrtvost kdysi živých míst a opuštěných objektů. Sahám nejen

po představě okamžiku odchodu, atributech smrti nebo strachu z ní. Dívám se jí do očí a následuji Nietzscheho. „Ten, kdo bojuje s démony, by si měl dávat pozor, aby se jím sám nestal. Když se podíváte do propasti, dívá se také na vás.“ Zajímalo by mě, co je na druhé straně. Myslím, jak se smyčka času utahuje a jak plyne, revize, eroze autority a ideály jsou zabity. Pro sérii fotografií jsem převzal konvenci černobílých zátiší - tu tradiční a způsob zobrazování známý po staletí v umění se mi zdál nejvhodnější. Název "pochmurnost" diktoval živost fotografií - snížený kontrast, barevná deprivace a nehybnost předmětů měla ještě více zdůraznit smrtelnou povahu fotografie. Používám-li živou hmotu, je vždy doprovázena stínem nebo fragmentárností, ubírající její subjektivitu. „Nyní jsme v nostalgické době a fotografie nostalgii aktivně pěstuje. Fotografie je truchlivé, pokleslé umění.(...) Při focení se dostáváme do kontaktu se smrtelností, křehkostí, pomíjivostí druhého člověka nebo věci. Právě proto, že vybereme okamžik, detekujeme ho a zmrazíme, všechny fotografie svědčí o neúprosném míjení.“ [Sontag 2009:23]* Podle Barhtese je zase každá fotografie objektem spadajícím do stejné kategorie jako posmrtné masky. Fotografie musí být podle francouzského filozofa smrtelným uměním, „protože na každé fotografii je panovačné znamení naší budoucí smrti“ [1996:162]* *citát

Eva Mořická

(Ne) realita (2023)

Realita mi často nedává smysl a připadám si v ní ztracená. Je něco tak neuchopitelného a spolehlivě nepopsatelného, že je pro mě složité ji pochopit. Její exaktní popis je nedosažitelný a i přesto stále hledám způsoby, jak její otisk vytvořit, abych cítila, že jsem její součástí. Potřebovala bych jí rozumět. Mapa a fotografie byly k jejímu popisu přímo vynalezeny, ale selhávají. Jak zobrazit realitu, která se opakuje a přitom je tak jiná?

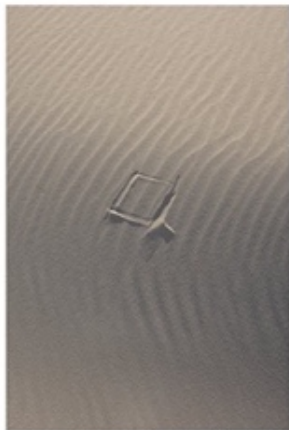

Jakub Staněk

chodz zbudujemy zamek z piasku (2021)

Pojďte si postavit hrad Dnes jdeme opět na pláž Dnes jdeme opět na pláž. Pevnosti. Hrady. Příkopy. Chtěl jsem být včas na snídani před Kajtkem. Včas. Základny. Paláce. Bytové domy. A písek, který nikdy nekončí. Silnice. Telefony. Dálnice. Musíme to všechno vnímat. Sbalit všechny věci. Beton. Cement. Lepidlo. Dneska jdeme zase na pláž. Rychlým pohybem jsem otočil přesýpací hodiny vzhůru nohama. Ty tři krátké minuty, které uvaří mé vejce na měkko, písek uzamčený uvnitř, se nejspíš proséval celou věčností. Přesýpací hodiny jsou dokonalým příkladem recyklace. Recyklace času. Matematické otázky kladené donekonečna. Tati, jaké je největší číslo ve vesmíru? Hluk moře. Jak moc šumí? Vrzání písku pod nohama. Kolik z něj vrzá? Klacík v písku. Tati, který čtverec je větší? Nekonečně dlouhá čára horizontu. Kajtek šlápne na mokry písek. Vlny mu omývají nohy. Táhnou se dovnitř. Je to jako vdechovat a vydechovat moře. Odnášejí písek. Bezedné moře. Jáma bez konce. Písek padá Kajtkovi do očí. Rozpláče se. Vítr z písku odfoukne prach. Loučíme se s mořem. Loučíme se s pískem.

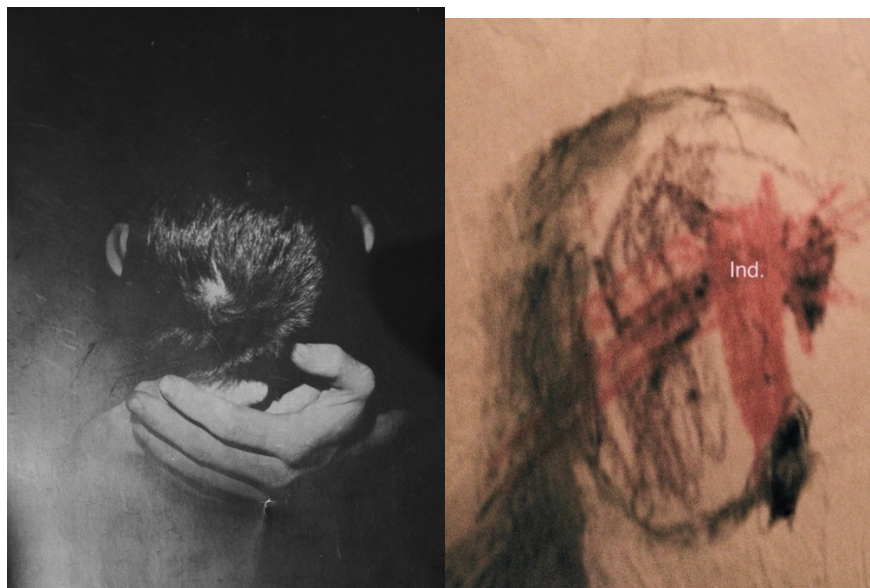

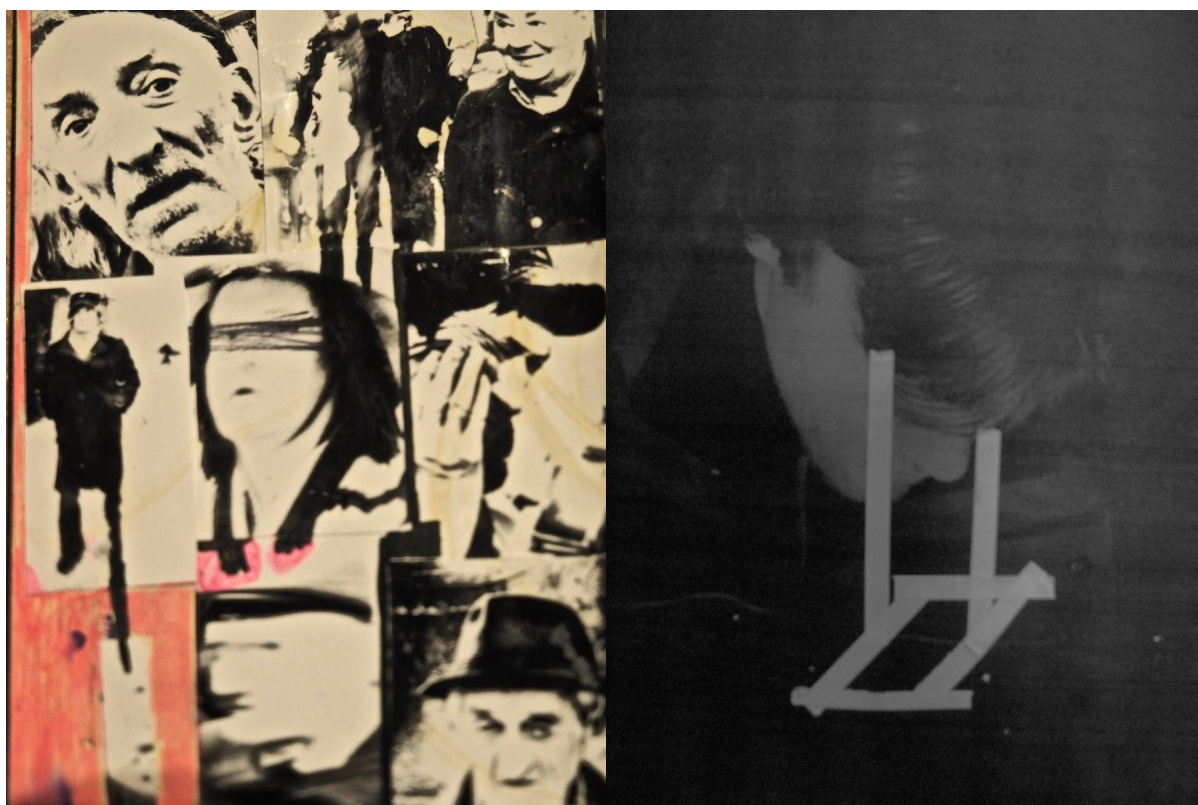

Josef Dohnal

ind.1 (2020)

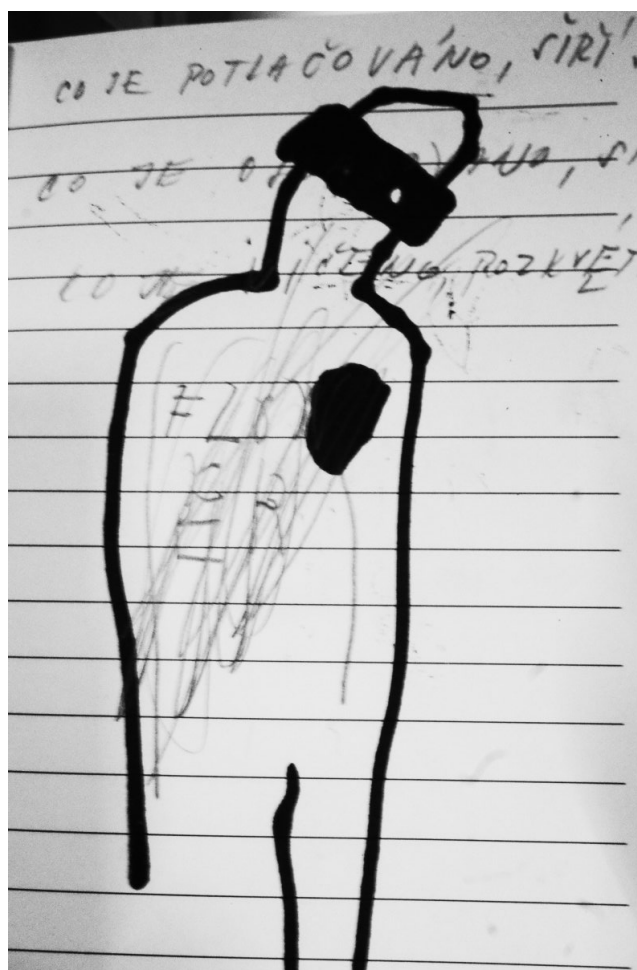
ind. jsem já, ind. jste vy, ind. je svět bez myšlenek..drž se hlasu svého srdce- bud individualita. ind. je má země nezemě. buď ind. buď svůj...ind. je čistý nepopsaný papír...ind. svět právě začínááááá.vítej

Josef Dohnal
IND 2021

Michal Patycki
Mirage (2016)

Slunce ohřívá povrch Země intenzivně ráno a v poledne. Navíc se ohřívá i vrstva vzduchu těsně nad zemí. Horní vrstvy vzduchu však zůstávají chladné. V důsledku rozdílu v hustotě vzduchu, který je při zemi řídký a ve vyšších vrstvách hustší, se světlo odražené od předmětů nad očima pozorovatele dostává do oka dvěma různými cestami - nejprve přímo od předmětu k oku a následně, když se světlo dostane přes vrstvy méně hustého vzduchu, je znovu a znovu deflektováno, a proto jeho dráha není přímá, ale spíše křivolaká. Tento druh dvojích paprsků, které se odrážejí od stejného místa, vytváří dva obrazy téhož předmětu. Horní je jasný a ostrý, zatímco spodní je slabším zrcadlovým obrazem.

Bledovská poušť Kazimierz Piech, "Mirage" Přítomnost slavné jednotky

Afrika Korps, v jejímž čele stál sám polní maršál Erwin Rommel, v Bledowské poušti zůstává dodnes kontroverzní. Ačkoli o přítomnosti samotného Rommela v Bledowské poušti neexistují žádné historické zprávy, lze s jistotou potvrdit, že zde byla testována technika, kterou později německá armáda používala v africkém tažení. Bledovská poušť je dodnes vojenským cvičišťem.

Michal Patycki

See how these memories affect your water (2023)

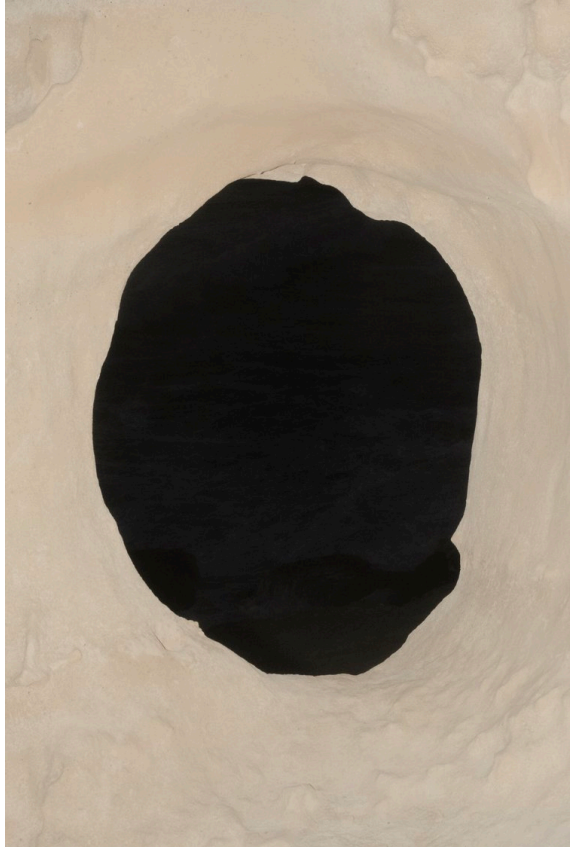
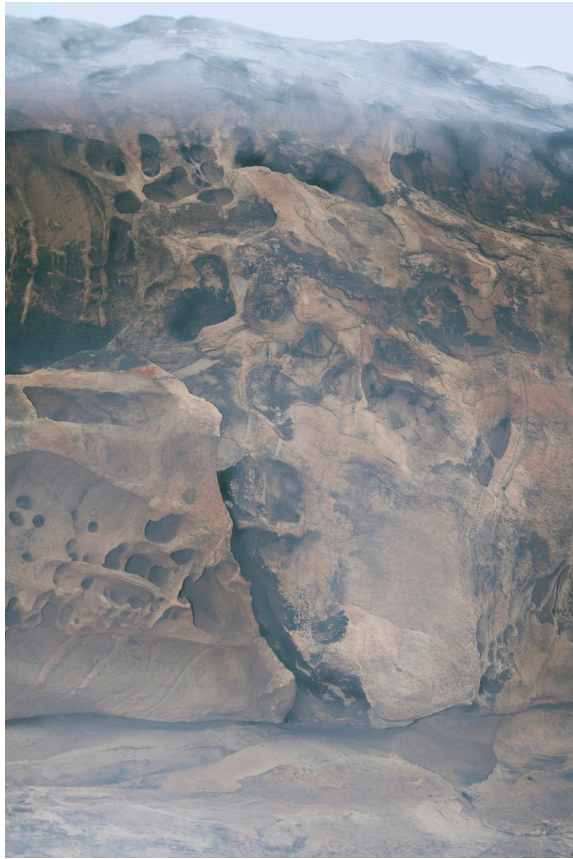
Podle Wikipedie je vodní paměť údajná schopnost vody uchovávat vzpomínky na látky, které v ní byly dříve rozpuštěny, a to i po libovolném počtu sériových ředění. Tvrdí se, že je to mechanismus, díky němuž homeopatické léky fungují, i když jsou zředěny do té míry, že z původní látky nezůstane žádná molekula. O to zajímavější je, že tento princip není podložen žádnými vědeckými důkazy. Vezměme v úvahu skutečnost, že u dospělého muže tvoří voda asi 60 % těla. Fascinuje mě, jak vzpomínky ovlivňují vodu v krevním řečišti a jak se vše znovu rodí. Cyklus Podívejte se, jak tyto vzpomínky ovlivňují vaši vodu je o oběhu, začátku znova. O sexualitě, která není sexuální. O lásce, která je skutečná, která mi chybí. Je to o tobě a o nás. O vůni majoránky, hledání čemeřic a o tom, kdo vchází do tvých snů.

Michal Patycki
Sagrada (2023)

Tindaya, la montaña sagrada de Fuerteventura, je nejcharakterističtější přírodní památkou ostrova a dodnes se k ní váže mnoho mýtů a legend. Jednou z nich je, že stopy, které byly na jejích svazích objeveny, kdysi patřily ďáblu. Jiná prý souvisí s čarodějnicemi, protože na úpatí hory se jedna z dutin nazývá Bailadero de las Brujas, což v angličtině znamená Tančírna čarodějnic, kde se údajně odehrávaly čarodějnické rituály. Projekt vznikl v červnu 2023 během umělecké rezidence v Casa La Paz na Fuerteventuře.

9. SOUČASNÁ MEZINÁRODNÍ FOTOGRAFICKÁ SCÉNA

Po podrobném prozkoumání tvorby s motivem *bez tváře* v rámci zvolené skupiny autorů Institutu tvůrčí fotografie bych ráda uvedla několik významných evropských tvůrců ze současné mezinárodní scény. Využívají formu *bez tváře* jako významotvornou součást díla a pracují s ní programově v ucelených fotografických souborech.

Katrin Freisager

Bodyfiction(s) (2019)

Stejně jako malířství a sochařství má i fotografie dlouhou tradici zobrazování mužského nebo ženského těla. V posledních desetiletích zaujímá kritika zobrazení těla - zejména ženského - ústřední postavení v kritické debatě, zejména z podnětu umělkyň v návaznosti na feminismus. V 60. a 70. letech měla tato výzva v umělecké komunitě velmi silnou politickou složku. Přibližně o padesát let později - ačkoli zpochybňování modelů a klišé je v umělecké tvorbě stále přítomné - se zcela změnilы prostředky, jimiž se tak děje. Tělo se stalo objektem fantazie a modrotiskem společenských a individuálních tužeb, projekční plochou odrážející očekávání jednotlivce.

Annelie Vanderdael
Sois Belle (2016)

Popisuje člověka, a zejména ženy, které jsou protagonistkami jejich snímků, nikoli jako objekt k manipulaci, ale naopak jako nedílnou součást přírody.

“V dnešní době už není jasné, zda se díváme na „skutečné“ nebo falešné snímky; v každém případě jsou zmanipulované a upravené photoshopem. Trupy se prodlužují, pasy ztenčují, klíční kosti se zvětšují a krajiny se rozjasňují. Pokud jde o mě, mnohem více mě zajímá zobrazování skutečných lidí se všemi jejich nedokonalostmi.

Obecně používám svůj analogový fotoaparát Hasselblad, aby mé snímky vypadaly realističtěji. Snažím se zobrazit člověka spíše jako součást přírody než jako oddělený objekt.

Tyto fotografie jsou mou reakcí na příklady módní fotografie, v níž je osobnost jedince nepodstatná. Místo toho se snažím, aby autentičnost těla mluvila sama za sebe. Zmanipulované tělo škodí našemu vnímání reality." Annelie Vandendael

Mira Loew

Faceless Dark and Bright (2014)

Její dílo zkoumá vztah mezi lidskou krásou, křehkostí a smrtelností; zvědavý, zkoumavý pohled studuje těla a jejich vztah k okolí; prostřednictvím pózování ve zdánlivě nekonečné řadě místností a pečlivě uspořádaných prostředí, v neustále se měnících konfiguracích; Prostory jsou obývány, nárokovány, měřeny, vyjednávány a prožívány prostřednictvím těla a s tělem. Kromě fotografické praxe se Loew zapojuje také do spolupráce s jinými umělci, často se účastní výměn, které probíhají po dlouhou dobu a na velké vzdálenosti.

Carina Brandes

Bez názvu

*Carina Brandes je současná německá fotografka známá svou introspektivní a poetickou tvorbou, která se zabývá tématy identity, ženskosti a snů. Brandesová se narodila v roce 1982 a fotografii používá jako prostředek sebevyjádření, přičemž ve svých kompozicích často zobrazuje sama sebe. Pracuje především v černobílém provedení, které její tvorbě dodává nadčasový a surrealistický rozměr. Její snímky zaujmou svou emocionální intenzitou a schopností vyvolávat osobní i univerzální příběhy. Mezi její pozoruhodná díla patří série **Bez názvu**, která představuje enigmatické autoportréty zpochybňující pojem „já“ a vztah mezi tělem a prostorem. Carina Brandesová pokračuje v objevování nových dimenzí současné fotografie, pomocí svého objektivu odhaluje skryté aspekty lidské duše.*

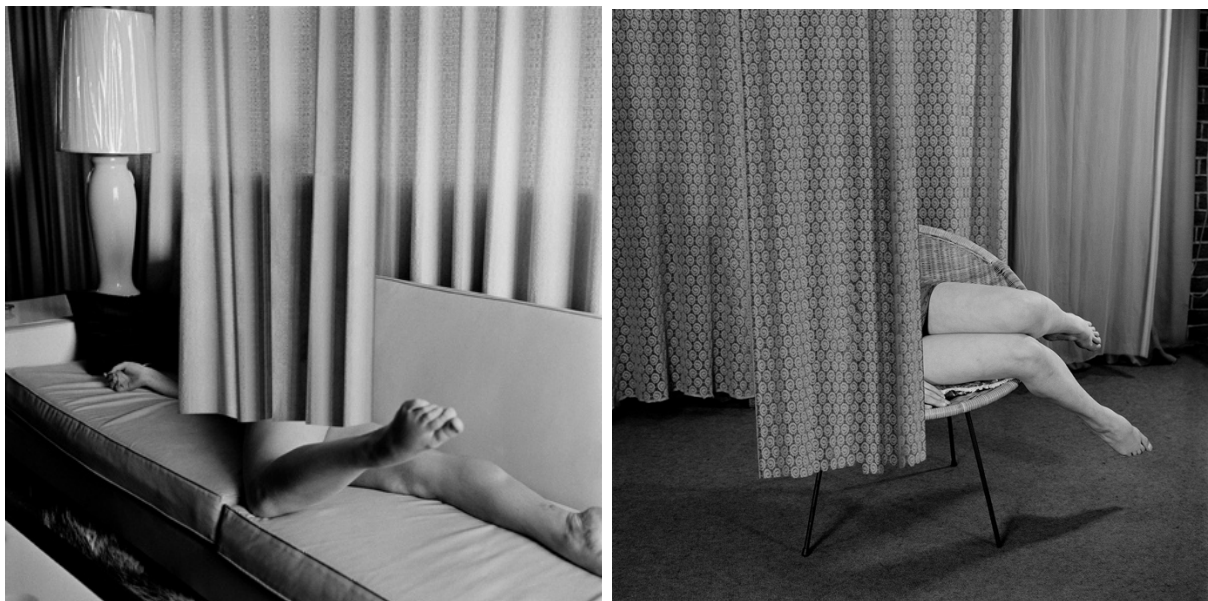
Aurore Dal Mas
Figures (2014)

Cílem série *Postavy* [*Figures*] je zviditelnit velmi zranitelnou část nás samých a zároveň jí odmítnout dát tvář. Činí tedy tuto osobu pro diváka přístupnou i tajnou zároveň. Každý obraz z této série naznačuje jiné vlastnosti lidského, ženského těla. *Postavy* od Aurore Dal Mas se k nám obracují zády, jako by tělo bylo před divákem skryto a zároveň se mu podřizovalo. Tělo, které se zde odhaluje, je tělem umělce, ale mohlo by být i tělem anonymních lidí, protože předmětem není autoportrét, ale jinakost. Tělo se zdá, jako by se osvobozuje. Přístup Aurore Dal Mas zpřístupňuje tyto nadčasové postavy, vytržené z jakéhokoli kontextu, bez viditelné tváře, blízké mystické obraznosti, která volí tajemství.

Eva Stenram

Umělecká praxe Evy Stenram se točí kolem fotografie a postprodukce, zkoumá vizuální jazyk, který je fotografii vlastní. Ve svých dílech často využívá archivní materiál z populární kultury a další analogové a digitální zdroje, které obvykle byly nebo stále jsou v obecném veřejném oběhu. Pomocí různých reprodukčních metod a montážních technik posouvá jejich původní význam a nechává dílo otevřít novým interpretacím. Její práce je nakonec o tom, že je divákem, konzumentem obrazů.

Katrien De Blauwer

.... sama sebe nazývá „fotografkou bez fotoaparátu“. Sbírá a recykluje obrázky a fotografie ze starých časopisů a novin. Její práce jsou zároveň intimní, přímo korespondující s naším podvědomím, a anonymní díky použití nalezených obrazů a odřezaných částí těla. Její osobní historie se tak stává historií všech. Koláž působí jako určitý druh univerzalizace, zdůrazňuje nemožnost ztotožnit se s jednotlivcem, ale zároveň umožňuje rozpoznat v příběhu sebe sama. Umělkyně se stává neutrálním prostředníkem: aniž by byla autorkou fotografií, přivlastňuje si je a začleňuje do svého vlastního vnitřního světa, světa, který odhaluje ve třetí osobě. Dává nový význam a život tomu, co je zbytkové, zachraňuje obrazy před zničením a začleňuje je do nového vyprávění, které spojuje intimitu a anonymitu. Její práce se tedy v podstatě zabývá pamětí. Paměť spíše akumulací než abstrakcí. Její práce připomíná postupy fotomontáže nebo filmového střihu. Střih je používán jako rámeček, který označuje to podstatné.

Close My Eyes, Then I drift Away 30, Photography by François Halard (2019)

10. INTERVIEW S VYBRANÝMI AUTORY

1. Proč ve své tvorbě používáš formu bez tváře, jakým způsobem to myslíš dotváří vyjádření tvé myšlenky oproti formě s tváří viditelnou. Čeho si tím chtěl*a v jednotlivých souborech docílit?

Michal Patycki

“To co mě současně zajímá je neurčitelná identita, která, mám pocit, že v základu jednotky je stejná, moc se nemění, ale může nabírat různé podoby. Na základě kůže, specifických prvků spojených s identitou jsme schopní ohodnotit daný subjekt a domýšlet si něco, co nemusí být skutečné. To mě hodně baví – nechat otevřený příběh plynout.

Přikrývání a překrývání lidských vrstev do podoby imaginativního světa, kde bez tváře může být maska a identita. Je někdy náročnější ukázat vše i skrz ten způsob hodnocení, aby to nebylo příliš ploché a prvoplánové.

Ta viditelná tvář nabízí podrobně důkazy prožitků, kde jako v mém případě, někdy nemám odvalu na takovou hlavní roli.

Proto používám bez tváře – chci porovnávat masky, protože bez tváře je rovněž způsob vyjádření neurčenosti a hlavně hra, kterou rád aplikuji do své umělecké praxe.”

Anna Veronika Křížová

“Soubory In Vitro a PRISMA jsou z období, kdy jsem se odstěhovala z centra Prahy a trávila jsem hodně času v přírodě bez lidí. Svou tvorbu, která komunikuje nějaké pro mne důležité téma, vždy zpracovávám v dlouhodobém horizontu a širším kontextu. Tyto environmentální soubory se dotýkají otázek globálního oteplování. V tomto případě se zaměřují na vztah mezi člověkem a vodou – na jejich souvztažnost.

Jelikož je soubor PRISMA součástí většího cyklu o vodě v době antropocénu – době člověka, soustředila jsem se na formu bez jeho vyobrazování. Absence lidské tváře na těchto fotografiích tedy paradoxně zvýrazňuje jeho nepřímou roli. Zároveň se tak zobrazený motiv stává univerzálnějším a umožňuje nám do něj promítnout vlastní interpretace a emoce. Adjustace fotografií na transparentní sklíčka, která při prosvícení evokují křehkost vodních krajin, s námi má rezonovat

v nějaké hlubší rovině. Chtěla jsem tak vzdát vodě trošku hold a poštouchnout k tomu, abychom si uvědomili, jak je cenná a vzácná.”

Andrea Malinová

“Pro mě to byla cesta. Nezačínala jsem hned fotografovat lidi bez tváře. V době, kdy jsem vytvářela první věci, byl mým partnerem sochař a začala jsem se na fotografii dívat jinak. Začal mě zajímat tvar a hmota a jejich návaznosti, to jak dopadá světlo na kůži a svaly, jak se tělo pohybuje, hmota z které se tělo skladá. Zároveň jsem se vyhýbala focení zátiší, nechtěla jsem fotit neživé předměty. Zajímají mě lidé a to co cítí. Fotografování je pro mě auto terapeutickým existujícím procesem. Doufám že nejenom pro mě, ale i pro mé fotografované. Vždy, když na fotografii byla tvář a oči, byl to příliš významný prvek, který odváděl pozornost od toho, co jsem chtěla ve fotografii vyjádřit. Chtěla jsem člověka použít jako materiál, jako sochař hlínu pro vytváření vlastní interpretace skutečnosti. Tělo včetně tváře se pro mě stalo výrazovým prvkem. Oko je 'okno do duše', nese s sebou až příliš konotací, promlouvá o našich pocitech a povahách více než bychom si přáli. A i když je to právě to co mě v životě zajímá, dívat se do duše a zjišťovat co má kdo v hlavě, ve fotografiích se snažím nacházet další nové pohledy.”

Daniel Laurinc

“Mám rád, když je jakási správná kombinace osobního a všeobecného, obecně v jakémkoliv fotografickém dokumentu. Když se příběh autora dotýká osobně, i když přímo neztvární sám sebe. Ale fotografuje něco, s čím se ztotožňuje. Pro mě ta situace, kdy nevidím fotografovanému do tváře, otevírá možnost, aby se divák možná lépe vcítil do záměru, do kůže fotografovaného. Když bych to měl zevšeobecnit, fotografie, kde není vidět tvář, nebo není úplně konkrétní, jsou pro mě určitě zajímavé. Mystifikují portrétovaného, i samotný záměr autora, nechávají konce otevřené pro vlastní interpretaci. Pravda, že všechny tři mé uvedené soubory opravdu fotografie bez tváře obsahují. Ale je to vlastně nevědomé. Kdybys mi je takto nespojila jednou linkou tvé práce, tak bych ani neuvědomil, že mají formu bez tváře.

Aneta Fibingerová

"Formu bez tváře používám především u autoportrétů ve svých konceptuálních souborech, kde řeším osobnější témata. Na tomto způsobu práce mě lákalo to, že na fotografii jsem já, ale zároveň nejsem, protože to na první pohled nejde poznat. Portrét bez tváře je pro mě nástrojem, který vytváří napětí, protože jednoduše bortí očekávání, které máme od portréty. Z pohledu diváka je to pro mě symbol, že tady něco nesedí, že je něco jinak, a snažím se přijít na to, proč to tak je. Přesto jsem ale u svého prvního faceless autoportréty postupovala spíše spontánně, protože vznikl při fotografické technice malování světlem. Od té doby se pro mě autoportrét bez tváře stal jedním s ústředních motivů, se kterým v obměnách pracuji. Je asi jasné, že se tento motiv týká tématu vlastní identity. Stačí, když se podíváme na české idiomy se slovem "tvář", "ukázat svou pravou tvář", "ztratit tvář", potkat se s někým "tváří v tvář", ukázat někomu "ledovou tvář", "odvrátit tvář", mluvíme o "tváři doby" atd. Jde i o metonymický význam slova "tvář" - např. když řekneme, že jsme někde potkali "mnoho známých tváří". Tvář je určující - je to to, kým jsme pro ostatní i pro sebe. Jeden druhého si pamatujeme a rozeznáváme podle tváře. Skrz tváře druhé lidi čteme - přisuzujeme jim tak momentální emoce, ale i celkový charakter. A v neposlední řadě se při pohledu do tváře rozhodujeme, jestli je nám její majitel sympatický či ne. A když na portréty tvář chybí, pro někoho to může být možná jen nudné, ale pro jiného znepokojující. Pro mě osobně je to ta druhá možnost."

Dušan Kochol

Za pomoci anonymity a dekonkretizácie identity sa osobné stáva všeobecným a pocity jednotlivca náladou spoločnosti.

---

2. Spolupracuješ na svých souborech s lidmi z jiných oborů, např. spisovateli, vědci, novináři, ap., ať už formou hlubší inspirace, získání potřebných informací a vzhledů, nebo dokonce přímo spolu-tvorbou?

Michal Patycki

“Mám pocit, že to co zrovna prožívám, je obrovská potřeba spolupráce. Na mém projektu Slunce, jsem spolupracoval s celou řadou vědců a odborníků, kteří mi dali dodatečný náhled vnímat více a více. Tento specifický - nejen vizuální - aspekt je pro mě velmi důležitý a moje posedlost fotografickým obrazem trochu skončila. Současně mě zajímají kolektivy a vytváření něčeho spolu. Byl bych moc rád, kdybych mohl udělat knížku s někým, kdo používá slovo jako médium. Mám pocit, že poezie je blízka fotografii, je to dobré propojení. Současně pracuji na svém novém projektu THE SKIN I LIVE IN, kde pracuji s houbovou kůží, dívám se na nové textilní materiály a uvažuji nad světem, o kterém vím velmi málo. Ta zvědavost a společné vzdělávání se – to mě baví nejvíc.”

Anna Veronika Křížová

“Primárně potřebuji hledat odpovědi na své otázky a témata sama skrze svou tvorbu. Ale určitě je skvělé kooperovat a navzájem se obohacovat. Tyto vodní soubory vznikaly v době, kdy jsem byla ve vztahu s hydrobiologem, takže mě určitě ovlivnil a naučil spoustu věcí. Vlastně se to často stane samo od sebe – když pracuji na souboru, který je součástí něčeho většího, přirozeně potkávám lidi, kteří mají o dané téma zájem. Moc si vážím všech, kteří jsou do tématu zapojeni, a jejich interdisciplinární pohled je pro mě velmi důležitý. Mám zkušenost s kooperací se všemi profesemi, které jsi zmínila, a byly to krásné spolupráce.”

Andrea Malinová

“Spolupracuji s přáteli a lidmi, kteří mě vizuálně zaujali. Miluju komunikaci s lidmi z jiných oborů, protože je to velmi přínosný moment, přináší mi to nový pohled. Společné projekty se snažím dělat v práci se svými studenty, dříve jsem pracovala s designéry na některých jejich fashion projektech. V současné době jsou pro mě různé druhy umění, obzvláště hudba, velkou inspirací, ale to je vše.”

Daniel Laurinc

"Nespolupracuji."

Aneta Fibingerová

"V tuto chvíli s nikým přímo nespolupracuji, ale já sama jsem si prošla několika obory - na střední škole jsem studovala design oděvu, na vysoké škole potom lingvistiku a literaturu, po absolvování jsem několik let pracovala v kostýmním výtvarnictví pro film a po večerech překládala dětskou beletrii. Těmto oborům jsem se jistou dobu věnovala velmi intenzivně a samozřejmě jsou již mojí nepostradatelnou součástí. Když přemýšlím nad rozpracovaným souborem, tak kromě vizuálních představ ho rozvíjím i tím, že si k tomu potřebuji něco napsat, a na ten text pak dále navazuji vizuálně. Svůj soubor (Ne)možnosti světla, kde se objevil můj úplně první, náhodně vzniklý autoportrét bez tváře, jsem z velké části založila na konceptu "temné noci duše", který ve své stejnojmenné knize popsal psycholog a filosof Thomas Moore. Takže ano, z literatury občas vycházím, a to i odborné (v tomto případě z psychologie). A jelikož moje první umělecké zaměření byla tvorba oblečení a především kostýmů, tak je pro mě důležitá i určitá rukodělná práce jako součást fotografie - ať už je to intermediální úprava fotek, vytváření objektů z fotek nebo rekvizit pro fotky."

Dušan Kochol

"Projektom predchádza výskum z odvetví umenia, histórie či psychológie, ktorý je často prirodzenou súčasťou osobného rastu, následne odrážajúceho sa v tvorbe."

---

3. Jsi součástí nějaké místní či mezinárodní komunity umělců či tvůrců v jakékoliv její podobě (umělecké skupiny, galerie, art centra, iniciativy ap.)?

Michal Patycki

"THE SKIN I LIVE IN je můj první bioartový projekt, ve kterém intenzivně přemýšlím nad hmotou fotografie, její trvanlivosti a

křehkosti. Vnímám v něm nestabilitu fotografického obrazu a také jeho cykličnost života. Je mi nejbližší k bioartu a nějaké vědeckosti, která mi dává možnost poznat neznámé a stát se součástí nové komunity a uvažování o realitě”.

Anna Veronika Křížová

“Ano, otevíráme ve výklenkové kapli maličkou galerii Cella ve Vojanových sadech. Na pomoc s tímto projektem jsem si přizvala kurátorku Agátu Hošnovou. A věřím, že tvůrce, které budeme oslovovat (malíře, sochaře, performery i hudebníky a další) celá koncepce a místo propojí.”

Andrea Malinová

“Nejsem, upřímně ani nevím jestli v blízkosti něco je. Ale obklopuji se skupinou mých studentů, a to je pro mne velmi inspirující. Jejich různorodost mi dává další podněty k přemýšlení o věcech skrze oči jiné generace.”

Daniel Laurinc

“Nejsem.”

Aneta Fibingerová

“V tuto chvíli ne, ale do budoucna bych se tomu nebránila.”

Dušan Kochol

“Som zakladajúci riaditeľ dvoch inštitúcií: festivalu OFF Bratislava (2010) a galérie FOG (2020), ktoré sú dlhoročnou platformou pre medzinárodnú umeleckú komunitu.”

---

4. Co je pro tebe motivem pro uměleckou praxi či praxi kulturního profesionála?

Michal Patycki

"... ta zvědavost a společné vzdělávání se – mě baví nejvíc .."

Anna Veronika Křížová

"(To nevím) Asi že mne to naplňuje a tvorba je zkrátka mou součástí. A pak samozřejmě ta možnost, že jako tvůrci můžeme zpracovávat témata, která pro nás mají hlubší smysl, se kterými mohou souznít druzí, a tím přispívat k širšímu dialogu o nich."

Andrea Malinová

"Teď mám hluší období. Poslední větší projekt byla diplomka na ITF a pár menších projektů poté. Ale po dětech cítím, že se můj mozek dostal opět do běhu. Pamatuju si přímo moment, kdy jsem si řekla, že cítím jak se můj mozek opět fyzicky zvětšuje :). Dlouho si kreslím a vymýšlím téma, teprve potom na něm začínám pracovat. Hlavním motivem v mých fotografiích je trochu netradiční práce s tělem a věcmi, které člověka na fotografiích obklopují. Tělo je materiál, který používám jako podkladovou vrstvu a vrším na něj předměty. Tematicky se fotografie mění. Začínala jsem autoportréty pokračovala přes vnímání přírody kolem až k práci s mrtvým zvířetem. Teď pracuji na projektu s mým partnerem, zpracováváme fotografie, ilustrující náš vztah. Pokud tento projekt dokončíme, rádi bychom vytvořili knihu 'držíš mě za ruku, i když si čistím zuby'.. ale těžko říct jak to dopadne a kdy."

Daniel Laurinc

"Živím se obecně kreativními procesy, fotografii se vlastně věnuji tak okrajově. Více působím v roli režiséra. Ale obecně je to vnitřní pocit nutnosti něco tvořit, něco udělat, to mi dělá radost. Kreativní práce je vnitřně velmi obohacující a odměňující. I když samozřejmě je take důležité, aby se to potkávalo v praktickém životě."

Aneta Fibingerová

"Vidím v tom osobní smysl, který je trochu sobecký - umělecká tvorba mě jednoduše baví nejvíc a pomáhá mi zpracovávat pro mě důležitá témata. Je to pro mě jistá "výmluva" nebo prostě jen ospravedlnitelný

důvod i způsob, jak s tématy, která mě zajímají, strávit co nejvíc času a intenzivně je zažít skrz proces tvorby. Když se s výsledkem mojí tvorby pak identifikuje někdo další, ten pocit smyslu se rozšíří "ven" a pocit sobectví je o něco menší. Tvorba je pro mě něco jako hra, obdoba dětských her v dětství - a to nejen samostatná umělecká praxe, ale i týmová práce na uměleckých projektech. Je to pro mě způsob, jak si trochu dětství "legálně" propašovat do dospělosti."

Dušan Kochol

"Osobné naplnenie, rast a spôsob vyjadrenia, kultúrno-spoločenský komentár, či prepojenie s komunitou."

ZÁVĚR

Na závěr této práce bych chtěla shrnout důvody, proč fotografové a umělci pracují ve svých dílech s formou *bez tváře*:

- zdůraznění POLITIKY - subjekt se stává věcí veřejnou (motiv životního prostředí a práva a politiky)
- zdůraznění IDENTITY - zvitřnění subjektu (motiv "mezi")
- zdůraznění TEORIE - experimentální práce s obrazem, kde subjektem je obraz a medium samotné (motiv s přesahem - umělecký výzkum)

Po pečlivém průzkumu motivů fotografických souborů zvolené skupiny studentů Institutu tvůrčí fotografie a jejich rozčlenění do čtyř uvedených kategorií – *životní prostor, právo a politika, motivy mezi tím a motivy s přesahem* - se jako nejpočetnější ukázala skupina s motivy právě mezi tématy fyzického prostoru (environment) a mentálního prostoru (politika a právo). Považuji za velmi důležité, že velké množství autorů zpracovává, reflektuje a komunikuje individuální prožitky a stavy jednotlivců, sdílí a dává příležitost divákovi otevírat svá často velmi osobní, a důležitá témata, která by jinak, pokud nepovšimnuta a neřešena, mohla přerůst v problémy celospolečenské. Jejich obsah se často opakuje, a někdy se také obsahy a motivy prolínají napříč více již popsanými kategoriemi.

Je to nekonečná inspirace každodenními oblastmi lidského života a veškerých okolností a podmínek, které jej provázejí od narození až do smrti, jejichž vyjádření a zpracovávání v uměleckých oborech je nejčastějším námětem děl a fotografických souborů.

Americký fotograf, kurátor a kritik Thaddeus John Szarkowski (1925 - 2007) ve své publikaci *Mirrors and Windows: American Photography Since 1960* vydané v roce 1978 rozdělil fotografii na dvě kategorie:

- fotografie jako OKNO [WINDOW] - přímý pohled
- fotografie jako ZRCADLO [MIRROR] - odražející pohled

Fotografie *bez tváře* může být - dle zvoleného motivu - obojím.
A může být také nástrojem, jak jít za oba tyto koncepty.

Jsou fotografie, kterými se zvoleným tématem utvrzujeme v daných obecně sdílených a potvrzovaných pravdách, světech, identitách, a skrze utváření a posilování individuální a kolektivní historické paměti upevňujeme naši vlastní realitu a identitu – osobní, kulturní, genderovou či sociální. Používáme fotografii jako nástroj evidence světa takového, jaký ho vidíme a chceme potvrdit a sdílet s ostatními.

Jsou fotografie, které naopak svou formou dokáží námi vnímanou realitu a navyklé koncepty, kolektivně odsouhlasený svět zpochybnit, rozložit. Dokáží v nás otevřít prostor pro další rozměr, načrtnout linku k jinému způsobu prožívání, nalákat a vyzvat k odvaze přiznat, že vlastně nevíme, jak se věci opravdu mají. Zda-li to, co vidíme, je skutečné. A jak to vlastně kolem nás vypadá, když naše projekce jsou tvořeny jen velmi omezenou škálou smyslového vnímání lidským tělem a neustále se proměňujícími dojmy z prožitého v mysli.

Vše, co nazýváme skutečným, se skládá z věcí, které za skutečné považovat nelze. [Everything we call real is made of things that cannot be regarded as real.]²⁶

Žijeme v době nové fenomenologie. [We are in an era of new phenomenologies.]²⁷ Už nezáleží na tom, "co vidíme", chceme se dozvědět, co je za tím vjemem samotným.

Na závěr mého podrobnějšího výzkumu fenoménu nezobrazování tváře v současné fotografii a nahlédnutí do pestrosti všech motivů, jež jsou pro autory pohonem a materiálem k uměleckému vyjádření, bych chtěla vyjádřit svůj pocit fascinace nevyčerpatelným tvůrčím bohatstvím

---

²⁶ Niels Bohr, dánský vědec a filozof, zakladatel kvantové fyziky (1885 – 1962)

²⁷ *Introduction to Entangle: Physics and the Artistic Imagination* by Nicola Triscott (Editor), Ariane Keok (Contributor) and others (Hatje Cantz, 2019), ISBN 978-3775745086

člověka fotografa, člověka výzkumníka, člověka myslitele. Hravost společně s neutuchající touhou po poznání a sdílení se vplétá do důležité práce v rámci tohoto uměleckého oboru a velké množství komunikovaných témat je významným a důležitým příspěvkem do celého intelektuálního a uměleckého ekosystému našeho regionu.

Aby tyto cenné příspěvky dobře mohly vznikat a být komunikovány, potřebuje autor základní podmínky zdravého životního prostoru a svobodu tvořit. To jsou naše dva hlavní úkoly - přispět svou tvorbou k ochraně zdravého životního prostoru a k ochraně a rozvoji svobodné občanské společnosti. Aby pak veškerá další důležitá témata mezi tím mohla být skrze fotografii vyslána do oběhu.

A pokud v mysli tvůrce vznikne dostatečný zájem zkoumat podstatu jevů, umělecký výzkum nese vzrušující příležitosti k dalšímu vykročení vpřed v prostoru současného uměleckého vyjádření.

Použitá literatura

Introduction to Entangle: Physics and the Artistic Imagination by Nicola Triscott (Editor), Ariane Keok (Contributor) and others (Hatje Cantz, 2019), ISBN 978-3775745086

Eva Gregorovičová: *Z historie habsburské linie v Toskánsku. Ludvík Salvátor Toskánský (1847 – 1915), vědec a cestovatel.* (Národní archiv, 2020), ISBN 978-80-7469-102-7

Steve Mentz: *An Introduction to the Blue Humanities* (Routledge, 1. 2023), ISBN 978-0367763664

Filip Grygar: *Komplementární myšlení Nielse Bohra v kontextu fyziky, filosofie a biologie* (Červený Kostelec, Nakl. P. Mervart, 2014), ISBN 978-80-7465-113-7

David Čeněk, Tereza Porybná (eds.): *Vizuální antropologie - kultura žitá a viděná* (Červený Kostelec, Nakl. P. Mervart, 2010), ISBN 978-80-87378-47-2

Photography as a Fine Art (Thames & Hudson, 1983), ISBN 978-0500273005

Clement Cheroux: *La Subversión de las Imágenes* (TF Editores & Interactiva S.L.U., 2010) ISBN 978-8492441907

Desmond Morris: *Životy Surrealistů* (Bourdon, Praha, 2018), ISBN 978-80-906996-3-2

A History of Photography, from 1839 to the present (Taschen, The George Eastman House Collection), ISBN 978-3-8365-4099-5

Charlotte Cotton: *The Photography as Contemporary Art* (London, Thames and Hudson, 1st, 2nd and 3rd edition, 2004, 2009, 2014), ISBN 978-0-500-20418-4

Internetové odkazy

Maria Kronfeldner and Lukas Einsele: On Hiding Faces - A philosophical-artistic intervention

<https://blog.apaonline.org/2021/01/04/on-hiding-faces/?amp>

Photographs by W. M. Hunt. Introduction by William A. Ewing.

<https://aperture.org/books/the-unseen-eye/>

William Henry Fox Talbot: The Pencil of Nature

<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/267022>

Rudolf Krautschneider: Plachetníci kolem světa pro píрко tučňáka

<https://www.moreplavecruda.cz/Plachetnici-kolem-sveta-pro-pirko-tucnaka-d11.htm>

<https://www.esbaluard.org/en/actividad/presentacion-pilar-montaner-la-real-academia-bellas-artes-san-fernando-madrid/>

<https://tempsarts.cat/arts-visuals/pilar-montaner-i-maturana-dance-1919/>

<https://www.ludviksalvator.cz/zivotopis.htm>

<https://www.museumkampa.cz/vystava/preparing-for-darkness-vol-8/>

https://www.gvuo.cz/figuralni-malba_ed333

<https://selected-artists.com/radu-belcin>

<https://selected-artists.com/artists>

<https://sciencemag.cz/kovove-minerally-na-dne-hlubokeho-oceanu-stepi-vodu-a-vytvareji-temny-kyslik>

<https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/veda/temny-kyslik-z-hlubin-zaskocil-vedce-zpochybnuje-vznik-zivota-i-tezbu-mineralu-351356>

<http://www.ewajuszkiewicz.com/portfolio/2017-2>

<https://www.alminerech.com/exhibitions/9299-ewa-juszkiewicz-locks-with-leaves-and-swelling-buds-collateral-event-of-the-60th-international-art-exhibition-la-biennale-di-venezia>

<https://www.hermes.art>

<https://www.hugoyalonso.info>

<https://itf-new.slu.cz/sprava-studentu/student>

<https://medium.com/@anton3377/avenir-a-time-for-fonts-with-a-human-touch-c88999575583>

Jmenný rejstřík

- Adrian Lach ..... - 164 -
Agnieszka Michalak ..... - 77 -
Alicja Labadz ..... - 136 -
Andrea Malinová . - 51 -, - 81 -, - 82 -, -
161 -, - 195 -, - 197 -, - 199 -, - 200 -
Aneta Fibingerová. - 83 -, - 196 -, - 198
-, - 199 -, - 200 -
Anna Veronika Křížová . - 54 -, - 194 -, -
197 -, - 199 -, - 200 -
Annelie Vanderdael ..... - 184 -
Arkadiusz Lawrywainiec ..... - 113 -
Arkadiusz Lawrywainiec ..... - 124 -
Artur Rychlicki ..... - 137 -
Aurore Dal Mas ..... - 188 -
Barbora Kašparová ..... - 84 -, - 155 -
Bart Krezolek ..... - 109 -, - 138 -, - 156 -
bez tváře 10, - 2 -, - 3 -, - 5 -, - 6 -, - 7 -,
- 12 -, - 16 -, - 20 -, - 21 -, - 25 -, - 29
-, - 32 -, - 33 -, - 34 -, - 38 -, - 39 -, -
48 -, - 55 -, - 67 -, - 77 -, - 140 -, -
183 -, - 194 -, - 195 -, - 196 -, - 198 -
, - 202 -, - 203 -
Branislav Štěpánek ..... 13, - 140 -
Carina Brandes ..... - 187 -
Daniel Hromada ..... - 61 -
Daniel Laurinc.. - 85 -, - 150 -, - 151 -, -
195 -, - 198 -, - 199 -, - 200 -
Daria Izvorska ..... - 156 -
Dáša Barteková ..... - 74 -
Diana Dobrescu ..... - 76 -
Dominika Jaruga ..... - 139 -
Dorota Holubová ..... - 114 -
Drahomíra Otoupalová ..... - 115 -
Dušan Kochol - 126 -, - 144 -, - 196 -, -
198 -, - 199 -, - 201 -
Eliška Kurcová ..... - 87 -
Eva Bystrianska ..... - 66 -
Eva Mořická ..... - 169 -
Eva Pandulová ..... - 123 -
Eva Pospěchová ..... - 120 -
Eva Stenram ..... - 189 -
Ewu Juszkiewicz ..... - 25 -
Filip Jakubowski ..... - 79 -
Greta Blumajerová ..... - 120 -
Hana Pokorná ..... - 88 -
Hana Špačková ..... - 89 -
Hiep Duong Chi ..... - 128 -
Hugo Alonso ..... - 31 -
Irena Zykanova ..... - 146 -
Irina Vaag ..... - 68 -, - 89 -
Ivana Šestáková ..... - 91 -
Iwetta Dziewiałtowska-Gintowt . - 140 -
Iwona Germanek ..... - 77 -, - 78 -
Jadwiga Janowska ..... - 110 -
Jakub Hayne ..... - 166 -
Jakub Staněk ..... - 55 -, - 171 -
Jakub Wisniewski ..... - 158 -
Jan Dytrych ..... - 142 -
Jana Mašterová ..... - 92 -
Jiří Štencek ..... - 121 -
Joanna Dzedzic Rzepka ..... - 121 -
Josef Dohnal ..... - 173 -, - 174 -
Kamila Parmová ..... - 116 -
Karolina Majewska ..... - 147 -
Katarzyna Sagatowska ..... - 104 -
Katarzyna Szwarz ..... - 167 -
Katrien De Blauwer ..... - 191 -
Katrin Freisager ..... - 183 -
Klára Burianová ..... - 75 -
Konrad Bryczek ..... - 149 -
Krzysztof Kowalski ..... - 125 -
Lenka Haraštová ..... - 154 -
Ludvík Salvátor Toskánský. - 4 -, - 205 -
Marcin Jedrysiak ..... - 57 -, - 59 -
Marcin Kaczor ..... - 130 -
Marciz Lachowicz ..... - 104 -
Marco Cecaroni ..... - 84 -
Martin Cáb ..... - 63 -
Michaela Hollý ..... - 133 -
Michaela Koleková ..... - 162 -

Michał Konrad	- 122 -	Renata Hurychová	- 98 -
Michal Patycki - 175 -, - 178 -, - 180 -, - 194 -, - 197 -, - 198 -, - 200 -		Robert Kiss	- 119 -
Milan Krišťufek.....	- 65 -	Tomáš Böhm	- 48 -
Milan Vopálenský	- 131 -	Tomáš Jiráček.....	- 107 -
Mira Loew.....	- 186 -	Tomáš Martínek.....	- 99 -
Nikola Polášková	- 92 -	Tomáš Mikule	- 100 -, - 102 -
Patrik Sláma.....	- 117 -	Tomáš Zumr	- 122 -
Pavel Černý	- 75 -	Tomasz Jan Kawecki	- 159 -
Peter Korček.....	- 72 -	Tomasz Kudaszewicz	- 70 -
Petr Neugebauer.....	- 134 -	Václav Hník.....	- 119 -
Petr Omelka	- 135 -	Vanda Mesiariková	- 62 -
Petra Vlčková.....	- 94 -, - 95 -, - 96 -	Veronika Wozniak.....	- 106 -
Pilar Montanerová - 3 -, - 4 -, - 5 -, - 6 -		Volker Hermes.....	- 29 -
Radu Belcin	- 12 -	Wlaska Laura.....	- 129 -
		Wojciech Barczyński	- 112 -

Fotografie na obálce:

Eli Lotar and Germaine Krull

Untitled, ca. 1930

Centre Pompidou, Musée national d'art moderne, Paris

Donated by Anne-Marie and Jean-Pierre Marchand

© Estate Germaine Krull, Museum Folkwang, Essen

Barva pro tisk obálky diplomové práce:

Future Dusk (Coloro 129-35-18)

Tato diplomová práce byla vysázena písmem AVENIR | designed by Adrian Frutiger

Avenir je geometrické bezpatkové písmo navržené Adrianem Frutigerem v roce 1987 a vydané v roce 1988 společností Linotype GmbH.

Slovo avenir znamená ve francouzštině „budoucnost“. Jak název napovídá, rodina čerpá inspiraci z geometrického stylu bezpatkových písem vyvinutých ve dvacátých letech 20. století, která vycházela z kruhu, jako například Erbar a Futura. Frutiger zamýšlel Avenir jako organičtější interpretaci geometrického stylu, barevně vyrovnanější a vhodnou pro rozsáhlejší text, s detaily připomínajícími tradičnější písma, jako jsou dvoupatrové „a“ a „t“ se zvlněním ve spodní části a písmena jako „o“, která nejsou přesnými, dokonalými kruhy, ale opticky korigovanými.

Frutiger označil Avenir za své nejlepší dílo: „Kvalita kresby - spíše než intelektuální myšlenka, která za ní stojí - je mým mistrovským dílem. (...) Bylo to nejtěžší písmo, na kterém jsem v životě pracoval. Při práci na něm jsem měl stále na mysli lidskou přirozenost. A co je zásadní, písmo jsem vyvíjel sám, v klidu a tichu - žádní asistenti kreslení, nikdo u toho nebyl. Je v něm vtisknuta moje osobnost. Jsem hrdý na to, že se mi podařilo vytvořit Avenir.

Avenir is a geometric sans-serif typeface designed by Adrian Frutiger in 1987 and released in 1988 by Linotype GmbH.

The word avenir is French for "future". As the name suggests, the family takes inspiration from the geometric style of sans-serif typeface developed in the 1920s that took the circle as a basis, such as Erbar and Futura. Frutiger intended Avenir to be a more organic interpretation of the geometric style, more even in colour and suitable for extended text, with details recalling more traditional typefaces such as the two-storey 'a' and 't' with a curl at the bottom, and letters such as the 'o' that are not exact, perfect circles but optically corrected.^[1]

Frutiger described Avenir as his finest work: "The quality of the draftsmanship – rather than the intellectual idea behind it – is my masterpiece. (...) It was the hardest typeface I have worked on in my life. Working on it, I always had human nature in mind. And what's crucial is that I developed the typeface alone, in peace and quiet – no drafting assistants, no-one was there. My personality is stamped upon it. I'm proud that I was able to create Avenir.

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta
Institut tvůrčí fotografie

BcA. Zuzana Malina Černohousová
TEORETICKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE
OPAVA, 2024